ספר

ארחות צדיקים

דאס הייליגע ספר לערנט דעם מענש וויא אזוי ער זאל זיך אויף פיהרען, עס ווייזט איהם וואס דער סוף איז פון אלע שלעכטע מדות, אונ וויא גוט אונ שעהן עס איז אז מען האט אין זיך גוטע מדות, דאס ווירד אלעס קלאר אונ ריין בעוויזען מיט קלוגע אונ פערשטענדיגע ווערטער אונ שטארקע ראיות פון דער הייליגע גמרא אונ פון דעם מדרש, אונ ווער עס וועט האלטען וואס אין דעם ספר שטייט, וועט האבען גרויס נחת אונ פיעל פרייד:

כל הזכויות שמורות אצל

הוצאת אמונה

EMUNA PUBLISHING
142 Rodney Street
Brooklyn, N.Y. 11211
388-8812 — 384-0002

© Copyright 1969 by
M. G. & J. G.

4

הקדמה.

ונאום הגבר הוקם על משיח אלהי יעקב ונעים זמירות ישראל: רוח יי דבר בי ומלתו על לשוני: אמר אלהי ישראל וגו':

דיא פסוקים האט דוד המלך ע"ה געזאגט ווייל ער שרייבט אין תהלים הן בעון חוללתי ובחטא יחמתני אמי. דאס איז טייטש דער מענש מוז זינדיגען ווייל דער יצר הרע פירט איהם פון דער יוגענט אן נאך זיינע עצות דא וועט דער מענש מיינען דאס איז איין תירוץ פאר גאט ב"ה אויף זיינע עבירות, דרום שרייבט דוד המלך ע"ה אז דאס איז קיין פרענפער ניט דען גאט ב"ה האט דעם מענשן דרום דיא תורה גיגעבען דערמיט קאן ער דעם יצר הרע פון זיך אוועקטרייבען וויא דיא גמרא זאגט ווען דיך דער יצר הרע באגעגינט אונ רעט דיך אן צו עבירות זעטץ דיך לערנען מוז ער פארט געהן, אבער דער מענש זאל זיך ניט איינרעדען דאס דער יצר הרע איז שטארקער פון מיר, דרום האט דוד המלך ע"ה מיט דיא ווערטער דאס פעווארנט אונ זאגט צדיק מושל ביראת אלהים, דאס איז טייטש גאט זאגט צו מיר, דער צדיק קאן מושל זיין איבער דען יצה"ר דען דיא תורה איז מציל דעם מענשען פון עבירות אז ער בעדענקט זיך וואס אין דער תורה שטייט דיא גרויסע שטראף וואס עס קומט אויף איטליכע עבירה דא גלויבט איהם ניט עבירות צו טוען, מוז דער יצר הרע פון איהם אוועקגעהן. אבער ווייל דאס ספר אורחות צדיקים איז געמאכט אויף לשון קודש וואס ווער קיין למדן איז פרשטייט דערינען ניט דרום האב איך דאס איבערזעטצט אויף עברי טייטש אז איטליכער זאל וויסען וואס אין דעם ספר שטייט:

ארחות צדיקים

א) שער הגאוה.

דיזער שער רעד פון דער נארישער גאוה, וייל דיא מדה גאוה ברענגט דעם מענש צו אלעם בייזן:

אדם, דער מענש וואס גאוה ברויכט צירט זיך מיט שיינע קליידר אונ האלט זיך בגאוה דער מיט, אונ ווען ער זעהט איין ארימאן וואס פערמאג ניט זיך אזו צו קליידען וויל ער מיט אים ניט רעדין אונ שעמט זיך מיט אים אונ פערגעסט וואס דיא תורה האט אן געשריבען בייא דעם מלך: לבלתי רום לבבו אז דער מלך טאר זיך ניט הויך האלטען קעגען אנדערע יודען נאר זאל גלייך זיין מיט אלע מענשען מכל שכן וויא טאר זיך איין פשוטר מענש בגאוה האלטין, אונזערע חכמים שרייבען אז גאט זאגט איך מיט דעם בעל גאוה קאן ניט אין איין וועלט וואנען בענאנד, אונ ווער גאוה טרייבט הייסט גלייך אז ער איז כופר אין גאט, נוא לאמר זעהן ווען איינער שמד זיך ווי א גרויסע חרפה עס איז פאר דיא גאנצע משפחה, אונ ווען ער בגאוה איז רעכינט די גמרא אויך ווי גשמד אונ די לייט פרעגין דער נאך ניט אונ ווער האפערדיג איז מאכט אים גאט נידריג אונ שטייט ניט אויף קיין תחית המתים, דען האפערדיקייט איז דאס קלייד פון גאט דאס קומט צו קיין מענש ניט, דאס ברענגט צו אלעם בייזען אונ צו קריג מיט לייט אונ עס איז קיינר אים גלייך אונ עס גיפעלט אים אלץ ניט, נאך זיין גאוה נאך ברויך ער מער וויא אלע מענשען, אבער גיין אין צעריסענע קליידער דאס איז אויך ניט רעכט, אמענש קער צו גיין ריין אונ גאנץ נאך זיין פערמעגען, אויך זיין בעט אונ זיין גיפעס זאל אלץ ריין זיין, ער זאל ניט גאנץ הויך פירען אונ ניט גאנץ נידריג אונ אלץ זאל זיין לשם שמים. מיר פינדען ביי הלל הזקן ווי ער האט אפגילערינט מיט די תלמידים איז ער אוועק גיגאנגען, דא פרעגין אים די תלמידים רבי ווי גייט איר, זאגט ער איך גיי אמצוה טוען

איך

איך וויל מיך בָּאדין אין מֶרְחָץ. זָאגִין דיא תַּלְמִידִים צוּ אִים וָואס איז דָאס פַאר אַמִצְוָה, זָאגְט עֶר צוּ זֵיי איך וָועל אַייך אַמָשָׁל זָאגִין, וָוען דֶער קֵיסָר לָאזְט אָפְּמָאלִין זַיין צוּרָה אוּנ גֶעט דָאס גֶעמֶעל זַיין קְנֶעכְט אִין דִי הֶענְד אַרַיין דָא מוּז עֶר פְּלֶעוִוין אוּנ אַלֶע טָאג אָפּ קֶערִין עֶס זָאל דְרוּיף קַיין שְׁטוּיבּ נִיט פַאלִין. דָאס איז דָאךְ אַמֶענְשֶׁן גִימֶעל, מִכָּל שֶׁכֵּן מִיר זֶענֶען בַּאשַׁאפִין גֶעוָוארִין אִין גָאטְס פָּארִים וִויא זָאל אִיךְ גָאטְס פָּארִים נִיט שׁוֹיגֶען אוּנ וַואשֶׁען. דָא קָאן מֶען זֶעהְן וָוען אֵיינֶער וִויל זִיךְ יוֹא צִירֶען זָאל עֶר נָאר טוּעֶן פוּן גָאטְס וֶועגֶען אוּנ נִיט פוּן זַיין הֲנָאָה וֶועגֶען אָדֶער פוּן גַאֲוָה וֶועגֶען:

דיא גַאֲוָה איז גֶעטֵיילְט אִין צְוֵויי טֵייל, אֵיין טֵייל אִיז גוּט אוּנ דָאס אַנְדֶערֶע טֵייל אִיז שְׁלֶעכְט, דָאס טֵייל וָואס בֵּייז אִיז וָוען עֶר אִיז מְבַזֶּה אַלֶע מֶענְשֶׁען אִין זַיין זִינֶען. אוּנ וָוען עֶר הֶערְט אֵיינֶעם לוֹיבֶּען פַאר אַלַמְדָן אָדֶער אַחָכָם דָא זֶעהְט עֶר דְרִינֶען אַרַיין צוּ וַוארְפִין אַפְּגַם, אוּנ וִויל נִיט בֶּעקֶענִין דֶעם אֱמֶת, אוּנ וָוען עֶר לֶערִינְט אָדֶער עֶר טוּט אַמִצְוָה טוּט עֶר נָאר מֶען זָאל אִים לוֹיבֶּען אוּנ נִיט לְשֵׁם שָׁמַיִם. דָאס אִיז גְלַייךְ וָוען אֵיינֶער גוּט עֶסֶען קָאכְט מִיט אַלֶערְלֵייא בְּשָׂמִים אוּנ לָאזְט עֶס אָנְבְּרֶענֶען אָדֶער טוּט זֶעהְר פִּיל זַאלְץ אַרַיין וָואס מֶען קָאן עֶס נִיט עֶסִין, דָאס אִיז אַבֵּייזֶע מִדָּה דֶער פַּאלְט אִין גֵיהִנָּם אַרַיין. אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים שְׁרַייבֶּען וָוען מֶען אֵיינֶעם כָּבוֹד טוּט וָואס מֶען הַאלְט אִים עֶר הָאט גֶעלֶערִינְט פִּיל זָאל עֶר שְׁפְּרֶעכֶען צוּ זֵיי עֶס אִיז נִיט אַזוֹ וִוי עֶטְץ מֵיינְט, חָאטְשִׁי עֶר הָאט יָא גֶעלֶערִינְט זָאל עֶר זִיךְ נִיט לָאזִין כָּבוֹד אָנְטוּעֶן, מִכָּל שֶׁכֵּן וָוען עֶר נִיט אַזוֹ פִּיל גֶעלֶערִינְט הָאט אוּנ דֶער עוֹלָם מֵיינְט עֶר הָאט יָא גֶעלֶערִינְט זָאל עֶר זֵיי זָאגֶען דֶעם אֱמֶת אַז עֶר נִיט אַזוֹ אַלַמְדָן אִיז וִויא זֵייא מֵיינֶען דֶען דָאס אִיז אַלְץ מַעֲשֶׂה יֵצֶר הָרָע. עֶס שְׁטֵייט גֶעשְׁרִיבֶּען, אַמָאל הָאט אַשְׁטַארְקֶער מֶלֶךְ אַמִלְחָמָה גֶעוואוּנֶען וִוי עֶר אִיז אַהֵיים גֶעגַאנְגֶען אִיז עֶר זֶעהְר לוּסְטִיג גֶעצְוִוינֶען הָאט אִים אֵיין חָכָם בֶּעגֶעגֶענְט אוּנ זָאגְט צוּ אִים דוּא הָאסְט עֶרְשְׁט אַקְלֵיינֶע מִלְחָמָה אֵיינְגֶענוּמֶען אָבֶּער דוּא הָאסְט נָאךְ פַאר דִיר אֵיין גְרוֹיסֶע מִלְחָמָה, דָאס אִיז דֶען יֵצֶר הָרָע גוֹבֵר צוּ זַיין, דֶען אַלֶע מִלְחָמוֹת

אז

אז דער שונא זעהט אז מען איז אים גובר טרעט ער אפ פון צו קריגען, אבער דער יצר הרע ווען דוא ווערסט אים וויא פיל מאל מדחה זיין וועט ער פארט ניט וועק גיין. אונזערע חכמים זאגין דו זאלסט אין דיר ניט גלייבען ביז אן טוט אריין, דען דער יצר הרע לאקערט אויף דיר ביז דוא שטארבסט, דיך צו פאנגען אין זיין נעץ אריין אונ וועט צו דיר זאגין זעה דוא זאלסט לייט וואל געפעלין זאלסט דיך הערען לערנען, אדער ווען דוא וואס גוטס טוסט זאלן לייט וויסען דער פון דא וועט דיך כל עולם ליב האבען, אונ דוא ווייסט דאך וואל וואס אונזערע חכמים שרייבען, וועמין לייט ליב האבען האט גאט אויך ליב, פאלג אים ניט נייערט דו לערין אונ טוא מצות לשם שמים אונ גאט וועט שוין מאכען לייט וויסען דיין גוטקייט, אבער וואס דוא טוסט לייט זאלין דיך ליב האבען, דא וועט גראד פערקערט זיין, ווערסט נאך מער פיינד האבען, אבער דער מענש מוז אימער מצות אונ מעשים טובים טון נאר פון גאטס וועגען זעלבערט, וועט שוין לייט ווערען געוואר פון זיין גוטען וועג איז ניקס דראן ער האט דאך ניט געטאן פון לייטען וועגען נאר דיא לייט האבען זעלבערט געוואר געווארען איז ער ניט שולדיג, דרום ווען די לייט דער נאך לויבען אים ער קאן דיא לייט זייערע מיילער פערשטאפן, אבער גאוה צו טרייבין מיט דיין מעשים טובים לאז דיך ניט אנריידען דעו יצר הרע דער צו, דען דער וואס האלט זיך הויך דער פאלט אין דער נידערניש איז געמיינט אין טיפען גיהנם ווי מיר געפינען ביא פרעה אונ גלית הפלשתי אונ סנחריב אונ נבוכדנצר אונ אויך אנדרע וואס האבין זיך בגאוה גיהאלטין אונ זענין פערלארין גיווארין פון דער וועלט אונ פון יענער וועלט, דען ווער פון זיך האלט פיל, דא האלטין לייט אים פאר אנאר, אבער איינער וואס זיך נידער האלט דעם האט גאט ליב אונ אויך לייט האבין אים ליב, אונ ווען דער יצר הרע רעט יא אן גאוה צו טרייבין זאל ער גערענקען פון וואנען ער קומט פון דעם שטינקעדיקען טראפען, אונ וויפיל צרות דער מענש האט אלע זיינע לעב טאג, אונ ער מוז שטערבען אונ ווי מען לייגט אים אין פינצטערען גריב

אריין אונ שטינקט מער אז אנבילה, אזו איז דער סוף פון מענשן אונ עס העלפט ניט קיין יוגענד אונ קיין עשירות אונ קיין גאוה, געדענק פיל יינגערע אונ רייכערע פון דיר זענען אלע געשטארבין, אונ ווערעם עסען זייא, אונ וויא איז איר יוגענד אונ עשירות, אונ ווער ווייס נאך וואס טוט זיך מיט זיי אויף יענער וועלט. אפשר איז מען זייא דארט דן מיט ביטערע יסורים וואס אונמעגליך איז צו שרייבען, דרום דו מענש זעה דיך אום איי מען שיקט נאך דיר דעם מלאך המות דאס איז אהארבער שליח, דוא וועסט דיך ניט קענען אפלייזען פון אים, דרום זעה דו מענש וייל דו לעבסט מעשים טובים צו טון, וועט דיר וואל זיין אויף דער וועלט אונ אויף יענער וועלט אמן:

ב) שער הענוה

ענוה, דאס איז טייטש דעמיטיקייט דער מענש זאל זיך נידריג האלטען קעגען אלע מענשען:

מדת ענוה געפעלט זעהר אין גאטס אויגן אונ אין לייטנס אויגן, דען די קליינע מצוה וואס דער עניו טוט איז בעסער וועדר די גרויסע מצוה פון דעם בעל גאוה, דען ער טוט די מצוה פון גאוה וועגן אונ דער עניו טוט נאר פון גאטס וועגן, אונ וואס גאט שיקט אויף אים צרות נעמט ער אלץ פאר ליב אן, אונ ווען גאט שיקט אים נוטץ דא לויבט ער גאט מיט גאנצן הערצן אונ שפראך ווי קום איך שטינקידיגר טראפן דער צו, איך בין דאך נאר נישט, איך פארכט מיך גאט זאל מיר דאס ניט אפשלאגן אויף עולם הבא, דא זוכט ער זיך אום אונ טוט תשובה, דאס קער איטליכער מענש צו זעהן דעמיטיג צו זיין, אונ ווען איינער אים רעט דברים רעים זאל ער פאר ליב אן נעמען, דאס איז פאר גאט זעהר ליב אונ איז אים מוחל זיינע זינד, דעסט גלייכן פאר אתלמיד חכם אדר פאר יתומים אונ יתומות קער ער אנכנע צו זיין אויך פאר זיינע תלמידים אונ זאל זיך נים שפארן מיט זיי צו לערנען ביז זי קאנן נוט, ווי מיר געפינען ביי אתלמיד חכם ר' פרידא האט מיט זיין תלמיד איין פשט געלערינט פיר הונדערט מאל ביז ער האט גוט געקאנט, אויך זאל ער זיך נים שעמן צו לערנען פון איין

שפל זאל פון אים עפס מקבל זיין דברי תורה אונ זאל ניט זאגן ווי קום איך ביי אים צו לערנן, נאר ווי דוד המלך האט גזאגט מכל מלמדי השכלתי איז טייטש איך בין אלמדן געווארן וואס איך האב פון איטליכן גלערנט חאטשי פון אשפל. אויך זאל דער מענש אזוי דעמיטיג זיין ווען איינר אים וואס רעט בייזע רייד זאל ער אים שווייגן ווי וואל די זאך איז ליגענד, אונ ווען איינר אים רעט דברים רעים וואס אמת איז זאל ער אים דאנקן אונ זאל צו אים זאגן עס איז אמת וואס דו ביזט מיך מבייש. דריבער האב איך הנאה דער פון אפשר וועט דער ביוש זיין אכפרת עון, ווי מיר פינדן עס הט איינר גפלוכט אונ גשענט אחכם, דא זאגט דר חכם צו אים עס איז אמת וואס דו רעטסט אויף מיר אבר זאלסט וויסן איך האב מער מעשים רעים אין מיר ווס דו ווייסט ניט נאר איין גאט ווייסט אונ ער שווייגט מיר פארט ווי זאל איך גאט לויבן אונ דאנקן אז ער איז ניט מגלה פון מיינע מעשים רעים העסט מיר מיין גהאט אויף צו ווארפן אזו העסטו מיר אויפגעווארפן:

אויך פינדן מיר אמעשה, איינר האט אחסיד דברים רעים גרעט הט אים דער ניט גענפרט אוווארט אונ גינג אהיים אונ שיקט אים אהיפשי מתנה, אויף דם מארגדיגן טאג דא בגעגנט דר מענש דם חסיד אונ שפראך צו אים פרוואס האסטו מיר אזו אהיפשע מתנה גשיקט, דא ענפרט אים דער חסיד ווייל דו האסט מיר אומזונסט דברים רעים גרעט האסטו ביי מיר אוועק גנומן אלע עבירות אונ זינד וואס איך הב גטון אונ הסט מיר דיינע מצות אונ זכיות געגבן דרפאר, דען אזו איז דר דין ווען מען אצדיק אומזונסט רעט דברים רעים, לאזין מיר זעהן ווייל מרים האט גרעט אויף משה רבינו איז זיא דרפאר מצורע געווארן, דרום קער דר מענש אנכנע זיין קעגן איטליכן ווען שון איינר רעט אים דברים רעים זאל ער אים שווייגן דען גאט נעמט זיך אן פר אים, דם דמיטיקייט איז ווי אלייטר אז מען קאן דדורך אין העכערע מעלות אריין קומן, דען גאט לובט משה רבינו מיט דר מעלה וואס ער איז דעמיטג גוועזן, ווי וואל ער האט אלי מעלות גהאט לובט ער אים דאך מיט דער מעלה גאט הט אלע בערג

לָאזִין שְׁטֵיין וַוייל זַיי צוּ הוֹיךְ זַיין גְּוָועזִן אוּנ הָאט גְגֶעבְּן דִי תּוֹרָה
אוֹיף דֶעם בַּארְג סִינַי וַוייל עֶר נִידְרִיג אִיז גְוָועזְן :

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי זָאגְט קוּם אוּנ זֶעה ווי גוּט אִיז דֶמִיטִיג צוּ זַיין.
דֶען דִי תְּפִלָּה פוּן אִים הֶערְט גָאט פְּרִיר צוּ וָועדֶר אַלֶע תְּפִלּוֹת
אוּנ אִיז גֶערֶעכְנְט פַּר הקב"ה גְלַייךְ עֶר הָאט אַלֶע קָרְבָּנוֹת גְבְרַאכְט
וָוער דֶמִיטִג אִיז דֶר אִיז אַסְבְּלָן אוּנ דֶערְבַּארֶעמְט זִיךְ אִיבֶּער לַייט
אוּנ בְּרוֹיכְט קֵיין כָּבוֹד אוּנ הֶערְשַׁאפְט נִיט אוּנ לָאזְט זִיךְ בֶּגֵיין וָואס
גָאט גִיט אִים אוּנ אִיז נִיט מְקַנֵא אוּנ הַאלְט אִיטְלִיכְן עֶרְלִיךְ. מֶען
הָאט אַמָאל אֵיינֶם גְּפְּרֶעגְט וָואס בֶּטַייט עֶס דֶם דוּ אַזוֹ הֶערְשַׁאפְט
הָאסְט מֶער וִויא אַלֶע מֶענְשֶׁן, דָא שְׁפְּרַאךְ עֶר דִיא גְדוּלָּה אִיז מִיר
גְקוּמֶן וַוייל אִיךְ הָב אַלֶע מֶענְשֶׁן בֶּעסֶר אוּנ עֶרְלִיכֶר גְהַאלְטֶן פוּן מִיר
זֶעלְבֶּר. וִוי אִיךְ הָב גְוָועהְן אַלְמָדָן מֶער פוּן מִיר הָב אִיךְ אִים עֶרְלִיךְ
גְהַאלְטֶן וָוארוּם אִיךְ הָב גְטְרַאכְט עֶר הָאט גְוִוים מֶער מִצְוֹת וִוי אִיךְ
וָוארוּם עֶר וֵויים בֶּעסֶר דִי מִצְוֹת צוּ טוּן וִוי אִיךְ אוּנ וֵויים בֶּעסֶר צוּ
הִיטֶן זִיךְ פַר עֲבֵירוֹת וִוי אִיךְ. אוּנ וָוען אִיךְ הָאבּ גְזֶעהְן אֵיינֶם נִיט
אַזוֹ אַלְמָדָן הָב אִיךְ גְזָאגְט עֶר אִיז בֶּעסֶר פוּן מִיר וָוארוּם עֶר טוּט
אֵיין עֲבֵירָה וָוערְט עֶר נִישְׁט אַזוֹ גְשְׁטְרָאפְט, וַוייל עֶר נִיט גְלֶערְנְט
אִיז, אָבֶּר וָוען אִיךְ טוּ אֵיין עֲבֵירָה וָוער אִיךְ זֶעהְר גְשְׁטְרָאפְט וַוייל
אִיךְ וֵויים בֶּעסֶר וָוס אֵיין עֲבֵירָה אִיז הֶעט אִיךְ מִיר גְקֶערְט צוּ הִיטֶן
דֶרְפַּר, אוּנ וָוען אִיךְ הָב גְזֶעהְן אֵיין אַלְטֶן מַאן הָב אִיךְ אִים עֶרְלִיךְ
גְהַאלְטֶן אוּנ הָאבּ גְזָאגְט עֶר אִיז בֶּעסֶר פוּן מִיר וָוארוּם עֶר הָאט
שׁוֹין מֶער מִצְוֹת גְטוּן פוּן מִיר, הָב אִיךְ גְזֶעהְן אַיינְגֶרן פוּן מִיר הָב
אִיךְ אִים עֶרְלִיךְ גְהַאלְטֶן וַוייל עֶר הָט גְוִוים וֶוינְצִיגֶר עֲבֵירוֹת גְטוּן
פוּן מִיר, הָב אִיךְ גְזֶעהְן אַרייכֶרְן פוּן מִיר הָב אִיךְ גְדַאכְט עֶר הָט
גְוִוים מֶער צְדָקָה גְגֶעבְּן פוּן מִיר וַוייל עֶר רייכֶר אִיז, הָב אִיךְ גְזֶעהְן
אֵיין אָרִימֶר פוּן מִיר הָב אִיךְ מִיר גְדַאכְט אִים וָועט גָאט נִיט שְׁטְרָאפְן
וָוס עֶר קֵיין צְדָקָה נִיט גִיט וַוייל עֶר הָט נִישְׁט צוּ גֶעבְּן, סוֹף כָּל סוֹף
אִיךְ הָב אַלֶע מֶענְשֶׁן בֶּעסֶר גְהַאלְטֶן פוּן מִיר :

אַמָאל אִיז אַמֶלֶךְ גְזֶעסְן בַּיי דֶעם טִישׁ אוּנ אַלֶע זַיינֶע קְנֶעכְט אַרוּם
דָא הֵייבּ זִיךְ דֶר מֶלֶךְ אוֹיף אוּנ גֵייט דֶם לִיכְט אָפְּשְׁנַאצְן, דָא

שְׁפְּרֶעכֶן דִי קְנֶעכְט אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ וָוארוּם הָאסְטוּ אוּנְז נִיט גֶהֵייסֶן דִי אַרְבֶּעט טוּן, דָא שְׁפְּרַאךְ עֶר אִיךְ טוּ דָס עֶטְץ זָאלְט אַייךְ אוֹיךְ פוּן מִיר לֶערְנֶן דֶעמִיטִיג צוּ זַיין אוּנ נִיט הוֹיךְ צוּ הַאלְטֶן זִיךְ, אָבֶּער דִי לַייט וָואס מַאכֶן זִיךְ דֶעמִיטִיג פַר לַייטֶן אוּנ אִין אֱמֶת זֶענֶן זֵיי הוֹפֶּרְדִיג נָאר זֵיי טוּעֶן פוּן לַייטֶן וֶוענְן אֵיינֶר מַאכְט זִיךְ פְרוּם מֶען זָאל אִים שֶׁענְקֶן אָדֶער גֶטְרוֹיעֶן אֵיינֶר טוּט מֶען זָאל אִים עֶרְלִיךְ הַאלְטֶן, דִי זֶענֶן אַרְגֶער פוּן גַנָבִים פַר זֶעלְכֶע לַייט זָאל מֶען זִיךְ הִיטֶן דָא וֶועסְטוּ נִיט קוּמֶן צוּ קְרִיג אוּנ צוּ שַׁאנְד אוּנ וֶועסְט קוּמֶן צוּ עוֹלָם הַבָּא:

ג) שער הבושת.

מִדַת הַבּוּשֶׁת. דָס אִיז אַמֶעכְטִיגִי מִדָה, וֶוער עֶס שֶׁעמְט זִיךְ אוּנ הָט בּוּשָׁה צוּ טוּן אַשֶׁענְדְלִיכִי זַאךְ, דָס קוּמְט אַלְץ פוּן חָכְמָה וֶוער קְלוּג אִיז דֶער הָט בּוּשָׁה, אוּנ אַשׁוֹטֶה הָט קֵיין בּוּשָׁה וִוי אַקְלֵיין קִינְד אָדֶער אַבְּהֵמָה דִי הָבֶּן קֵיין שֵׂכֶל הָבֶּן זֵיי קֵיין בּוּשָׁה נִיט, וִוי מִיר גֶפִינֶן אָדָם אוּנ חַוָה אֵיי זֵיי הָבֶּן פוּן בּוֹם גֶגֶעסֶן זֶענֶן זֵיי גֶנַאנְגֶן נַאקֶט אוּנ הָבֶּן זִיךְ נִיט גֶשֶׁעמְט וִוי זֵיי הָבֶּן גֶגֶעסֶן פוּן עֵץ הַדַעַת הָבֶּן זֵיי זִיךְ אָנְגֶהוֹבֶּן צוּ שֶׁעמֶן אוּנ הָבֶּן זִיךְ צוּגֶעדֶעקְט, דָס קוּמְט אַלְץ פוּן חָכְמָה אוּנ דִי בּוּשָׁה אִיז מַצִיל דֶעם מֶענְשׁ פוּן פִיל עֲבֵירוֹת, אוּנ מִיר גֶפִינֶן אִין דִי גְמָרָא אַז רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי הָט זָאלֶן שְׁטַרְבֶּן, זֶענֶן זַיינֶע תַּלְמִידִים צוּ אִים אַרַיין גֶנַאנְגֶן, דָא שְׁפְּרַאךְ עֶר צוּ זֵיי אִיךְ בֶּענְשׁ אַייךְ עֶטְץ זָאלְט אַייךְ אַזוֹי פַרְכְטֶן פַר גָאט אַזוֹי וִוי עֶטְץ פַרְכְט אַייךְ פַר לַייט, דָא שְׁפְּרַכֶן זֵייא צוּ אִים רַבִּי וָוס רֶעט אִיר פַר גָאט מוּז מֶען זִיךְ מֶער פַרְכְטֶן וִוי פַר לַייט, שְׁפְּרַאךְ עֶר נֵיין עֶטְץ זֶענְט אַייךְ מוֹעֶה עֶטְץ זֶעהְט דָאךְ אַז דֶר מֶענְשׁ וִויל אֵיין עֲבֵירָה טוּן אוּנ קֵיינֶר זֶעהְט נִישְׁט דָא טוּט עֶר דִי עֲבֵירָה אוּנ פַרְכְט זִיךְ פַר גָאט נִיט, אָבֶּר אַז עֶר זֶעהְט לַייט פַר זִיךְ דָא וִויל עֶר דִי עֲבֵירָה נִישְׁט טוּן, דָא קָאנְט עֶטְץ זֶעהֶן אַז אִיךְ בֶּענְשׁ אַייךְ רֶעכְט אַז עֶס אִיז פַרְהַאנְדֶן לַייט וָוס פַרְכְטֶן זִיךְ פַר לַייט יָא, אוּנ פַר גָאט נִיט, אָבֶּר אִין אֱמֶת קֶער דֶר מֶענְשׁ זִיךְ פַר גָאט אַלֵיין צוּפַרְכְטֶן חָאטְשֵׁי וֶוען קֵיין לַייט זֶענֶן נִיט

דָא, אונ קֶער זִיךְ צוּ מְרַבְּכְטָן וֶוען קֵיין לַייט נִיט דָא זֶענֶן, אָבֶּר גָאט אִיז דָאךְ דָא עֶר אִיז אוֹמֶדִים פִּיל, וִוי טָאר אַמֶענְשׁ אַיין עֲבֵירָה טוּן פַּר זַיינֶע אוֹגֶן אונ זָאל בַּיי זִיךְ זֶעלְבֶּר זָאגֶן וִוי זָאל אִיךְ לַייט חָשׁוּבֶר הַאלְטֶן פוּן גָאט בָּרוּךְ הוּא אִיךְ וַוייס זֶעלְבֶּרְט וֶוען לַייט הֶעטֶן דָא גֶשְׁטַאנֶן הֶעט אִיךְ מִיךְ גֶעפַּרְכְטֶן דִי עֲבֵירָה צוּ טוּן. אונ הַיינְט אַז גָאט אִיז דָא עֶר זֶעהְט דָאךְ פַּר גוֹיִים, נוּ וִוי זָאל אִיךְ זִינְדִיגֶן קֶעגֶן אַזוֹ אַמֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים, וֶוען עֶר זִיךְ אַזוֹ פִירְט אִיז אִים גוּט בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים הָאבֶּן גֶזָאגְט אַעֲזוּת פָּנִים קוּמְט פַּר גוֹיִים אִין גֵיהִנָּם אַרַיין אונ אַבּוּשֶׁת פָּנִים קוּמְט אִין גַן עֵדֶן אַרַיין, אוֹךְ קֶער זִיךְ דֶר מֶענְשׁ גֶעוַוייגֶן אַז זַיין חָבֵר זָאל נִיט אִיבֶּר אִים פַּר שֶׁעמְט וֶוערֶן דָס אִיז גְלַייךְ אַז מֶען יֶענֶם הַרְגֶ'ת. אָבֶּער וֶוען אֵיינֶר וֶועט וֶועלֶן זָאגֶן וֶוען דִי מִדָּה פוּן בּוּשָׁה אִיז אַזוֹ לִיבּ פַּר גָאט ווייל אִיךְ מִיךְ שֶׁעמֶן וָוס מִיר קָשֶׁה אִיז צוּ פְרֶעגֶן דֶען עֶס אִיז אַחֶרְפָּה, נֵיין טוּ נִיט נַייעֶרְט פְרֶעג אוֹיף דִי מִינְצְטֶע זַאךְ דָס אִיז קֵיין חֶרְפָּה נִיט, אָדֶר דוּ וֶועסְט דִיךְ שֶׁעמֶן אַמִצְוָה צוּ טוּן דִי שְׁפֶּעטֶרְס זָאלֶן נִיט לַאכֶן אוֹם דִיר, דָס הָט נִיט וָוס דוּ טוּסְט פוּן גָאטְס וֶועגֶן דָס אִיז קֵיין חֶרְפָּה נִיט, עֶס אִיז בִּילְכֶער זִיךְ צוּ שֶׁעמֶן פַּר גָאט, אַז מֶען טוּט נִיט דִי מִצְוָה אִיז אַחֶרְפָּה פַּר גָאט, דָס אִיז מֶער בּוּשָׁה וָוס מֶען נֶעמְט אַיין לְעוֹלָם הַבָּא אֵיי עֶר זָאל זִיךְ שֶׁעמֶן פַּר לַייט אונ קֵיין מִצְוָה צוּ טוּן:

אוֹךְ זָאל דֶער מֶענְשׁ קֵיינֶם נִיט אַצוּנָאמֶן גֶעבֶּן אוֹךְ נִיט צוּ רוּפֶן מִיט אַצוּנָאמֶן וָוס יֶענֶר הָט אִים פוּן לַאנְג. אונ זָאל בּוּשָׁה הָבֶּן פַּר אִיטְלִיכֶן מֶענְשׁ דֶען וֶוער בּוּשָׁה הָט אוֹיף זַיין פָּנִים דָס אִיז אַצֵייכֶן אַז עֶר קוּמְט אַרוֹס פוּן אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. מִיר גֶעפִינֶען אַז מֶען הָט שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ וֶועלֶן פַּר אַמֶלֶךְ מַאכֶן הָט עֶר זִיךְ בֶּהַאלְטֶן אונ הָט זִיךְ גֶשֶׁעמְט אונ דָרוּם הָט הש"י אִים אוֹסְדֶערְוֶועלְט פַּר אַמֶלֶךְ ווייל עֶר אִיז אַבַּיישָׁן גֶעוֶועזְן:

ד) שַׁעַר הָעַזּוּת.

מִדַּת הָעַזּוּת, דָאס אִיז אַעֲזוּת פָּנִים, דֶר אִיז גָאר פַּרְקֶערְט פוּן אַבּוּשֶׁת פָּנִים דֶעם הָט אִיטְלִיכֶר פַיינְד וָוארוּם עֶס אִיז דִי אַרְגְסְטֶע מִדָּה אוֹיף דֶר וֶועלְט אונ מִיר בֶּעטֶן אַלֶע טָאג, אַז גָאט זָאל אוּנְז מַצִּיל זַיין

פַר אַעֲזוּת פָּנִים, וֶוען שׁוֹן דֶר עֲזוּת פָּנִים אַחָכָם אוּנ אַלַמְדָן אִיז, אִיז עֶר דָאךְ זֶעהְר אוּמְוֶוערְדִיג בַּיי לַייטְנְס אוֹגֶן, אוּנ וֶוען מֶן שְׁטְרָאפְט אִים ווִיל עֶר נִיט אָנֶעמֶן קַיין שְׁטְרָאף אוּנ עֶנְפֶערְט מִיט עֲזוּת אוּנ אִיז נָאךְ יֶענֶם מְבַיֵּישׁ אוּנ הַאלְט זִיךְ בֶּעסֶר פוּן אִיטְלִיכֶן, אוּנ דְרוּם קָאן עֶר נִיט קַיין תְּשׁוּבָה טוּן וָוארוּם עֶר זָאגְט עֶר טוּט אַלְץ רֶעכְט, אוּנ וַוייל דֶער עוֹלָם וֵוייסְט וואל וָוס פַר אַשְׁלֶעכְטְס דָס אִיז וֶוער אַעֲזוּת פָּנִים אִיז דְרוּם בְּרוּךְ אִיךְ נִיט פִיל דֶרְפוּן צוּ שְׁרַייבֶּן:

ה) שער האהבה·

מִדַּת אַהֲבָה, דָס אִיז דִי מִדָּה פוּן לִיבְּשַׁאפְט, עֶס אִיז פִיל לִיבְּשַׁאפְט אִין דֶר וֶועלְט אָבֶּר מֶען זָאל וִויסֶן וִוי מֶען זָאל דֶרְמִיט אוּמְגַיין, לְמָשָׁל וֶוען אֵיינֶר זַיינֶע קִינְדֶר לִיבּ הָט אוּנ פַר גְרוֹס לִיבְּשַׁאפְט נִיט עֶר זֵיי אַלְץ נָאךְ, וֶוען זֵיי שׁוֹן בֵּייז טוּן וַוייל עֶר זֵיי נִיט שְׁטְרָאפֶן אָבֶּר שְׁלָאגֶן דָס הֵייסְט אַבֵּייזֶע לִיבְּשַׁאפְט דָס הֵייסְט פַיינְדְשַׁאפְט, נַייעֶרְט וֶוער לִיבּ הָט אַקִינְד זָאל עֶר אִים צִיעֶן צוּ גָאטְס דִינְסְט וִוי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הָט גֶזָאגְט וֶוער עֶס פֶּרְמַייד דִי רוּט פוּן קִינְד אוּנ שְׁלָאגְט אִים נִיט דֶר הָט פַיינְד דָס קִינְד וָוארוּם עֶר בְּרֶענְגְט אִים פוּן עוֹלָם הַבָּא אִין גֵיהִנָּם אַרַיין: אוֹךְ אִיז דִי לִיבְּשַׁאפְט וֶוען עֶר הָט לִיבּ דָס גֶעלְד, פַר גְרוֹס לִיבְּשַׁאפְט פְרֶעגְט עֶר נִיט וִוי אַרוּם דָס גֶעלְד קוּמְט אִים, הֶן מִיט רִבִּית אָדֶר גְזֵילוֹת אָדֶר אַנְדֶערֵי אוּמְרִיכְטִקֵייט דָס הֵייסְט קַיין לִיבְּשַׁאפְט נִיט נַייעֶרְט עֶר זָאל לִיבּ הָבֶּן דָס גֶעלְד וַוייל עֶר קָאן דֶרְמִיט צְדָקָה גֶעבֶּן אוּנ בְּרוּכְט נִיט זִיךְ לַייעֶן אוֹיף זַיין בֶּדֶערְפְנִישׁ אוּנ נִיט צוּ זָארְגֶן דָא קָאן דֶר רֶעכְט לֶערְנֶען אוּנ תְּפִלָּה טוּן בְּכַוָּנָה אָן זָארְג אוּנ קָאן זִיךְ קוֹנֶה עוֹלָם הַבָּא זַיין:

אוֹךְ וֶוען עֶר זַיין וַוייבּ לִיבּ הָט אוּנ וֶוען עֶר זֶעהְט זִי בְּגֵייט זִיךְ מִיט לַייט נִיט עֶרְלִיךְ אִין אִיר מַשָּׂא וּמַתָּן אוּנ עֶר שְׁוַוייגְט אִיר אוּנ שְׁטְרָאפְט זִי נִיט פַר גְרוֹס לִיבְּשַׁאפְט דָס הֵייסְט אוֹךְ קַיין לִיבְּשַׁאפְט נִיט נוּר פַיינְדְשַׁאפְט, נַייעֶרְט דֶר מַאן קֶער דָס וַוייבּ לִיבּ צוּ הָאבֶּן וַוייל זִי אִיז אִים מַצִּיל פוּן עֲבֵירוֹת אוּנ צִיהְט אִים דִי קִינְדֶר אוֹיף אִין גָאטְס דִינְסְט אוּנ עֶר קָאן זִיךְ בְּנַחַת זַיינֶע זַאכֶן טוּן הֶן אִין מַשָּׂא

ומתן אדער לערנן אונ תפלה טון דרום קער ער זי ליב האבן, אוך קער מען אלע לייט ליב צו האבן, אונ ווען ער זעהט וואס אומרעכט פון זיי זאל ער זיי שטראפן, אונ די בעסטע ליבשאפט איז דר מענש זאל גאט ליב האבן, אלץ וואס ער טוט זאל ער זעהן אז עס זאל זיין אלץ פון די ליבשאפט וואס ער צו גאט הט, ווען ער עסט אדער טרינקט דעסט גלייכן אלע הנאות וואס בעולם הזה איז זאל ער נור דס טון אז ער זאל קענן גאט דינן ווארום ווען ער ניט עסט אונ טרינקט קאן ער ניט גאט דינן, די ליבשאפט איז איבר אלע ליבשאפטן דען אלע ליבשאפטן מוזן איין ענד האבן. למשל ווען איינר זיין ווייב גאנץ ליב הט דס מוז איין ענד האבן דען זיי מוזן זיך שיידן מיט דען טוט פון די ליבשאפט, דעסט גלייכן פאטר אונ מוטר מיט די קינדרס ליבשאפט די ליבשאפט נעמט אלץ דר טוט אוועק. אבר די ליבשאפט וואס דר מענש הט צו גאט ווען שון דר מענש שטרבט דא ווערט ערשט די רעכטי ליבשאפט בוויזן לעולם הבא דא ווערט די נשמה דרפרייט פון גאט אין גן עדן דס איז די רעכטי פרייד וואס קיין שמחה אונ הנאות עולם הזה איז ניט צו גלייכן צו יענר פרייד:

י) שער השנאה.

מדת השנאה. דס איז די מדה פון פיינדשאפט, דס איז ווען איינר לייט פיינד הט דא קומט פון דען פיל עבירות, ווארן ווען איינר יענם פיינד הט דא רעט ער פון אים אלץ בייז אונ הט גרוס הנאה ווען ער הערט פון אים בייז ריידן, ווי וואל ער זעהט פון יענם מצות מאכט ער עס צו נישט אונ זאגט ער טוט עס נור פון רוהם וועגן, אונ ווען יענר ברוך וואס צו אים הט ער אוף אים קיין רחמנות ניט, אונ איז זיך משמח ווען אים איבל גייט, אונ מענכמאל איז פרהנדן אפיינד גאר אומזונסט נאר ער הט אים פיינד ווייל יענם וואל גייט, די שנאה איז אגרוסי עבירה איבר אזו אשנאה הט גאט דס בית המקדש חרוב גמאכט. אוך הט אפט איינר יענם פיינד ווייל ער אים ניט שענקט אדער לייעט דס איז איין עבירה, וואס זאלסטו דיך פר לאזן אוף מענשן ליבר פרלאז דיך אוף גאט וועט ער דיר העלפן:

אוֹךְ אִיז פַיינְדְשַׁאפְט וֶוען אֵיינֶר זֶעהְט יֶענֶר לַייזְט גֶעלְד פַר זַיין סְחוֹרָה אוּנ עֶר לַייזְט נִשְׁט דָס קוּמְט אַלְץ וַוייל עֶר הָאט קֵיין בִּטָחוֹן אָן גָאט הָט, אוֹךְ הָט אָפְט אֵיינֶר יֶענֶם פַיינְד ווייל עֶר זֶעהְט פוּן יֶענֶם גוּטִי מַעֲשִׂים אוּנ אִיז פְרוּם, דָס הֵייסְט גָאט פַיינְד גֶהַאט, וַוייל יֶר הָט פַיינְד דֶעם וָוס פָאלְגְט גָאט, דְרוּם קֶער מֶען זֶעהְן אַלִי שִׂנְאוֹת אוּם דֶעם הַארְץ אַרוּם צוּ שְׁלָאגֶן, אוּנ זָאל אַלִי מֶענְשֶׁן לִיבּ הָאבֶּן דָס מוֹל זָאל מִיט דֶעם הַארְצֶן גְלַייךְ זַיין מִיט לִיבְּשַׁאפְט, אָבֶּר דָס מוּז מֶען פַיינְד הָאבֶּן שֶׁקֶר צוּ זָאגֶן, פְרֶעמְד גֶעלְד צוּ בֶּגֶערֶן חָלִילָה, אָדֶר רְשָׁעִים, אָדֶר דֶר וָוס בְּרֶענְגְט לַייט צוּ עֲבֵירוֹת מֶעג מֶען פַיינְד הָבֶּן. אָבֶּר גְרֶעכְטִיקַייט אוּנ שָׁלוֹם זָאל מֶען לִיבּ הָבֶּן דָס הֵייסְט גָאט לִיבּ גֶהַאט:

ז) שער הרחמים.

מִדַת הָרַחֲמִים. דָס הֵייסְט בַּארְמְהֶערְצִיקַייט, דָס אִיז אַמִדָה וָוס גָאט הָט אִין זִיךְ, דֶען וֶוען אֵיינֶר דֶרְבַּארְמְט זִיךְ אִיבֶּר יֶענֶם דֶרְבַּארְמְט זִיךְ גָאט אִיבֶּר אִים אוֹךְ, אָבֶּר מֶען מוּז ווִיסֶן וִוי מֶען זָאל נוּצְן דָס רַחֲמָנוּת, לְמָשָׁל וֶוען אֵיינֶר וֶועט ווֶעלֶן רַחֲמָנוּת הָבֶּן אִיבֶּר זַיינֶע קִינְדֶר עֶר זָאל זֵיי נִיט שְׁלָאגֶן וִוי וואל עֶר זֶעהְט זֵיי אוּמְרֶעכְט טוּן דָס הֵייסְט קֵיין רַחֲמָנוּת דֶען עֶר אִיז אֵיין אַכְזָר אוֹיף דֶעם קִינְדֶס נְשָׁמָה, דֶען וֶוען עֶר וֶועט דָס קִינְד צִיעֶן צוּ גוּטֶן אִיז דִי נְשָׁמָה וואל אוֹיף יֶענֶר וֶועלְט. דְרוּם קֶער מֶען בֶּעסֶר רַחֲמָנוּת הָבֶּן אוֹיף דֶר נְשָׁמָה אֵיי אוֹיף דֶם גוּף: אוֹךְ קֶער מֶען רַחֲמָנוּת צוּ הָבֶּן אוֹיף אָרְמֶע לַייט אוּנ אוֹיף אָרְמֶע קְרוֹבִים אוֹךְ אִיבֶּר בְּהֵמוֹת וְעוֹפוֹת, מֶען מוּז פְרִיר דִי בְּהֵמוֹת וְעוֹפוֹת גֶעבֶּן עֶסֶן וִוי זִיךְ זֶעלְבֶּרְט, אַזוֹ וִוי אִין דֶר תּוֹרָה שְׁטֵייט וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ אִיךְ וֶועל גֶעבֶּן גְרָאז אִין פֶעלְד פוּן דַיינֶע בְּהֵמוֹת וֶועגֶן, אוּנ דֶרְנָאךְ שְׁטֵייט וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ דֶרְנָאךְ וֶועסְטוּ דִיךְ אָנְעֶסֶן, הַכְּלַל דֶר מֶענְשׁ קֶער אַרַחֲמָן צוּ זַיין אוֹיף אַלֶע בֶּשֶׁעפְנִישׁ, אוּנ וֶוער אַרַחֲמָן אִיז, אִיז אַסִימָן אַז עֶר אִיז פוּן זֶרַע אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב דֶען זֵיי זֶענֶן גְרוֹסֶע רַחֲמָנִים גֶעוֶועזְן דְרוּם קֶער דֶר מֶענְשׁ אַרַחֲמָן צוּ זַיין אוֹיף אָרְמִי לַייט אוּנ נִיט צוּ פַרְלָאזְן זֵיי, אוּנ וֶוען עֶר הָט אִים נִיט צוּ גֶעבֶּן זָאל עֶר מִיט אִים גוּטֶע וֶוערְטֶר רֵיידֶן אוּנ אִים טְרֵייסְטֶן דָס אִיז נָאךְ מֶער

פון צְדָקָה, דְרוּם דוּ מֶענְשׁ הָב אוֹיף דִיר אוֹיךְ רַחֲמָנוּת אוּנ דֶערְבַּרְם דִיךְ אוֹיף דַיין נְשָׁמָה אַז זִי זָאל קָאנֶן קוּמֶן אִין גַן עֵדֶן אַרַיין, וָוערה אַז זִי זָאל רַיין אַרוֹיף קוּמֶן אַזוֹ וִוי מֶען הָט זִי דִיר גֶעגֶעבֶּן:

ח) שער אכזריות.

מִדַת אַכְזָרִיוּת. דִי אוּמְדֶערְבַּארְמֶקַייט, דָס אִיז אַבֵּייזֶע מִדָה זִי קֶער נוּר צוּ גוֹיִם אָבֶּער נִיט צוּ יוּדֶן. אַיין אַכְזָר אִיז זַיין טֶבַע וָוען עֶס יָענֶעם אִיבֶּל גֵייט הָט עֶר נָאךְ הֲנָאָה דֶערְפוּן, אוּנ דָס הָט גָאט פַּר בָּאטֶן וָוען דַיין חָבֵר פַּאלְט אָפּ פוּן זַיין עֲשִׁירוּת אוּנ וֶוערְט אָרֶעם זָאלְסְטוּ דִיךְ נִיט פְרֵייעֶן, אָבֶּער אַיין אוּמְדֶערְבַּארְמִיגֶער וָען עֶר קָאן אִים נָאךְ גַזְלֶן דָא בֶּגַזְלִית עֶר אִים אָן רַחֲמָנוּת אוֹיךְ דֶערְבַּארְמְט עֶר זִיךְ נִיט אִיבֶּער אַלְמָנוֹת וִיתוֹמִים. דְרוּם קֶער דֶר מֶענְשׁ צוּ זֶעהֶן עֶר זָאל אִימֶער רַחֲמָנוּת הָאבֶּן אִיבֶּער אַלֶע בֶּשֶׁעפֶנִישׁ וּבִפְרַט אִיבֶּער מֶענְשֶׁן דֶען אֲפִילוּ אוֹיף בְּהֵמוֹת הָט גָאט גֶעוָורֶנְט מֶען זָאל אוֹיף זֵיי רַחֲמָנוּת הָבֶּן מֶען זָל זֵי נִיט אִיבֶּערְלָאדֶן מִיט אַגְרוֹסִי מַשָׂא וָוס אִיר אִיז צוּ שְׁוֶוער צוּ טְרָאגֶן:

אוֹיךְ זָאל דֶר מֶענְשׁ קֵיין אַכְזָר זַיין אוֹיף דֶעם וָוס אִים גֶעלְד שׁוּלְדִיג אִיז עֶר זָאל נִיט אוֹיף אִים נוֹגֵשׂ זַיין עֶר זָאל אִים זַיין חוֹב אָפְּגֶעבֶּן, אוּנ וָוען עֶר פַּרְשְׁטֵייט אַז עֶר הָט נִישְׁט זָאל עֶר פַר אִים נִישְׁט פָּארְגֵיין עֶר זָאל יָענֶעם נִישְׁט מְבַיֵישׁ זַיין, אוֹיךְ זָאל עֶר נִיט אוּמְדֶערְבַּארְמִיג זַיין אוֹיף זַיינֶע דִינְסְטֶן, פַּרְצֵייטֶנְס הָאבֶּן אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים דִי קְנֶעכְט גֶעגֶעבֶּן צוּ עֶסֶן פוּן אִיטְלֶכֶן עֶסֶן וָוס זֵיי הָאבֶּן גֶעגֶעסֶן. אָבֶּער אוֹיף דִי רְשָׁעִים בְּרוֹכְט מֶען קֵיין רַחֲמָנוּת צוּ הָאבֶּן, אֶדֶר אִין מִשְׁפָּט טָאר מֶען אוֹיךְ קֵיין רַחֲמָנוּת הָאבֶּן עֶר מוּז פַּסְקֶנֶען וִוי דֶר דִין אִיז אָן רַחֲמָנוּת, אוֹיךְ בְּרוֹכְט מֶען קֵיין רַחֲמָנוּת צוּ הָבֶּן דִי קִינְדֶער צוּ צִיעֶן צוּ תּוֹרָה אוּנ גָאט דִינֶען, וִוי דִי גְמָרָא זָאגְט אַדָא בַּר כַּהֲנָא יִנְג לֶערְנֶען אִין בֵּית הַמֶדְרָשׁ שְׁפַּרַאךְ עֶר עֶס וַואקְסְט דָאךְ גְרָאז אוֹיף דִי גַאסֶן דָא קָאנֶן זֵיי עֶס עֶסֶן:

אָבֶּער דֶר וָוס טָאג אוּנ נַאכְט טְרַאכְט נוּר וִוי עֶר זָאל דִי קִינְדֶער שֵׁיין צוּ פִירֶן אוּנ שֵׁיין צוּ עֶסֶן גֶעבֶּן אוּנ גֶעלְד גֶעבֶּן דֶער הֵייסְט אַיין אַכְזָר אוֹיף זַיין קִינְד. אַבְרָהָם אָבִינוּ הָט קֵיין רַחֲמָנוּת גֶהַאט אוֹיף זַיין זוּהְן יִצְחָק אוּנ הָט אִים וֶועלֶן זֶעלְבֶּערְט שֶׁעכְטֶן פוּן גָאטְס לִיבְּשַׁאפְט

וועגען

וועגן אונ היינט לעבן מיר נור אין דעם זכות. דרום זאל דער מענש זעהן אז ער זאל רחמנות האבן דארט ווי מען דארף צו האבן דס רחמנות אבער ניט רחמנות צו האבן ווי מען דארף ניט. ליבר צו זיין איין אכזר ווי מען דארף אכזריות. מען מוז זעהן אז ער זאל ברויכן ביידע מדות. ווי רעכט אונ גוט איז פר גאט אונ פר לייט. דעם וועט גוט זיין אוף דר וועלט אונ אוף יענר וועלט:

ט) שער השמחה

מדת השמחה, די מדה פון פריילכקייט. ווען דר מענש איז אימר לוסטיג דם איז דעם מענש זעהר גזונד דען פון דאגות קומט פיל חולשות רחמנא ליצלן. אבר מען מוז וויסן ווען מען זאל לוסטיג זיין, דען עס זענען פיל לייט פרהאנדן וואס זיי זענען לוסטיג ווען זיי זעהן עס גייט יענם שלעכט אדר יענר הט אשאדן אדר אז יענער פיהרט זיך ניט ערליך קעגן גאט אונ קעגן לייט. פר די שמחה שטראפט גאט. דער מענש קער צו זעהן אז איטליכר מענש זאל גאט בעטן עס זאל איטלכן וואל גיין. ווי אונזערע תורה הט אנגשריבן ואהבת לרעך כמוך דו זאלסט יענם אזו ליב האבן ווי דיך: אוך איז פרהאנדן לייט וואס זענן לוסטיג אז זיי הבן זיך גוט אנגפרעסן אונ גוטן ויין אנגטרונקן דם איז אויך קיין גרוסע שמחה, נייערט עס איז גוט פריילך צו זיין אוף אשמחה של מצוה, אויף אסיום וואס ער הט אויסגלערנט אמסכת, אדר ער הט אמצוה גטון אונ איז זיך משמח דרמיט דס הט גאט ליב. אוך קער ער לוסטיג זיין ווער איין בעל בטחון איז אן גאט, ווען ער שוין וואס שאדן הט זאל ער לוסטיג זיין אז גאט אים גשטראפט הט, דען גאט גלובט איז ער שטראפט אים ניט אומזונסט ער מוז האבן וואס פרשולד ביי גאט. איז אים ליבר אז גאט אים שטראפט אוף דר וועלט איידר ער זאל גשטראפט ווערן אוף יענר וועלט, דס איז גלייך ווען איינר איז שולדיג געוועזן דעם מלך טוזענד דוקאטן אונ ער נעמט ביי אים אפ איינציגוויים אלע יאר, אזו איז דס אוך אז גאט שטראפט דעם מענש אוף דער וועלט דם איז פר ליבשאפט, וייל ער וויל הבן אז דר מענש זאל ניט

גשטראפט ווערן לעולם הבא. ווי אין פסוק שטייט כי את אשר יאהב
ה' יוכיח ווען גאט האט ליב שטראפט ער אים אויף דער וועלט אונ
ניט אויף יענער וועלט. אונ זאל זאגן וואס גאט טוט איז געוויס אלין רעכט:

מעשה. אמאל זענען צוויי סוחרים געגאנגען אין די שיף אריין מיט זייער
סחורה, איז איינער אין שיף אריין געגאנגען בשלום אונ דער אנדערער
ווי ער האט געוואלט אריין שטייגן אין שיף אריין איז אים אשפיציג
האלץ אריין אין פוס אריין האט ער מוזן צוריק שטייגן אונ ווידער
די סחורה אום די שיף לאזן ארום טראגן אהיים, דא איז ער זעהר
בעזארגט געוועזן וואס ער זיין סחורה האט ניט קענען אוועק פירן צו פרקופן:
אין צוויי טאג ארום איז געקומען אבריף ווי די שיף איז אונטערגעגאנגען
דא זענען אלע לייט אונ די סחורה וואס אין די שיף דערטרונקן
געווארן, האט דער סוחר אנגעהויבן גאט צו דאנקן מיט גרוס שמחה אז
גאט האט אים דאס בייז צוגעשיקט מיט דעם פוס, ווארן ווען ניט וואלט
ער דערטרינקן געווארן:

נוא קאן מען זעהן ווי גאט מאכט אום בייז גוט, אזוי אויך וואס מען
מיינט עס איז גוט ווען מען זעהט עס גייט דעם רשע וואל דאס
איז זעהר שלעכט, דען גאט בעצאלט אים אויף דער וועלט וואס דער רשע
האט עפעס אמאל נוטץ געטון אונ דער צדיק קער זיך זעהר צופרייען דרויף:
למשל, אמלך האט געבעטן זיינע לייט אויף אסעודה אונ ווי די לייט
זענען געקומען אין טויער אריין דא זעהן זיי ווי די הינד פרעסן פיל
פלייש דא זענען די לייט זעהר לוסטיג אונ זאגן ווען די הינד פרעסן אזוי
פיל ווי וועלן מיר נאך האבן, אזו קער זיך דער מענש צו פרייען ווען ער
זעהט דעם רשע גייט וואל ווי וועט נאך בעסר גיין דעם צדיק לעולם הבא:

י) שער הדאגה.

מדת הדאגה, דער שער רעט פון די לייט וואס איטר זארגן, דאס איז
אשלעכטע מדה, עס קומט דערפון פיל חולשות, אבער אגוטער
יוד טאר ניט זארגן, דען די לייט וואס זארגן פון געלד ווען אדער
אנדערע זאכן וואס פון דער וועלט איז, דאס איז אלין וואס זיי גלויבן ניט אן
גאט אונ פרכטן זיך איטר זיי וועלן חלילה ניט האבן זייער בעדערפניש

און ווילען ניט גלויבן אז גאט איז משגיח אויף איטליכן בזונדר ווי איטליכער מענש זאל האבן דם זיינגע, דרום דארף דר מענש ניט זארגן נור זיך אויף גאט צו פרלאזן אום גאנצן הערצן דא וועט אים גאט ניט פרלאזן. אבר דם הט יא דר מענש צו זארגן ווס צו זיין נשמה קער, ווען ער ווינציג הט געלערנט אדר ניט פיל צדקה געגעבן אדר ווינציג מעשים טובים געטון אדר אנדרע זאכן ווס ער הט עובר געוועזן אויף דר תורה און הט קיין תשובה געטון דם הט מען יא צו זארגן. אהכם הט אמאל געזעהן איינם זארגן זאגט ער צו אים ווס זארגסטו, אוב דו זארגסט פון עולם הבא וועגן זאל דיר גאט מערן דיין זארג ווארום די זארג איז זעהר גוט. און אוב דיין זארג איז אנדרש פון עולם הזה וועגן זאל דיר גאט מינערן דיין זארג, ווארן אין עולם הבא זאכן איז דא אסך צו זארגן, גייט עס גוט הט ער צו זארגן טאמר וועט אים גאט דם מנכה זיין לעולם הבא. גייט עס שלעכט האט ער אויך צו זארגן טאמר איז ער אזינדיגר. אז גאט שטראפט אים און ער איז אלמדן הט ער נאך מער צו זארגן ווייל ער ווייסט אלץ ווס רעכט איז און ווס ניט, און ווען ער איז עובר אמינצטע זאך שטראפט אים גאט מער ווי ער שטראפט איין עם הארץ, איז ער איין עם הארץ הט ער צו זארגן טאמר טו איך אום רעכט קעגן גאט ווארום איך ווייס מיך ניט צו היטן פר איין עבירה אויך הבן אלע מענשן צו זארגן אויף חורבן בית המקדש וירושלים און אויף דעם ביטערן גלות, און השם יתברך זאל אונז באלד און געך אויסלייזן במהרה בימינו אמן:

יא) שער החרטה.

מדת החרטה. ווס דר מענש הט חרטה אויף זיין זאך ווס ער האט געטון, דם איז אמאל אגוטע מדה און אמאל אשלעכטע מדה, ווען איינר ווס שלים הט געטון קעגן זיין חבר און הט חרטה דרויף און איברבעט יענם און קערט אים אום זיין געלד, אדר ווען ער גזינדיגט הט קעגן גאט און ער הט חרטה דרויף און טוט תשובה, די חרטה איז גוט און איז ליב פר גאט. אדר עס איז פרהאנדן איין

אנדערע

אנדרע חרטה וואס זעהר שלים איז, דס איז ווען איינר הט גוטץ געטון אונ הט דרוף חרטה ער הט צדקה איין ארמאן געגעבן אונ ער הט דרנאך חרטה דרוף די חרטה איז אבייזע חרטה פר גאט, ווי וואל ער זעהט דרנאך אז דר ארעמאן איז קיין חסיד ניט טאר ער פארט ניט אויסריידן דען מיר זענן אלע ניט קיין חסידים אונ דאך גיבט אונז גאט אונזר בדערפניש אונ ביי גאט איז קיין חרטה פרהאנדן, אזו קער דר מענש אויך די מדה צו הבן ער זאל איטליכן גוטץ טון ווייל ער קען טון, אונ זאל זיך דענקן היינט קען איך גוטס טון לאם איך טון, ווער ווייס עס מאג אצייט קומן אז איך העט גערן גוטץ געטון אונ וועל מיט נישט הבן צו טון, דרום קער דר מענש איטר גוטץ טון:

יב) שער הכעס.

מדת הכעס, דר כעס איז זעהר אשלעכטע מדה, עס קומן פיל הולשות דרפון, אונ ווען דר מענש ארגזן איז דא איז ביי אים אפילו גאט ניט חשוב, ער פרעגט נאך קיינם ניט אין כעס, ווי אליהו הנביא האט גזאגט צו ר' יהודה זעה זאלסט ניט צערנן דא וועסטו גהיט ווערן פר עבירות, אונזערע חכמים האבן גזאגט דעם מענש קען מען דרקענן אין זיין צארן וואס פר אמענש ער איז אוב ער איז אחכם אדר אשוטה, אונ אויך צו צייטן טוט ער גרוסע עבירות אין כעס ער צוריסט עפס אדר צוברעכט אכלי אין כעס הבן אונזרע חכמים גזאגט ווען ער טוט אזו איז גליך ווען ער לייקנט אן גאט אונ דינט דיא עבודה זרה, אויך האבן די חכמים גזאגט דריי ערליי הט גאט ליב, אעושר וואס האלט זיך ניט בגאוה מיט זיין עשירות, אונ ווען אארמאן גייט מיט אמת אונ בגערט קיין פרעמדס, אונ אמענש וואס בצווינגט זיין צארן. ארגזן טאר קיין מלמד ניט זיין ער זאל צערנן אוף די תלמידים דא וועלן זיך די תלמידים פר אים פרכטן וואס צו פרעגן בלייבן זיי עמי הארצים, ארגזן הט זיין אייגן הויזגזונד פיינד אונ פרכטן זיך פר אים אונ דריבר קומן פיל עבירות ארויס, ווי מיר געפינן ביי מר עוקבא איז פרלארן געווארן אפוס פון אבהמה וואס מען הט געשאכטן הבן זיך דס הויזגזונד פר אים גפרכטן אזו הבן

זיי אָפְּגְשְׁנִיטְן אַפּוּם פון אַלֶעבֶּדִיגֶע בְּהֵמָה אונ הָבֶּן צְווִישֶׁן דֶעם כָּשֵׁרְן פְלֵייש אַרַיין גֶלֵייגְט. הַכְּלָל פִּיל שְׁלֶעכְטֶע זַאכֶן קוּמֶן פון רַגְזָנוּת וָוס נִיט מִיגְלֶך צוּ דֶרְשְׁרַייבֶּן, דְרוּם קֶער דֶר מֶענְש זִיךְ צוּ מַאכֶן עֶר זָאל נִיט צֶערְנֶן, וָוען שׁוֹן אֵיינֶר אִים בֵּייזֶע רֵייד רֶעט זָאל עֶר זִיךְ אוֹיף הַאלְטֶן צוּ צֶערְנֶן, דֶען וָוען דֶר מֶענְש אוֹיף דֶר וֶועלְט פֶּרְשֶׁעמְט וֶוערְט פון אַמֶענְש, וֶוערְט עֶר נִיט פֶּרְשֶׁעמְט אוֹיף יֶענֶר וֶועלְט אונ הש״י גִיט אִים יֶענְמְס חֵלֶק עוה״ב אַוֶועק וַוייל עֶר אִים הָאט מְבַייש גֶוֶועזְן, דְרוּם זָאל עֶר לִיבֶּר יֶענֶם שְׁוַוייגֶן אונ זָאל דֶרְפַּר עוֹלָם הַבָּא נֶעמֶן:

יג) שער הרצון.

מִדַת הָרָצוֹן, דָס אִיז דִי מִדָה פון לַייט וָוס גוּטְווילִיג אִיז צוּ אִיטְלִכֶן מֶענְש אונ וָוס גָאט שִׁיקְט אִים צוּ נֶעמְט עֶר אַלְץ אָן פַּר גוּט אונ לִיבּ אונ וִויל נִיט אַז לַייט זָאלֶן אִים כָּבוֹד אָדֶר גְדוּלָה טוּן, אונ וָוען אֵיינֶר אִים דֶרְווידֶר רֶעט אָדֶר טוּט אִיז עֶר מוֹחֵל. עֶס הָט אַמָאל אַתַּלְמִיד חָכָם גֶזָאגְט אִיךְ וֵויים אִיךְ בִּין קֵיין כֹּהֵן נִיט אונ דָאךְ וֶוען אֵיינֶר הֶעט מִיר גֶהֵייסֶן גֵיין דוּכְנֶען הֶעט אִיךְ גֶגַאנְגֶן כְּדֵי אִיךְ זָאל נִיט דֶרְווידֶר מַיין חַבֵר זַיין, דְרוּם קֶער אִיטְלִיכֶר מֶענְש גוּט צוּ זַיין מִיט לַייטֶן אונ זָאל שָׁלוֹם הָאבֶּן מִיט אִיטְלִיכֶן:

יד) שער הקנאה.

מִדַת הַקִנְאָה, דָס רֶעט פון דִי לַייט וָוס זֶענֶן מְקַנֵא אוֹיף אַלֶעם וָוס זַייא זֶעהֶן בַּייא זַיין חַבֵר דָס אִיז אַבֵּייזֶע מִדָה דֶען פון קִנְאָה קָאן מֶען חָלִילָה עוֹבֵר זַיין אַלֶע עֲבֵירוֹת:

מַעֲשֶׂה. עֶס וָואר אַמָאל אַעוֹשֶׁר הָט גֶעבֶּן אִים גֶעוואנְט אַשְׁכֵן אונ הָט זִיךְ אָן דֶעם עוֹשֶׁר מְקַנֵא גֶוֶועזְן, אוֹיךְ הָט עֶר מְקַנֵא גֶוֶועזְן דֶעם עוֹשֶׁרְס וַוייבּ וַוייל זִי אִיז אַהִיפְּשׁ מֶענְש גֶוֶועזְן, אַמָאל אִיז דֶר עוֹשֶׁר אַוֶועק גֶעפָארְן אִים עֶרֶב שַׁבָּת דָא הָט זִיךְ דֶר רָשָׁע בַּיי דֶר נַאכְט אִים שַׁבָּת אַיינְגֶעבְּרָאכֶן דוּרְךְ דֶר וַואנְט דָא הָט עֶר שׁוֹן מְחַלֵל שַׁבָּת גֶוֶועזְן דוּרְךְ זַיין קִנְאָה, אונ הָט מַאנְס גֶוֶועזְן דֶעם עוֹשֶׁרְס וַוייבּ הָט עֶר עוֹבֵר גֶוֶועזְן אוֹיף לֹא תִנְאָף, דֶרְנָאךְ הָט עֶר אַלְץ אִין הוֹיז אַוֶועק גֶנַנְבֶת הָט עֶר עוֹבֵר גֶוֶועזְן אוֹיף לֹא תִגְנוֹב, אונ וִוי דִי פְּרוֹיא

האט אנגהויבן צו שרייען האט ער זי נהרגת האט ער עובר געוועזן אויף
לא תרצח. דא האבן געוואר געווארן זיין פאטר אונ מוטר אונ זענן
געקומען דעם רשע שטראפן דא האט דר רשע זיין פאטר אונ מוטר
געשאלטן דא האט ער עובר געוועזן אויף כבד את אביך ואת אמך, דא
האט זיך דר רשע געפארכטן ער וועט מוזן על כל פנים אומקערן
אלע זאכן וואס ער האט גנבת דא האט ער זיך גדינגן צווייא עדות זיי
זאלן אים עדות זאגן אז דר סוחר איי ער איז געפארן אין וועג אריין
האט ער די אלע זאכן ביי אים פרזעצט דא האט ער עובר געוועזן אויף
לא תענה דם איז טייטש זאלסט ניט פאלש עדות זאגן אן דיין חבר,
דערנאך האט ער דאך געמוזט שווערן אז ער האט אים געלד גליגן
אויף די זאכן האט ער עובר געוועזן אויף לא תשא איז טייטש זאלסט
ניט פאלש שווערן, דרנאך איז דר עולם געוואר געווארן אז ער האט
פאלש געשווארן האט ער זיך געפארכטן האט ער זיך גשמד אונ האט
גלייקנט גאר אן גאט דא האט ער עובר געוועזן אויף די עשרת הדברות,
דא לאמר זעהן וואס פון קנאה קאן קומען דען איין עבירה ברענגט
די אנדרע, דרום קער מען צו זעהן אז מען זאל די מדה פון קנאה
ניט אין זיך האבען, אויך קער דר מענש צו זעהן אז ער זאל ניט
ברענגן מענשן צו דער עבירה אז מען זאל זיך אן אים מקנא
זיין, ער זאל זיך ניט איבריג שיין פירן אדר בערימן פר לייט אז
ער איז א עושר, די גמרא וויל האבן אפילו ווען איינר וויל באצאלן
די זאך וואס ער זעהט ביי יענם איז אויך איין עבירה:

מעשה. עס וואר אמאל א מלך געפארן אין וועג, דא בגעגנן אים צווייא
לייט אונ ווילן האבן אז דר מלך זאל זיי וואס געבן, אונ דר
מלך האט די צוויי לייט געקענט אז איינר איז א גרויסר מקנא אונ דר
אנדרר איז א גלוסטר געוועזן עס האט אים אלץ גגלוסט פיל צו האבן
מער ווי איין אנדרר. דא זאגט דר מלך איך וועל אייך געבן נאר
עס זאל איינר פון אייך מיר זאגן וואס ער בגערט וועל איך אים געבן
אונ דעם אנדערן וואס וועט שווייגן וועל איך טאפל געבן. דא האט
זיך דר בעל מקנא גטראכט אז איך וועל מיר הייסן געבן עפעס וועט
מיין חבר צווייא מאל אזו פיל נעמן אונ איך קען דאס ניט דרליידן,

אונ

און זאגט צום מלך אדוני איך וויל האבען זאלסט מיר הייסן איין און ארוס נעמן כדי מען זאל דעם חבר ביידע אויגן ארוס נעמן, דא לאמער זעהן וואס אבעל מקנא איז דען פון קנאה קומט פיל בייז ארוס, ער לאזט זיך ניט בניגן וואס גאט הט אים געגעבן נאר נאך יענעמס הב העט ער גערן אוועק גנומן. למשל עס איז גוועזן אפוגל אשווארצר הט אייטל שווארצע פעדרן גהאט, ער הט איינמאל קנאה געהאט אויף אנדערע פייגל וואס האבן גהאט שיינע פעדרן, ווי דער שווארצר פוגל הט גזעהן ליגן אשיינע פעדר אין וואלד הט ער אויף גקליבן און הט אויסגעריסן זיינע פעדרן און הט איינגעשטעקט זיך די שיינע פעדרן אזו לאנג ביז ער הט פון זיינע אייגענע פעדרן איינע ניט גהאט נור אייטל פרעמדע פעדרן, דא איז דער פוגל גפלויגן צווישן אנדערע פייגל זיך צו ברימן מיט זיינע פעדרן דא הט איטליכר פוגל זיין פעדר אויסגריסן איז דער פוגל גבליבן נאקט הט ער זייני פעדרן אויך אנגוואָרן און איז גפיינרט פר קעלט, אזו גייט עס אויך מיט דעם מקנא ווער עס וויל און בגערט יענעמס ווערט ער זיינס אויך אן, דרום קער דער מענש אוועק צו ווארפן די בייזי מדה וועט ער רוה האבן בעוה"ז ובעוה"ב:

טו) שער הזריזות.

מדת הזריזות, ווי דער מענש זאל גווארנט און אופריכטיג זיין צו אלע גוטע זאכן, ווען דיר קומט אמצוה צו וואס דו קאנסט זי טון באלד זאלסטו ניט זאגן איך וועל נאך צייט האבן זי צו טון, דרום האבן אונזערע חכמים גזאגט הוי גבור כארי ורץ כצבי לעשות רצון אביך שבשמים דס איז טייטש ווען דיר טרעפט זיך אמצוה צו טון זאלסטו ניט פויל זיין נור זאלסט לופן ווי אהערש לופט, און ווען די מצוה איז שווער צו טון זאלסטו דיך שטארקן ווי אלייב צו טון דעם ווילן פון הקב"ה, דען גאט צאלט פר דער מצוה בזונדער און פר דען זריזות וואס דער מענש איז גשיקט צו דער מצוה צו טון צאלט ער ווידר בזונדר, און אין זיין משא ומתן קער ער אופריכטיג זיין ניט פויל און ער זאל ניט זאגן עס וועט נאך צייט זיין איך וועל שפעטר דם טון, קומט צו גיין אין שול אריין זאגט ער ווען איך

וועל שפעטר גיין וועל איך אוך ניט פרזוימן, קומט אופצושטיין פרטאג זאגט ער עס איז אים קאלט, דרנאך ווען ער ברויך די זאך קומט עס אים שווער אן, דס קומט אלץ פון זיין פוילקייט וועגן וואס ער הט ניט בצייטן גטראכט אוף זיינע זאכן. עס איז אמאל גוט פויל צו זיין ווען מען ערגעץ שפילט אין קארטן אדר אנדרע זאכן וואס גאט ניט ליב איז, קער מען יא פויל צו זיין אונ ניט צוגיין דרצו, אוך ניט צו גיין צו הערן דברים בטלים:

טז) שער הנדיבות.

מדת הנדיבות, דס איז גרעט פון די לייט וואס מילד זענן אין זייערע זאכן אונ ניט קארג, דס איז אגוטע מדה ווען גאט גיבט אז ער ניט קארג איז, ווען אים טרעפט זיך צדקה צו געבן זאל ער ניט קארג זיין, דען אונזרע חכמים האבן גזאגט ווער צדקה גיבט ווערט זיין הב גבענשט ער ווייס זעלבר ניט פון וואנן די ברכה איז אים אריין גקומן אין זיין הב אריין, דעסט גלייכן אונ אלץ וואס אמצוה איז זאל ער ניט קארג זיין, אבר וואס די נשמה גייט אן זאל ער זעהר מילד זיין:

יז) שער הזכירה.

מדת הזכירה, דס איז גרעט פון די לייט וואס טון זיך צום הארצן נעמן צו גדענקן אלץ וואס זיי ברויכן צו גדענקן וואס זעהר נוצליך איז זיי, דס איז אגוטע מדה, דס ערשטע קער דר מענש צו גדענקן ווי גאט הט אים בשאפן אוס גאר נישט, ווי ער קער אים טאג אונ נאכט צו לויבן, אונ זאל זיך דענקן ווען עס זאל אים איין זאך וואס מאנגלן אין אגליד ווי ער העט זיך גזוכט ארופא ער זאל אים דס גליד היילן, ובפרט ווען ער הט נאך אנגטראפן אערליכן רופא אונ זאל ביא אים וויניג געלד האבן פר דען היילן ווי העט ער דען רופא גלובט אונ גדאנקט, נו ווי קער ער נאך דען אלמעכטיגן גאט צו לויבן וואס ער אים בשאפן הט מיט אלע גלידר, אוך מוז ער אין זכרון הבן וואס ער הט גזינדיגט וואס פר אתשובה דרויף צו טון איז, דען דר מענש מוז דאך וויסן אז די נשמה הט נור גאט גגעבן צו בהאלטן אונ ווען גאט וויל זיין פקדון אפנעמן מוזטו אים ווידר אפגעבן ריין

ווי עֶר דִיר הָט גֶעגֶעבֶּן, דְרוּם מוּזְטוּ אִין זַיין הָבֶּן תְּשׁוּבָה צוּ טוּן אוֹיף אַלֶע עֲבֵירוֹת אַז דִי נְשָׁמָה זָאל רֵיין אַרוֹיף קוּמֶן אוּנ זָאלְסְט נִיט זָאגֶן עֶס וֶועט נָאךְ צַייט זַיין תְּשׁוּבָה צוּ טוּן אִיךְ בִּין נָאךְ יוּנג, דָס זָאג נִיט, דֶערְמַאן דִיךְ וִוי פִיל לַייט דוּ הָאסְט גֶעקֶענְט אָדֶער דַיינֶע חֲבֵרִים וָוס זֶענֶען יִינְגֶער גֶעוֶוען פוּן דִיר אוּנ זֶענֶען גֶעשְׁטָארְבֶּן יוּנְגֶערְהֵייט אוּנ לִיגֶן אִין דֶער עֶרְד, דְרוּם מוּזְטוּ בְּצַייטֶן תְּשׁוּבָה טוּן דָס מוּז דֶער מֶענְשׁ אִימֶער גֶעדֶענְקֶען, אָבֶּער זָאל נִיט זַיין זִכָּרוֹן לִיגֶן אוֹיף נַארְשְׁקֵייט, וָוס דֶער אוּנ דֶער הָט בֵּייז גֶעטוּן אָדֶער גֶעלְד שָׁאדֶען גֶעטוּן אִיךְ וֶועל אִים בֵּייז אָפְּטוּן, דָס זָאל עֶר נִיט אִין זַיין הָאבֶּן נַייעֶרְט זָאל אִיטְלִיכֶען מוֹחֵל זַיין אוּנ זָאל אִימֶער גֶעדֶענְקֶען אָן דֶעם טוֹט:

מַעֲשֶׂה, אַמֶלֶךְ גִיבְּט אַמָאל אַבְּרִיף זַיין קְנֶעכְט אוּנ שְׁפְּרַאךְ צוּ אִים אִיךְ זָאג דִיר אָן וֶוען דוּ וֶועסְט מִיךְ זֶעהְן צָארְנִיג זַיין זָאלְסְטוּ מִיר דֶעם בְּרִיף וַוייזֶען וֶועל אִיךְ אוֹיפְהֶערֶען צָארְנִיג צוּ זַיין, אוּנ אִין דֶעם בְּרִיף אִיז גֶעשְׁטַאנֶען אַזוֹ, דוּ בֵּייזֶער מֶענְשׁ טוּ גֶעדֶענְקֶען אַז דוּ מוּזְט שְׁטַארְבֶּן אוּנ דִיא וֶוערֶעם וֶועלֶען דִיךְ עֶרְבֶן, אוּנ אוּם דַיין פְלֵייש וֶועלֶען וֶוערֶן וֶוערֶעם וָוס דִיךְ וֶועלֶען עֶסֶן, דָס טוֹט דֶער מֶלֶךְ פוּן דֶעסְט וֶוענֶען עֶר זָאל אָן טוֹט נִיט פֶערְגֶעסֶען וֶועט אִים נִיט גְלוּסְטֶען צָארְנִיג צוּ זַיין. אוֹיךְ הָט עֶר אַשְׁרִיפְט גֶעלָאזְט בַּיי זַיין טִישׁ לִיגֶען כְּדֵי עֶר זָאל נִיט אִיבֶּער זַיין עֶסֶן אוּנ טְרִינְקֶען וָוס זִינְדִיגֶען, אוּנ אִין דֶער שְׁרִיפְט אִיז אַזוֹ גֶעשְׁטַאנֶען, אִיךְ לֶעבּ אָבֶּער אִיךְ ווייס נִיט אוֹיף וִוי לַאנְג, אִיךְ שְׁטַארְבּ אָבֶּער אִיךְ ווייס נִיט וֶוען אִיךְ מוּז אַוֶועק וַואנְדֶערֶן אוּנ ווייס נִיט וִוי הִין, אִיךְ וָואוּנְדֶער מִיךְ אַז אִיךְ פְרֵיילִיךְ בִּין, אַזוֹ קֶער אִיטְלִיכֶער מֶענְשׁ נִיט פַערְגֶעסֶען אָן טוֹט אוּנ זָאל תְּשׁוּבָה טוּן אוֹיף זַיינֶע עֲבֵירוֹת אַז דִי נְשָׁמָה זָאל רֵיין קוּמֶען פַר גָאט:

יח) שער השתיקה.

מִדַת הַשְׁתִיקָה, דִי לַייט קֶערֶען זִיךְ פָּאר צוּ נֶעמֶען אַז זֵיי זָאלֶען ווֵינְצִיג רֵיידֶען, דֶען וֶוען אֵיינֶער שׁוֹן נִיט קְלוּג אִיז אוּנ שְׁווַייגְט קָאן מֶען נִיט ווִיסֶען אוּב עֶר אַשׁוֹטֶה אִיז, אָבֶּער אַז עֶר הֵייבְּט אָן צוּ רֵיידֶען פוּן לַייטֶען דָס אִיז לָשׁוֹן הָרָע דִי עֲבֵירָה אִיז גְלַייךְ וִוי עֲבוֹדָה זָרָה:

מַעֲשֶׂה, אַמָאל הָט רַבִּי גַמְלִיאֵל וָואלֶען אַסְעוּדָה מַאכֶען הָט עֶר גֶעגֶעבֶּן

געלד

גֶעלְד זַיין מְשָׁרֵת זָאל קוֹפֶן פְלֵייש אוֹף דֶר סְעוּדָה, הָט דֶר מְשָׁרֵת גֶקוֹיפְט אַייטֶל צוּנְגֶן אוּנ הָט דָם גְלָאזְט קָאכֶן אַמַייל צוּנְגֶן אִין וְוייעֶרְן אוּנ אַמַייל אִין זִיסֶן, דָא זָאגְט דֶר מְשָׁרֵת אִיךְ הָב דָם פוּן דֶעסְט וֶועגֶן גְטוּן אִיךְ זָאל דָם עוֹלָם וַוייזֶן אַז דֶר מֶענְשׁ קָאן אוּם דֶר צוּנְג אַלְץ מַאכֶן, אַז דֶר מֶענְשׁ וִויל אִיז זִי זִיס דָם עֶר רֶעט מִיט דֶר צוּנְג תּוֹרָה דָם אִיז זִיס, אוּנ אַז דֶר מֶענְשׁ רֶעט מִיט דֶר צוּנְג לָשׁוֹן הָרָע אָדֶר נַארֶשְׁקֵייט דָם אִיז וְוייעֶר אוּנ בִּיטֶר אוּנ בְּרֵינְגְט צוּ פִיל שָׁאדֶן אוּנ אָפְט קוּמְט מֶען אוּם דוּרְךְ אִיבְּרִיג רֵיידֶן, דְרוּם זָאל מֶען זִיךְ זֶעהְר אוֹפְּהַאלְטֶן מִיט רֵיידֶן:

מַעֲשֶׂה, אַמָאל אִיז אַרוּם גֶפָארְן אַקְרֶעמֶר, ווִי עֶר אִיז גֶקוּמֶן אִין אַשְׁטָאט אַריין הָט עֶר זִיךְ גֶשְׁטֶעלְט אִין מִיטֶן מַארְק אוּנ הָט אַזוֹ אוֹסְגֶערוּפֶן, וֶועלְכֶר מֶענְשׁ וויל הָאבֶּן אַז עֶר זָאל לַאנְג לֶעבֶּן אוּנ זָאל גוּט הָאבֶּן אוֹף דֶר וֶועלְט אוּנ אוֹף יֶענֶר וֶועלְט, זָאל קוּמֶן אַהֶער צוּ מִיר אִיךְ וֶועל זַייא וַוייזֶן אַקְרֵייטֶכְץ וָוס מֶען הָט דֶרְפוּן עוֹלָם הַזֶּה אוּנ עוֹלָם הַבָּא אוּנ אִיךְ בְּרוּךְ דֶרְפַאר קֵיין גֶצָאלְט נִיט, דָא זָענֶן גֶקוּמֶן צוּ לוֹפֶן מַאנֶן אוּנ ווַייבֶּר אוּנ קִינֶדֶר אִין מַארְק אַרַיין צוּ אִים אוּנ בֶּעטֶן אִים זֶעהְר עֶר זָאל זֵיי וַוייזֶן דָם קְרֵייטֶכְץ, דָא נֶעמְט עֶר אַפִּיר אַסֵפֶר אוּנ זָאגְט צוּ דִי לַייט עֶטְץ זָאלְט וִויסֶן אַז דָם קְרֵייטֶכְץ קוּמְט נִיט פוּן מִיר אַרוּם דָם קוּמְט אַרוּם פוּן דָוִד הַמֶּלֶךְ, דָא עֶפֶנְט עֶר דָם סֵפֶר אוּנ מִישְׁט זֵיי אוֹף דֶעם פָּסוּק אִין תְּהִלִּים, מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים אוֹהֵב יָמִים לִרְאוֹת טוֹב נְצוֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וּשְׂפָתֶיךָ מִדַּבֵּר מִרְמָה, דָם אִיז טַייטְשׁ וֶועלְכֶר מֶענְשׁ עֶם וִויל הָאבֶּן דָם לֶעבֶּן אוֹף דֶר וֶועלְט אוּנ עֶר וִויל זוֹכֶה זַיין צוּ זֶעהְן גוּטְץ אוֹף יֶענֶר וֶועלְט זָאל הִיטֶן זַיין צוּנְג זָאל נִיט רֵיידֶן קֵיין בֵּייז אוּנ זָאל הִיטֶן זַיינֶע לֶעפְצֶן זָאלֶן נִיט רֵיידֶן קֵיין פַאלְשְׁקֵייט, אוּנ שְׁפְּרָאךְ צוּ זֵיי הָב אִיךְ אַייךְ גֶזָאגְט אַז אִיךְ וֶועל אַייךְ וַוייזֶן אַרְפוּאָה צוּ עוֹלָם הַזֶּה אוּנ עוֹלָם הַבָּא אוּנ שְׁטֵייט ווַייטֶר גֶשְׁרִיבֶּן וַעֲשֵׂה טוֹב טוּט גוּטְץ דָם אִיז תּוֹרָה לֶערְנֶן זָאלֶן מִיט דֶעם מוּל רֵיידֶן, נוּ ווִי זָאל מֶען דָוִד הַמֶּלֶךְ נִיט פָאלְגֶן, הַכְּלָל עֶם אִיז גוּט צוּ רֵיידֶן דִבְרֵי תּוֹרָה אוּנ יִרְאָה אוּנ חָכְמָה אוּנ מִיט יֶעגֶם צוּ לֶערְנֶן, אָבֶּר פוּן אַנְדֶרֶע זַאכֶן זָאל מֶען שְׁווַייגֶן. וֶוען מֶען אִים שׁוֹן רֶעט דְבָרִים רָעִים אוּנ זָאגְט אִים זַיין שַׁאנְד זָאל מֶען נִיט

ענפֿערן דרוף דא הָט ער גְרוס שְׂכַר לְעוֹלָם הַבָּא, די מִדָּה פון שְׁווייגן איז אַגְרוֹס שְׁלָאס פַּר רְכִילוּת אונ לְשׁוֹן הָרָע, עס איז קיין סוד פַּר דען וָוס רעט פִּיל. דורך זַיין פִּיל רֵיידֶן זָאגְט ער דען סוד אַרוס, דְרוּם זָאל מען די צוּנְג היטן מער ווי זַיין זִילְבֶּר אונ גָאלְד, צו צייטן רעט אייער אַוָוארְט אַרוס אונ הָט חֲרָטָה דְרוף אונ הֶעט גערן פִּיל גָאלְד אונ זִילְבֶּר גגעבן ער זָאל דָם וָוארְט צוּרִיק ציען אָבֶּר עס איז שוין פַערְבַּיי. דָוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה הָט גזָאגְט אין תְּהִלִּים, מַה יִּתֵּן לְךָ וּמַה יּוֹסִיף לָךְ לְשׁוֹן רְמִיָּה, דָם איז טַייטְשׁ דו צוּנְג, וָוס הָט גָאט נָאךְ דיר גְזָאלְט שְׁטֶעלֶן פַּר אַשְׁמִירָה וָוס זָאלֶן דיךְ הִיטֶן אַז זָאלְסְט נִיט רֵיידֶן וָוס נִיט רֶעכְט איז, אַלֶע גְלִידֶער הָט גָאט נִיט אַשְׁמִירָה גְשְׁטֶעלְט וָוס זָאלֶן דָם גְלִיד הִיטֶן זָאל נִיט אוּמְרֶעכְט טוּן, אָבֶּר די צוּנְג הָט גָאט בֶּשַׁאפֶן אַרוּם איר צְווייא מויערן, די לִיפֶּן אונ די צֵיין די שְׁטֵיין אַרוּם די צוּנְג זִי זָאל נִיט אַזוֹ גָאר אָפֶּן שְׁטֵיין, וָוארוּם וֶוען זִי הֶעט גֶשְׁטַאנֶען אָן אַהִיטֶער אַרוּם זִיךְ, הֶעט זִי גְרוֹס לְשׁוֹן הָרָע אָדֶר בֵּייזֶע זַאכֶן גְרֶעט, וֶוען זִי הָט צְוויי שׁוֹמְרִים אַרוּם זִיךְ אונ עס הֶעלְפְט איר נִיט אונ רֶעט רֵייד וָוס נִיט רֶעכְט אִיז, מִכָּל שֶׁכֵּן וֶוען זִיא הֶעט דִיא שׁוֹמְרִים נִיט גֶעהַאט וִויא זִיא הֶעט פְּשִׁיטָא אוּמְרֶעכְט גֶערֶעט, דְרוּם קֶער מֶען דְרִינֶען זֶעהְר גֶעוָוארֶענְט זַיין:

יט) שער השקר.

מִדַּת הַשֶּׁקֶר, דָם רֶעט פון די לַייט וָוס גֶווייגֶן זִיךְ לִיגֶן צו זָאגֶן דָם איז גָאר נִיט שֵׁיין פַּר גָאט, אונ לַייט הָאבֶּן פַייְנְד אַזוֹ אַמֶענְשׁ וָוס לִיגֶן זָאגְט, עס קָאן קֵיין מֶענְשׁ מִיט אִים פִיר הָאבֶּן, וָוארוּם מֶען קָאן נִיט וִויסֶן דֶעם אֱמֶת פון אִים. דְרוּם קָאן מֶען אוֹיף זַיינֶע רֵייד נִיט שְׁטֶעלֶן, נוּר אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים הָאבֶּן מַתִּיר גְוֶועזֶן אָפְּט אַלִיגֶנְד צו זָאגֶן, דָם איז וֶוען מֶען דַארְף שָׁלוֹם צו מַאכֶן צְווִישֶׁן מַאן אונ וַוייבּ אָדֶער צְווִישֶׁן אַנֶדֶערֶע לַייט מֶעג מֶען עֶפֶּס אַלִיגֶן זָאגֶן כְּדֵי עס זָאל דַאדוּרְךְ אַשָׁלוֹם אַרוּם קוּמֶען. אוֹיךְ וֶוען מֶען פְרֶעגְט אִים אוֹבּ ער קָאן דִיזֶע אונ דָם סֵפֶר הָאטְשְׁ ער קָאן עס יָא מֶעג ער זָאגֶן ער קָאן נִיט,

ווי שלמה המלך הט אנגשריבן יהללך זר ולא פיך, דס איז טייטש לאזן דיך פרעמדע לייט לובן אבר ניט דיין מויל זאל דיך אליין לובן דען דס איז אגאוה, אבר ווייטר אין אלע זאכן זאל קיין דבר שקר אוס זיין מויל ניט ארוס גיין נייערט אייטל אמת דס הט גאט ליב, ווי דוד המלך הט גזאגט, קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראהו באמת, גאט איז נאהנט צו די מענשן ווס אים רופן מיט אמת, אבר ניט די לייט ווס קענן זיך מיט דעם פנים צו דר וואנט אונ שאקלן זיך אימר אונ זיי טון עס נור פון לייט וועגן מען זאל אים האלטן פר פרום אונ אין אמת זענן זיי פאלשע לייט, די הט גאט פיינד, דרום בעטן מיר וטהר לבנו לעבדך באמת, איז טייטש ווי מיר גאט בעטן אז ער זאל אונזר הערץ ריינגן אז מיר זאלן גאט דינן מיט וורהייט אז דר יצר הרע זאל אונז ניט איבר ריידן אז מיר זאלן פאלש גאט דינן אונ אפילו ווס איז עסק משא ומתן זאל אלץ ערלך זיין, ווי פרצייטן איז גוועזן ווען איינר הט עפס פרקופט הט ער ניט מיין גבאטן נור ווי ער הט אין זין גהאט אז ער וועט עס אנדרש ניט געבן, אונ ווען איינר שון מער הט וועלן געבן הט ער ניט וועלן נעמן נור ווי ער הט אין זין געהאט צו נעמען דער פאר, אונ אפילו מיט גוים מוז מען ערלעך האנדלען, ובאם לאו קומט חלילה אחילול השם דר פון ארוס :

מעשה וואר גשעהן דס רבי שמעון בן שטח הט גקופט איין אייזל ביי אגוי, ווי ער הט דס אייזל אהיים גנומן זענן די תלמידים ועפס אין שטאל אריין גגאנגן האבן זיי דרזעהן אוף דעם אייזל הענגט אגרוסר אבן טוב אן האלז, דא קומן די תלמידים צו רבי שמעון אונ זאגן צו אים רבי גלובט איז גאט ווס ער הט אייך אזו אגרוסע מציאה צו גשיכט אין הויז אריין, עס הענגט אגרוסר אבן טוב אן דען אייזל עס איז אגרוסר שאין, דא שפראך רבי שמעון צו די תלמידים גיין, איך וויל אזו אמציאה ניט הבן, איך הב איין אייזל גקופט אבר ניט אאבן טוב איך וויל פון דעם קיין הנאה ניט הבן ווייל דר גוי הט פרגעסן ד״״ זאל איך מיר אוועק נעמן איך ט״ר דס ניט טון, אונ

הָט בַּאלְד יֶעם אֶבֶּן טוֹב אָפְּגֶעשִׁיקְט דֶעם גוֹי, ווִי דֶר גוֹי דָס זֶעהָט דָא וְואוּנְדֶרְט עֶר זִיךְ זֶעהְר אוּנ שְׁפְּרַאךְ, גְלוֹבְּט אִיז דֶר יִידִשֶׁער גָאט אַז עֶר אַזוֹ אַלִּיבּ פְרוּם פָאלְק הָט וָואס קֵיין פָאלְק הֶעט דָס נִיט גְטוּן, דָא הָט דֶר גוֹי זֶעהְר מְקַדֵּשׁ הַשֵּׁם גֶוֶועזֶן אוּנ גֶלוֹבְּט גָאט. זֶעלְכֶע זַאכֶן שְׁטֶעהֶן פִיל אִין דֶר גְמָרָא וָואס אוּנְזֶרֶע עֶרְשְׁטֶע חֲסִידִים הָבֶּן גְטוּן וָואס אִיז דוּרְךְ זֵיי פִיל קִידוּשׁ הַשֵּׁם אַרוֹם גְקוּמֶן. אַזוֹ קֶער אִיטְלִיכֶר מֶענְשׁ צוּא זַיין זָאל פַיינְד הָאבֶּען יֶענֶעמְס גֶעלְד אוּנ זָאל זִיךְ פַּאר לָאזֶן אוֹף גָאט דָא וֶועט עֶר זוֹכֶה זַיין אִין לֶעבְּטִיגֶן גַן עֵדֶן אַריין צוּ קוּמֶן אָמֵן:

כ) שער החניפות.

מִדַת הַחֲנִיפוּת, עֶס זֶענֶען לַייט פַרְהַנְדֶען וָואס וַוייסֶן פַר גְוִוים אַז יֶענֶער אִיז אַרְשָׁע אוּנ זֵיי חַנְפֶן אִים אוּנ לוֹבֶּן אִים, אַגוּטֶן יוּד טָאר מֶען נִיט חַנְפֶן מִכָּל שֶׁכֵּן אַבֵּייזֶן מֶען קֶער זִיךְ פוּן אִים מַרְחִיק צוּ זַיין וָוארוּם גָאט הָט דֶען רָשָׁע פַיינְד מוּז דֶר מֶענְשׁ אוֹךְ דֶען רָשָׁע פַיינְד הָבֶּן, וֶוער עֶס טְרַייבְּט חֲנוּפָה מִיט דֶען רָשָׁע דָא מוּז עֶר דֶען רָשָׁע אִין דֶר הַאנְד אַריין קוּמֶן אוּנ פַאלְט אִין גֵיהִנָּם אַריין, דְרוּם קֶער אִיטְלִיכֶר מֶענְשׁ זִיךְ צוּ הִיטֶן פַר חֲנִיפוּת, אָבֶּער אַגוּטֶער יוּד אַז עֶר זֶעהָט אֵיינֶר טְרַייבְּט אִים חֲנוּפָה מוּז עֶר זָאגֶן צוּ אִים וָואס טְרַייבְּסְטוּ מִיר חֲנוּפָה אִיךְ בִּין דָאךְ אַזוֹ אַמֶענְשׁ בְּלוּט אוּנ פְלֵייש וְוִיא דוּ וָואס הָט אֵיינֶר דֶען אַנְדֶערֶן חֲנוּפָה צוּ טְרַייבֶּן:

מַעֲשֶׂה, עֶס וָואר אֵיין אָדָם כָּשֵׁר פַרְהַנְדֶען דֶר הָט גְהַאט אַטָאכְטֶער אוּם צוּגֶעבֶּן אוּנ הָט בַּיי זִיךְ גְהַאט צְוֵויי מֶעכְטִיגֶע בָּחוּרִים אִין זַיין הוֹיז דִי בָּחוּרִים הָבֶּן וֶועלֶן דִי טָאכְטֶער הָבֶּן פַר אַוַוייבּ, דֶר אָדָם כָּשֵׁר הָט נִיט גֶוְוּסְט וֶועלְכֶער בֶּעסֶר אִיז דָא הָט עֶר אַזוֹ גְטוּן, עֶר הָט וָואס פִיר גְהַאט מִיט אַמֶענְשׁ דָא זָאגְט עֶר צוּ אִים הֶער צוּ וָואס זָאלֶן מִיר זִיךְ קְרִיגֶען לָאמֶער זִיךְ פַרְלָאזֶן אוֹף דִי צְוֵויי בָּחוּרִים זֵיי זֶענֶען לוֹמְדִים וָואס זֵיי וֶועלֶן אוּנְז פַּסְקֶנֶן וֶועלֶן מִיר הַאלְטֶן דָא הָאבֶּן זֵיי אַזוֹ גְטוּן, דָא הָט אֵיינֶר אַלְץ גְצוֹגֶן נָאךְ דֶען בַּעַל הַבַּיִת נָאךְ וַוייל

ער הט וועלן זיין טאכטר נעמן, אונ דר אנדרר איז אלץ גנאנגן מיט יושר. ווי וואל ער הט אוך וועלן אז ער זאל אים די טאכטר געבן הט ער דאך ניט וועלן אוועק גיין פון דין תורה, דא הט דר אדם כשר זיין טאכטר דען בחור וואס אים הט אפגפסקט זיין געלד ליבר אונ הט דען אנדרן בחור ניט וועלן געבן זיין טאכטר ווייל ער הט אים גחנפת, אזו קער איטליכר מענש זיך צו היטן פר חנופה אונ ווען איינר חנפת אים קער ער אים אן צו שרייען, דורך דעם ווערן מיר זוכה זיין צו קומן לעולם הבא:

כא) שער לשון הרע.

מדת לשון הרע, דאס רעט פון די לייט וואס רעדן פון לייט בייזע רייד ווי וואל יענר איז ניט דרביי אונ הערט ניט איז דאך אגרויסע עבירה, אונ חאטשע דאס בייז וואס ער רעט אויף יענם איז ווער איז דאך אגרויסע זינד, מכל שכן ווען ער רעט אויף יענם וואס ליגנט איז דאס איז נאך ארגר וואס ער איז מוציא אשם רע אויף יענם, דרום זאל מען גווארנט זיין ניט צו רעדן בייז אויף יענם דען אויף זיי איז גזאגט דר פסוק יכרת ה' כל שפתי חלקות גאט וועט פרשניידן די לעפצן וואס רעדן בייז אויף לייטן מיט אירע צונגן, אוך האבן אונזרע חכמים גזאגט אז לשון הרע איז גלייך ווען ער איז כופר אן גאט ברוך הוא אונ עס העלפט קיין תשובה דרויף ניט דען ווי קען ער דרויף תשובה טון ער הט גרעט אויף איינם בייז דא איז דר גאנצע משפחה אחרפה די משפחה ווילן אים ניט מוחל זיין אונ פיליכט זענען שון לייט פון דר משפחה גשטארבן הט אים קיינר נישט מוחל צו זיין אונ די תשובה העלפט ניט ביז יענר איז אים מוחל, אונ נאך איינם לשון הרע הייסט גלייך אז ער העט יענם נהרגת מיט דעם בייזן שם וואס ער הט אים גמאכט צווישן לייט, דען ווען איינר שלאגט יענם קען זיך דר חבר ווערן קעגן אים אדר ער קען אנטלופן אונ עס טוט קיינם ניט וויי נור דעם וואס מען שלאגט, אבר לשון הרע ווען יענר אַ[...]נדרט מייל פון אים ווייט טוט ער אים דרמיט וויי אונ[...]

גאנצע משפחה איז אוך אחרפה דרום הט די עבירה קיין כפרה
ניט, אוף דר וועלט ווערט ער געשטראפט אונ לעולם הבא נאך מער.
אוך איז איין עבירה אפילו צו הערן ווען איינר זאגט לשון הרע.
אונזרע חכמים הבן גזאגט דר ווס רעט לשון הרע דר הרגת דריי
מענשן, ער הרגת זיך זעלברט, אונ דם ווס הערט צו דם לשון הרע
אונ אוף דעם ווס מען רעט איז גלייך אז מען העט אים גהרגת,
אונ מען טאר ניט וואגן נעבן דעם ווס אבעל לשון הרע איז. אוך
זאל מען גווארנט זיין ווען דר חבר הט אים פרטרויעט אזאך זאל
ער עס ניט אויסזאגן, עס הט אמאל אתלמיד אוסגזאגט ווס מהט אין
בית המדרש גרעט פר דריי אונ צוואנציג יאר הט מען אים ארום
גשטוסן אום דען בית המדרש אונ מען הט צו אים גזאגט דו ביזט
מגלה סודות, אונ פשיטא מיט דר צונג קיין רכילות צו זאגן דם איז
איינר זאל זאגן צו זיין חבר דם בייז הט דר אונ דר גרעט אוף דיר דם
איז אגרוסע זינד, דרום מוז מען גווארנט זיין איי מען רעט עפס ארום
זאל מען זיך בדענקן אוב ער זאל עס רעדן אדר ניט, דען פילייכט
איז עס איין עבירה. אונזרע חכמים זאגן ווער עס רעט פון לייט
בייז דר מוז זעלברט אזו זיין, אפילו ווען מען ווייסט אוף זיין חבר
עפס בייז זאל ער דאך ניט רעדן אויף אים. דען פילייכט איז ווס
גוטס אוך אן אים. עס איז אמאל אחכם גגאנגן מיט איינם הבן זיי
גזעהן אנבילה ליגן אוף דעם וועג דא זאגט ער צום חכם ווי שטינקט
די נבילה זעהר. דא זאגט דר חכם צו אים ווארום זעסטו ניט ווס
פר אשיינע אונ ווייסע ציין זי הט קערסטו זי צו לויבן מיט דעם ווס
שיין איז ניט צו שענדן מיט דר זאך ווס מיאוס איז, מכל שכן אוף
אמענש מוז מען זיך היטן בייז צו רעדן, אז דר מענש זאל ניט זיין
ווי אפליג ווען זי שטעלט זיך אוף דעם מענש וועט זי זיך ניט
שטעלן אוף דעם ריינן לייב נור אוף אגרינדל אדר אקרעץ ווי דר
מענש הט. דוד המלך הט אנגשריבן אין תהלים. מי האיש החפץ
חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה.
דם איז טייטש וועלכר מענש וויל האבן דם לעבן פון עולם הבא

דר זאל היטן זיין צונג זאל ניט רעדן קיין בייז אונ זיך צו היטן פון פאלשקייט צו רעדן. דרום קער דר מענש זיך צו היטן שטארק פון לשון הרע, אונ זאל זיך היטן צו רעדן מיט די לייט וואס זייער טבע איז צו רעדן פון לייט, דען ווען ער ווערט זיך מחבר זיין צו זיי ווערט ער אויך רעדן פון לייט. שלמה המלך ע"ה האט גזאגט, החיים והמות ביד הלשון, דאס איז טייטש דאס לעבן אונ דר טוט איז אנגלעגן אן דר צונג. אז דר מענש לערנט תורה מיט דר צונג אונ לובט גאט מיט דר צונג דאס איז דאס לעבן פון עולם הבא, אבר אז דר מענש רעט מיט דר צונג לשון הרע רכילות ניבול פה דאס איז דר טוט פון מענש:

מעשה, עס איז אמאל א מלך געוועזן, אזו איז ער זעהר קראנק געווארן וואס מען האט אים רפואות געטון האט אלץ נישט געהאלפן, דא האבן אלע דאקטורים גזאגט ער קען קיין רפואה האבן סיידן מען זאל אים געבן מילך פון א נקבה פון אלייבן, דא האט זיך אנגערופן א קנעכט אונ זאגט איך וועל בעקומען מילך פון אלייבן, דא איז ער געקומען צו אלייבן גרוב וואס עס איז דרינען געוועזן א נקבה מיט די יונגע לייבלך אונ דר קנעכט האט זיך מיט גנומן פיל שאף, אונ ווי די נקבה האט דרזעהן א מענש דא האט זי אים וועלן צוריסן, דא ווארפט דר קנעכט איר א שאף צו פרעסן דא לאזט זי אים צופרידן אונ פרעסט אויף די שאף, אין צווייא שעה טוט ער ווידר אזו דאס האט דר קנעכט אזו געטון עטליכע טאג ביז זי איז געוואנט געווארן מיט דעם קנעכט אונ האט זיך גלאזט אויסמעלקן מילך אונ ער איז צוריק געפארן מיט גרוס שמחה, ווי ער האט גענעכטיגט אין אהארבריג דא האט אים געחלמט אז אלע זיינע גלידר קריגן זיך איינר מיט דעם אנדרן. די פיס זאגן צו די גלידר ווען מיר העטן ניט געגאנגן נאך דר מילך העט עמיץ ניט געקאנט אהער גיין דרום בין איך דר מלך פון אלע גלידר, דא שפראכן די הענד ווען מיר העטן ניט אויסגעמלקן די מילך העט מען אונז אלע אומגעבראכט דרום זענן מיר בעסר ווי אלע גלידר, דאס הערץ זאגט ווען איך העט ניט די עצה געגעבן אויף מילך העט

עטץ אלע נישט פריכט, די אויגן זאגן ווען מיר העטן ניט גזעהן ווי צו גיין ווי העט עטץ עפס גקאנט טון, דא שפראך די צונג עטץ זענט אלע צו מיר ניט גלייך דען ווען איך העט ניט גרעט מען זאל מיך שיקן נאך די מילך העט עטץ אלע נישט גאכט גוועזן ביי דען מלך, דא רופן זיך אן אלע גלידר צו דר צונג וואס ברימסטו דיך מיט דיין רעדן דו ליגסט דאך פרשלאסן אין כויל אונ קאנסט קיינם ניט זעהן אונ קיינר קאן דיך אויך ניט זעהן אונ ליגסט נאס אין שפייעכץ אונ צוויי מויערן זענען ארום דיר די ציין אונ די ליפן דו זאלסט ניט קאנן ארום אונ ווי קאנסטו דיך אזו הוך האלטן, דא זאגט די צונג צו אלע גלידר ווארטס נאר אום וועט איר מיר אלע מודה זיין אז איך בין בעסר פון אייך אלע דס הט אים אלץ אזו גטרוימט. ווי ער הט אופגוואכט הט ער זיך זעהר פרוואונדרט אויף דעם חלום וואס דס בטייט, נון ווי ער קומט אהיים דא איז ער גפאלן אויף זיין פנים פר דעם מלך אונ שפראך אדוני המלך איך הב דיין בפעל גהאלטן איך הב דיר גבראכט מילך פון אנקבה פון אהונד. דא וואר דר מלך זעהר צארניג אונ שפראך צו אים דוא רשע דו האסט דאך גשפראכן דו ווערסט מיר ברענגן מילך פון אלייבס נקבה, אונ הט גבאטן מען זאל אים באלד הענגן. נון ווי מען הט אים ארום גפירט צום הענגן דא האבן אלע גלידר אן גהובן צו ציטרן ווייל זיי מוזן אלע אומקומען איבר דר צונג, דא זאגט די צונג צו די גלידר וואס דעט עטץ היינט עטץ האט אלע גזאגט איך בין דר ארגסטר פון אייך אלע היינט זעהט אז עטץ זענט אלע ביי מיר אין דר האנד אונ דא וועט עטץ זעהן אז עטץ וועט מיר אלע מודה זיין, אונ אז עטץ וועט מיך אופנעמן פר אמלך איבר אייך וועל איך די זאך ווידר פריכטן אז מיר זאלן אלע בלייבן לעבן, דא הייבן אלע גלידר אים אן צו בעטן יא מיר וועלן דיך האלטן פר דעם עלצטן פון אונז אלע נאר זעה זאלסט דס פריכטן ווידר אז מיר זאלן בלייבן לעבן, דא זאגט ער צו דעם וואס אים פירט צו הענגן פיר מיך צוריק צום מלך איך האב אים וואס צו זאגן וואס ער קאן גהיילט ווערן פון זיין

קְרֶענְק, וִוי מֶען בְּרֶענְגְט אִים צוּם מֶלֶךְ דָא פַאלְט עֶר אוֹיף זַיין פָּנִים אוּנ וַויינְט אוּנ שְׁרַייט פַר דֶעם מֶלֶךְ אוּנ זָאגְט וָוארוּם הַייסְטוּ מִיךְ הֶענְגֶען אוּמְזוּנְסְט וַוייל אִיךְ הָב גְזָאגְט אִיךְ הָב גֶבְּרַאכְט הוּנְדֶרְט מִילֶךְ נִיין דָס אִיז לַייבֶּן מִילֶךְ דָס קָאנְסְטוּ גְוָואר וֶוערֶן דוּרְךְ דִי דָאקְטוֹירִים, אַזוֹי שִׁיקְט דֶר מֶלֶךְ נָאךְ דִי דָאקְטוֹירִים דָא פְּרִיבֶן זֵיי דִי מִילֶךְ אוּנ זֶעהֶן עֶס אִיז וָואר דָס אִיז לַייבֶּן מִילֶךְ דָא הָט דֶר מֶלֶךְ אִים גְרוֹיס כָּבוֹד אָנְגֶעטוּן אוּנ הָט אִים גֶמַאכְט פַר אַגְרוֹיסֶען הֶער דָא קָאן מֶען זֶעהֶן וִוי דִי צוּנְג אַז זִי הָט גֶוואלְט הָט זִי בַּייז גֶרֶעט וָוס זִי אִיז בַּאלְד חַיָּיב מִיתָה גֶוֶועזֶן, אוּנ אַז זִי הָט גֶווָאלְט הָט זִי ווִידֶר פֶּערִיכְט צוּ לֶעבֶּן. אַזוֹי אוֹיךְ דִי צוּנְג אַז זִי ווִיל תּוֹרָה לֶערְנֶען אוּנ גָאט לוֹיבֶּן מִיט דֶר צוּנְג הָט זִי חַיֵּי עוֹלָם הַבָּא, אָבֶּר אַז זִי רֶעט שְׁלֶעכְטֶס הָט זִי דָס גֵיהִינָם, דָס הָט גֶזָאגְט שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע"ה הַחַיִּים וְהַמָּוֶת בְּיַד הַלָּשׁוֹן דָס אִיז טַייטְשׁ דָס לֶעבֶּן אוּנ דֶר טוֹיט אִיז בַּיי דֶר צוּנְג אִין דֶר הַאנְד דְרוּם זָאל דֶר מֶענְשׁ זִיךְ הִיטֶען דֶרְפַר אוּנ זָאל זַיינֶע קִינְדֶער גֶווִיינֶען פוּן קְלַיין אָן זָאלֶען נִיט פִיל רֶעדֶען אָדֶער צוּ הֶערֶען שְׁמוּעוֹת פוּן אַנְדֶערֶע, וֶועט אִים אוּנ דִיא קִינְדֶער וואוֹל זַיין בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא:

כב) שער התשובה.

מִדַּת הַתְּשׁוּבָה, דֶער שַׁעַר רֶעט פוּן דִיא לַייט וָוס דֶערְמַאנֶען זִיךְ אָן זֵייעֶרֶע זִינְד אוּנ טוּן תְּשׁוּבָה דְרוּף, דָס אִיז אַגְרוֹיסֶע נוּטְצֶע מִדָּה דֶען תְּשׁוּבָה אִיז בַּיי גָאט זֶעהְר לִיבּ אוּנ אָנְגֶענוּמֶען, וַוייל דֶר מֶענְשׁ אִיז גֶווָאקְסְט פוּן דֶר יוּגֶנְד אָן מִיט דֶעם יֵצֶר הָרָע וָוס עֶר רֶעט אִים אָן צוּ זִינְד דְרוּם אִיז נִיט פַרְהַאנְדֶען אַמֶענְשׁ וָוס זָאל נִיט אַיין זִינְד הָאבֶּן, דְרוּם הָט גָאט בֶּשַׁאפֶן אַרְפוּאָה צוּ דֶעם מֶענְשׁ אֵיי דִי מַכָּה אִיז, אוּנ דֶר עִיקָּר אִיז וָוס מִינְלֶךְ אִיז פְּרִיר תְּשׁוּבָה צוּ טוּן אִיז בֶּעסֶר אוּנ זָאל נִיט זָאגֶען עֶס וֶועט נָאךְ צַייט זַיין תְּשׁוּבָה צוּ טוּן, וֶוער וַוייס וָוס מָארְגֶען וֶועט זִיךְ מִיט דֶעם מֶענְשׁ טוּן דֶר טוֹיט שְׁטֵייט בַּיי דֶעם מֶענְשׁ אוֹיגֶער זַיין אַקְסֶל, דְרוּם מוּז דֶר מֶענְשׁ זֶעהֶן בְּצַייטֶען תְּשׁוּבָה צוּ טוּן,

ווי וואל אז די תשובה איז ביי גאט אויך אנגענומען וואס ער טוט חאטשי אויף דער עלטער אבער עס איז פיל בעסער ווען דער מענש בעדענקט זיך בצייטען איז אים גרינגער תשובה צו טון ווי אויף דער עלטער ווארום דאס לעבען פון מענש איז גאנץ קורץ ער קאן ניט וויסען ווען מען שיקט נאך אים, דאס איז געגליכען צו אחבורותא וואס איבער דעם ים פארען אין איין שיף אין אגאנץ ווייטען וועג, נון עס וואר אמאל אטאג איז אויף געשטאנען אשטארקער שטארם ווינד און פערטראגט די שיף גאנץ ווייט און ברענגט דיא שיף אין מיטען ים און דארט וואר אגרויסער אינזעל און דארט האבען געוואקסען זעהר שיינע און פיינע פירות און מעכטגע גוטע קוואלען וואסער ווארען דארט אויף דער אינזעל, און אין דער שיף ווארען פיל לייט די האבען אעצה געהאלטען ווי זיי זאלען טון אוב זיי זאלען ארויס גיין אויף דער יבשה, די ערשטע כיתה האט געזאגט מיר וועלען ניט רירען זיך אום דער שיף ארוס ווארום עס מאג ווידער איין ווינד די שיף אוועק טראגען דא וועלען מיר דא מוזען בלייבען אויף דער אינזעל און די ווילדע חיות וועלען אונז אויפרעסען:

די אנדערע כיתה די זענען ניט אזוי קלוג געוועזען און זענען אוס דער שיף יא ארוס גגאנגען און האבען זיך אנגעגעסען מיט די גוטע זאכען וואס דארט איז געוועזען און זענען באלד אין די שיף אריין געלאפען דא האבען זיי זייער ארט זיך אפגענומען ווי זיי זענען פריער געזעסען:

די דריטע כיתה איז דארט אויף דען אינזעל ארום געגאנגען שפאצירען און האבען געגעסען און געטרונקען פון אלעס גוטען ביז די שיפסלייט האבען אנגעהויבען צו טרומפייטען אז מען זאל גיך אין שיף אריין קומען וויל דער ווינד איז אנגעקומען, זיי זענען בצייטען אין שיף געקומען אבער האבען דאך ניט אזוי אגוט ארט בעקומען ווי צו זיצען ווי די ערשטע, ווארום דיא ערשטע כיתה האבען זיך די בעסטע ערטער אפגענומען:

די פירטע כיתה האט געזאגט איינער צום אנדערען ווען מען טרומייטערט יא וועט נאך פארט געווערען איי די שיפמייסטערס וועלען ערשט

עסען

עשן, דרנאך אז זיי האבן שון פרשטאנן אז די מייסטערס האבן שון געקערט אפ צו עסן אונ האבן שון אביסל געקערט צו רירין די שיף פון דעם ארט האבען זייא אנגעהובן צו לופן צו דר שיף דא זענען אמייל געפאלן אונ אמייל האבן זיך צו שלאגן אן די ביימר לופנדיג ביז זיי זענען געקומן צו דר שיף האבן זיי מוזן ביז אין האלז אריין אין וואסר וואס די שיף איז אוועק פון בארטן אונ האבן זיך אריין געשטיפט אין דער שיף אריין דא האבן זיי זיך מוזן זעצן אויף די ארגסטע ערטער אין דר שיף, ווארן די ערשטע כיתות האבן אלע בעסטע ערטר פרנומן:

די פינפטע כיתה האבן זיך דא אלע תענוגים אנגעטון אויף דר אינזל אונ זענען ווייט פערגאנגן צווישן די ביימר אונ האבן שון ניט געקאנט קומען ווי די שיף איז, זענען זיי אזו ארום געגאנגן הין אונ אהער ביז דר זומר איז פערביי געוועזן, האבן אנגעהובן די פרעסט צו קומען זענען אלע פירות פון די ביימר אראפגעפאלן אונ האבן אנגעהובן פרפוילט צו ווערן דרווייל איז דר שנייא אנגעפאלן זענען זיי אלע געשטארבן אין שנייא אונ די חיות רעות האבן זיי אויפגעגעסן:

אזו איז אויך מיט דיא לייט צו דר תשובה, די ערשטע כיתה איז וואס היט זיך אין עבירה צו טוען אונ זאגן פיליכט ישטארב איך אונ וועל ניט קאנן תשובה טון, די זענן אזו ווי די ערשטע כיתה וואס האבען גאר ניט וועלן אום די שיף ארום גיין ווארום זיי האבען זיך געפארכטן טאמער וועלן זיי דרנאך ניט קאנן קומן צו דר שיף:

דיא אנדערע כיתה זאגן אזו, איך וועל יא אביסל עולם הזה נאך גיין אונ טוען גרוס תשובה אויף דעם ביסל עולם הזה וואס זיי האבען געהאט אויף דר וועלט, די האבן גרוס שכר בעולם הבא אבר ניט אזו ווי די ערשטע:

די דריטע כיתה די טוען שפעט תשובה זיי זאגן מיר זענן נאך יונג מיר וועלען נאך צייט האבן תשובה צו טון, ווי וואל דאך די

תְּשׁוּבָה אִיז אוֹיךְ זֶעהְר לִיבּ בַּייא גָאט אָבֶּר זִי קוּמְט זֶעהְר שְׁוֶוער אָן אוֹיף דֶר עֶלְטֶר תְּשׁוּבָה צוּ טוּן, דִי זֶענֶן גְלַייךְ צוּ דִי דְרִיטֶע כִּיתָּה וָואס הָאבֶּען גֶעוַוארְט בִּיז מֶען הָאט דֶעם זֶעגֶעל כּוּם צוּ רֶעכְט גֶמַאכְט:

דִיא פִירְטֶע כִּיתָּה טוּעֶן תְּשׁוּבָה עֶרְשְׁט אוֹיף דֶר עֶלְטֶר אַז זֵיי זָאלֶן שְׁטַארְבֶּן, עֶס אִיז אַגְרוֹיסֶר חִילּוּק צְווִישֶׁן דִי תְּשׁוּבָה אוּנ צְווִישֶׁן יֶענֶע לַייט וָוס הָאבֶּן תְּשׁוּבָה גְטוּן בְּצַייטֶן וַוייל זֵיי זֶענֶן נָאךְ יוּנְג גֶוֶועזֶן, אָבֶּער עֶס אִיז נָאךְ אַרְגֶערֶע לַייט פֶרְהַאנֶדֶן וָוס הָאבֶּן גָאר קֵיין תְּשׁוּבָה נִיט אִין זִין צוּ טוּן אוּנ גֵיין נָאר נָאךְ זֵייעֶר גְלוּסְטִינְג אוּנ זָאגֶן דִי וֶועלְט אִיז אוֹיךְ אַוֶועלְט אוּנ שְׁטַארְבֶּן גָאר אָן תְּשׁוּבָה דִי זֶענֶן גְלַייךְ וִוי דִי פִינְפְטֶע כִּיתָּה וָוס הָאבֶּן נִיט וָועלֶן אַרָאפּ גֵיין פוּן אִינְזֶעל אִין דִי שִׁיף אַרַיין אִיבֶּר זֵייעֶר עוֹלָם הַזֶּה וָוס זֵיי הָאבֶּן גֶעהַאט אוֹיף דֶער אִינְזֶל, דְרוּם מוּזֶן זֵיי אִין גֵיהִנָּם אַרַיין קוּמֶן אוּנ לַיידֶען גְרוֹיסֶע יִסּוּרִים בִּיז זֵיי וֶוערֶן גְלַייטֶרְט פוּן זֵייעֶרֶע זִינְד, דְרוּם קֶער דֶר מֶענְשׁ צוּ זֶעהְן תְּשׁוּבָה צוּ טוּן בְּצַייטֶן וַוייל עֶר נָאךְ קֶען, דֶען וָוס עֶר לֶענְגֶער וַוארְט דֶערְוַוייל טוּט עֶר מֵיין עֲבֵירוֹת אוּנ אֶפְשַׁר וָועט עֶר דֶערְוַוייל שְׁטַארְבֶען גָאר אָן תְּשׁוּבָה, אוּנ וָוען עֶר תְּשׁוּבָה טוּט זָאל עֶר זִיךְ אַלְץ דֶערְמַאנֶען אוּנ גֶעדֶענְקֶען וָואס פַּר עֲבֵירָה עֶר הָט גֶעטוּעֶן, דֶען אוֹיף דֶער מִינְצְטֶער עֲבֵירָה וָוס דֶער מֶענְשׁ מֵיינְט עֶס אִיז קֵיין גְרוֹיסֶע זַאךְ נִיט מוּז עֶר אוֹיף דֶעם תְּשׁוּבָה טוּן:

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דֶער זוּן פוּן ר׳ שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי אִיז אַמָאל גֶעגַאנְגֶען מִיט זַיינֶע חֲבֵרִים אִין וֶועג, הָאבֶּען זֵיי אָנְגֶעטְרָאפֶען אַפֶעלְד וָואס הָאט דְרוֹיף גֶעוַואקְסֶען זֶעהְר שֵׁיינֶע קְרֵייטֶעכְצֶער אוּנ שֵׁיינֶע קְוָואלֶען וַואסֶער אִיז דְרִינֶען גֶעוֶועזֶען הָאבֶּען זֵייא זִיךְ אַנִידֶער גֶעזֶעצְט אָפְּרוּעֶן פוּן דֶער הִיטְץ, וִוי זֵיי זִיטְצֶען אַזוֹ דָא קוּמְט פַּר זֵיי צוּ לוֹיפֶען אַשְׁלַאנְג, דָא זָאגְט רַבִּי אֱלִיעֶזֶר צוּ דֶער שְׁלַאנְג, דוּ שְׁלַאנְג אִיךְ וֵויים וואל וִויא אַהִין דוּ לוֹיפְסְט דַיין שְׁלִיחוּת צוּ טוּעֶן [illegible] טֵייטֶען אַמֶענְשׁ אָבֶּער אִיךְ זָאג דִיר דוּא זָאלְסְט צוּרִיק גֵיין

ווארום

ווארום דער מענש הט שון תשובה געטוען, נור גיי צוריק דארט אין וועג איז אהייל דארט שלאפט אנזלן וואס הט איהודי בגזלת אונ הט אים פיל געלד אוועק גענומען דעם זאלסטו טייטען, ווי די שלאנג הט דס געהערט דא הט זי אשפרונג צוריק געטוען אונ איז אהין געלאפען וויא רבי אליעזר האט זי געהייסען גיין, דא שפראך רבי אליעזר צו די חברים ווען איך העט דא ניט געוועזן העט דיא שלאנג פיל בייז געטוען, דען איהודי האט איין עבירה געטוען איז אוף אים נגזר פון הימעל געווארען אז די שלאנג זאל אים טייטען אונ דערנאך האט דער יהודי תשובה געטוען קענען נאט האט נאט מוחל גוועזן זיינע עבירות, דא שפראך דער רבי אליעזר צו זיי לאמער גיין זעהן ווס די שלאנג הט דארט אין דר הייל געטוען, ווי זיי גיין אין וועג ליגט שון דר מענש ביי אשטיין טוטערהייט אונ דיא שלאנג וויכט אים ניט אפ, דא זעהן זיי ווי עס ליגט נעבען דעם טוטען מאן אבייטארטעל מיט גאלד אונ זילבער דאס איז געוועזן ווס דער הט ביי איהודי אוועק גגזלת, נעמט רבי אליעזר דען ביינארטעל מיט געלד צו זיך אונ גייט ווידער אוף דעם פעלד ווי זיי זענען פריער געזעסען אונ האבען דארט גערוהט, וויא זיי זיצען אזו קומט אמאן צו גיין אונ וואר אוך זעהר מיד אונ זעטצט זיך אוך אפרועען אונטער אבוים אונ ווינט אונ זאגט אך אונ וויא איז מיר, רבונו של עולם דוא גאט דוא ווייסט דאך וואל מיין זיפצען אונ קלאגען איז ניט פון דעסט וועגען ווס מען הט מיר דס געלד אוועק גענומען אדער ווייל מען האט מיך אזו שטארק געשלאגען, דען גאט איז גערעכט אונ קיין אומרעכט געפינט זיך ביא גאט געלובט איז ער, נור דריבער טוה איך אזו שטארק יאמערען אונ קלאגען ווייל איך האב אלטע פאטער אונ מוטער אונ היינט האב איך זיי מיט נישט צו דערנעהרען, אונ דאס אנדערע טוהט מיר מיין הארץ שטארק ביטערען אז דען ביינארטעל געלד דרינען איז געלעגען אבינטעל געלד וואס האט געקערט צו איין ארעמען מאן ווס הט אטאכטער

אום צו געבען און היינט ווס וועט דער ארעמער מאן טוען מיט זיין ארעמע טאכטער, און וויא רבי אליעזר מיט זיינע חברים הערען דס שטייען זיי אויף פון זייער געזעס און גייען אהין צו טרייסטען איהם מיט גוטע רייד און נעמען איהם צו זיך און זאגען איהם פון זיין געלד און שפראכען צו איהם דו מוזט אפרומער מאן זיין ווען גאט הט דיר אזוי אנס געטוען, און נעמט דעם ביינארטעל מיט געלד און גיבט אפ דעם מענש, און זאגט צו איהם שטיי אויף און קום מיט מיר איך וועל דיר ווייזען ווס גאט הט דיר געטוען. און ווי זיי זענען אהין געקומען הט ער געזעהן דען גזלן ליגען טוטערהייט און די שלאנג ווייכט איהם נישט אפ ווי פריהער און קריכט אויף איהם אלץ ארום, ווי דער הט דס אלץ געזעהן דא פאלט ער אויף זיין פנים צו דער ערד און הייבט אן גאט צו לובן און דאנקען אויף דעם ווס גאט הט געטוען, און קישט דעם רבי אליעזר זיינע הענד און זאגט איך ווייס פר געווים אז גאט הט מיר דס גם געטוען אין אייער זכות, דא שפראך רבי אליעזר צו דער שלאנג, ווס דו האסט ביז אהער געטוען האסט דו רעכט געטוען דס איז דיין שליחות פון גאט געוועזען, אבער אצינד גיי אוועק דיין וועג, און דא בין איך גוזר אויף דיר אז דו זאלסט שון קיין מענש נישט שעדגען, דא הט זיך די שלאנג אפגעשייד פון דעם האלז פון גזלן און ביקט זיך צו דעם רבי אליעזר און גייט איהר וועג, דא זאגט ר' אליעזר צו דעם מאן גיי און נעם דעם רויב פון דיין פיינד דעם גזלן דען עס איז נאך ביי אים א ביינארטעל מיט געלד נור די קליידער לאז אויף איהם און נעם נישט דערפון און גיי אויף דעם און דעם ארט וועסט דו דערווישען אמאן ווס דס ווייב איז איהם געשטארבען זאלסט דו איהם געבן דעם ביטעל מיט געלד ווארום דס געלד קער איהם, דרום נעם דס געלד און גיב איהם אפ דס זיינגע דא וועט ער גאט לובען און דאנקען אז גאט הט איהם געשיקט זיין שאדען, דא טוהט ער אזוי און נעמט

דעם

דעם בייטעל מיט געלד און קישט דעם רבי אליעזר זיינע הענד
און איז געגאנגען צו דעם מאן זיין שליחות אפטון, דערנאך
איז רבי אליעזר מיט זיינע חברים ווייטער געגאנגען דא איז
געקומען אטויב און האט זיך געשטעלט אקעגען זיי, און האט
אנגעהויבן זעהר שטארק צו שרייען און זיפצען, דא זאגט רבי
אליעזר צו דער טויב דו טויב איך ווייס פון לאנג אן אז דו ביזט
אגעטרייער שליח צו ישראל, דרום שיק איך דיך צו מיין שווער
און זאג איהם אז ער זאל זיך ניט מצער זיין ווייל ער אזוי קראנק
איז ער וועט געזונד ווערען גאט וועט אים אנם טוען און זאג אים
אז איך מיט מיינע חברים קומען צו איהם. איז די טויב מיט
שמחה אוועק געפלויגן, דא זאגט רבי אליעזר צו די חברים עס
איז אבער מיר זעהר באנק, יא דער שווער וועט געזונד ווערען
עס וועט אבער אין זיין שטאט איין אנדערער שטארבען ער
הייסט רבי יוסי, כבן לאמער גיין אהין צו רבי יוסי פיליכט
וועל איך אויסבעטען ביי גאט אז דער רבי יוסי וועט אויך לעבען
בלייבען, זענען זיי אהין געגאנגען האבען זיי שוין דערוויסט ווי
דער רבי יוסי איז זעהר קראנק, דא איז געקומען זיין קליינער
זוהן און האט אנגעהויבען גרויסע בכיות צו טוען און מתפלל צו
זיין פאר זיין פאטער אז ער זאל געזונד זיין, דא האט זיך השם
יתברך דערבארעמט איבער דעם קליינעם קינד און האט די גזירה
בטל געמאכט און האט מוסיף געווען דעם רבי יוסי נאך צוויי און
צוואנציג יאהר זאל ער נאך לעבען, דא איז דער רבי אליעזר מיט
די חברים געגאנגען צו זיין שווער האבען זיי איהם געפונען זיצען אויף זיין
בעט און דרשנט דעם פסוק רפאני ה' וארפא, דס איז טייטש
הייל מיך גאט דא וועל איך זיין געהיילט, איז קשה פשיטא ווס זאגט
דא דער פסוק פאר אחידוש אז מען וועט איהם היילען וועט ער
זיין געהיילט, אלא גיין אזוי טייטש דער פסוק, דען אלע רפואות
זענען ביי גאט אין דער האנד נור צו צייטען היילט ער דורך
אמלאך דס איז דאך ניט אזוי גוט ווי ווען ער היילט אליין,

אבער

אָבֶער די רְפוּאָה וָוס גָאט הֵיילְט זָעלְבֶּערְט דָס אִיז דִי רֶעכְטֶע רְפוּאָה, דְרוּם זָאגְט דֶער פָּסוּק אַזוֹ. רְפָאֵנִי ה׳ דוּ גָאט זָאלְסְט מִיךְ זָעלְבֶּערְט הֵיילֶן דָא וֶועל אִיךְ פַר גֶעוִוים זַיין גֶעהֵיילְט. פוּן דֶער מַעֲשֶׂה קָאן מֶען זֶעהְן ווִי תְּשׁוּבָה וָוס דֶער מֶענְשׁ טוּהְט אִיז אָנְגֶענוּמֶען בַּיי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, דְרוּם מוּז דֶער מֶענְשׁ וָוס וִויל תְּשׁוּבָה טוּעֶן, אַיינְזֶעהֶן אִין סֵפֶר הַמִּצְוֹת דָארְט וֶועט עֶר אַלְץ זֶעהְן ווִי מֶען קֶער מִצְוֹת טוּעֶן דָא וֶועט עֶר ווִיסֶן ווִי עֶר זָאל תְּשׁוּבָה טוּעֶן וֶוען נִיט זָאל עֶר גֵיין צוּ לוֹמְדִים זָאלֶן אִים לֶערְנֶען וָוס רֶעכְט אִיז אָדֶער נִיט דְרוּם זָאל עֶר גֶעוָוארֶנְט זַיין אִין דֶער תְּשׁוּבָה וֶועט אִים גוּט זַיין בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא:

כג) הנהגת התשובה.

הַנְהָגַת הַתְּשׁוּבָה, דָס רֶעט ווִי דֶער מֶענְשׁ זָאל זִיךְ נוֹהֵג זַיין וֶוען עֶר תְּשׁוּבָה טוּהְט, צוּם עֶרְשְׁטֶען מוּז עֶר חֲרָטָה הָאבֶּן אוֹיף אַלֶע זִינְד וָוס עֶר הָט בִּיז אַהֶער גֶעטוּעֶן, אוּנ זָאל גֶדֶענְקֶען אוּנ זָאגֶען וָוס הָב אִיךְ אַזוֹ דֶערְוִוידֶער גֶטוּעֶן קֶעגֶען דֶעם הֵיילִיגֶען בּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אוּנ הָב מִיךְ פַר גָאט נִיט גֶעפָארְכְטֶן אוּנ הָב נִיט בֶּעצְוָואוּנְגֶען דֶעם יֵצֶר הָרָע, אוּנ הָב מַיין הֵיילִיגֶע נְשָׁמָה וָוס גָאט הָט מִיר גֶגֶעבֶּן מְטַמֵּא גֶוֶועזְן, אוּנ הָב מַיין חֵלֶק עוֹלָם הַבָּא פֶּרְקוֹיפְט פַר דֶעם נַארִישֶׁן עוֹלָם הַזֶּה, אוּנ הָר נִיט גֶדַאכְט וָוס אִיךְ פַר מִיר אַלֶע טָאג זֶעה אַז מֶען שְׁטַארְבְּט, אוּנ מוּז חֶשְׁבּוֹן גֶעבֶּן פַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹיף אַלֶעם וָוס אִיךְ הָב גֶטוּעֶן בָּעוֹלָם הַזֶּה, אוּנ מוּז אוֹיף זִיךְ נֶעמֶען אַז עֶר זָאל שׁוֹן נִימֶר נִיט גֵיין אִין דֶען שְׁלֶעכְטֶן וֶועג וָוס עֶר אִיז בִּיז אַהֶער גֶגַאנְגֶען אוּנ זָאל זִיךְ מְצַעֵר זַיין אוֹיף די עֲבֵירוֹת וָוס עֶר הָט גֶטוּעֶן בִּיז אַהֶער אוּנ וָוס עֶר הָט אוּמְרֶעכְט גֶעלְד זָאל עֶר אוּמְקֶערֶן יֶענֶם אוּנ וֶוען עֶר הָט נִיט עֶר אִיז אַיין אָרֶעמַאן זָאל עֶר יֶענֶם בֶּעטֶן עֶר זָאל אִים מוֹחֵל זַיין אוּנ זָאל מֵהַיוֹם קֵיין פֶרְעמְד גֶעלְד נִיט בֶּגֶערֶן אֲפִילוּ פוּן אַגוֹי טָאר מֶען אוֹיךְ זייז געלד נִיט בֶּגֶעבֶן וָוארְן עֶס קוּמְט דַאדוּרְךְ אַיין

חילול השם ארוס אונ ווען איינר וויל רעכט תשובה טוען זאל ער זעהן אין ספר רוקח ווי ער שרייבט פון רבי יהודה החסיד וועגן דארט וועט ער אלע די רעכטע תשובה פינדן וואס איטליכר מענש ברוך:

כד) שער התורה.

דר שער רעט ווי ישראל זענן געקריינט מיט דעם כתר תורה דס איז די העכסטע קרון, אונזערע חכמים האבן געזאגט ווען אממזר איז אתלמיד חכם איז ער דאך בעסר ווי אכהן גדול איין עם הארץ דען אלמדן ווייסט וואל ווי ער זאל די מצוה טוען נור ער זאל זיך ניט בגאוה האלטן דען די תורה האלט זיך ניט ביי דעם וואס זיך הוך האלט אבר דר וואס לערנט תורה לשם שמים ווייל גאט ברוך הוא הט געהייסן דא ווערט אים. זיין הארץ ווי אקוואל ברינג. אונ איז אפן צו דר תורה, אונ השם יתברך איז אים מגלה סודות התורה. אבר מען מוז אימר לערנן תורה, דען די תורה איז ניט צו גלייכן ווי אנדרע מלאכות, ווען ער קאן שון איין מלאכה גאנץ גוט דרנאך ווען ער וועט ניט ארבייטן די מלאכה אלאנגע צייט דאך פרגעסט ער שון זי ניט. אבר די תורה ווען אלמדן וועט אלאנגע צייט ניט לערנן מוז ער פרגעסן זיין תורה וואס ער הט געקענט, אזו ווי דוד המלך עליו השלום הט געזאגט אין תהלים, והגית בו יומם ולילה, אין דר תורה, זאלסטו דו טראכטן אונ לערנן טאג אונ נאכט. אונ דר וואס לערנט היט איהם די תורה פר אלע זינד. אונ ברענגט איהם צו מעשים טובים, אונ איז זוכה די שכינה זאל אוף איהם רוהען, אונ זיי זאלן ניט קיין הנאה האבן ווייל זיי תורה לערנן, ווי מיר געפינן דר רבי יהודה הנשיא איז זעהר רייך געוועזן, איז אמאל אין זיין צייט גרוס הונגר געוועזן, דא עפנט דר רבי יהודה הנשיא זיינע אוצרות אונ לאזט אוסרופן ווער אלמדן איז זאל קומן צו רבי יהודה הנשיא וועט ער איהם געבן צו עסן, דא

קומן פיל לומדים און תלמידי חכמים הט ער זיי אלע געשפייזט. דא קומט איינר צו איהם און וויל אויך צו עסן. און דר רבי יהודה האט איהם ניט געקענט, דא שפראך רבי יהודה צו איהם פרוום זאל איך דיר געבן עסן קאנסט דו דען אויך תורה לערנן, דא שפראך ער צו דעם רבי יהודה, מיין ליבר רבי שפייזט מיך ווי גאט שפייזט די הינד און די ראבן, ווי וואל זיי קאנן ניט לערנן דאך גיבט זיי גאט שפייז. דרנאך פרעגט איהם רבי יהודה ווער ער איז הט ער ניט וועלן זאגן. און ער איז א גרויסר תלמיד חכם געוועזן, און אז ער וועט וויסן ווער ער איז דא וועט ער איהם מפרנס זיין פון זיין תורה וועגן און דר תלמיד חכם הט ניט וועלן האבן הנאה דורך זיין תורה:

אויך פינדן מיר ווי א תלמיד חכם איז געגאנגן אויף דעם מארק עפס קופן ביי א סוחר, ווי ער הט די סחורה גידינגן איז געשטאנן א יוד דרביי, דא זאגט דר יוד צו דעם סוחר, איר זאלט פר קופן דעם תלמיד חכם די סחורה, ווארום ער איז זעהר פרום און זיצט טאג און נאכט און לערנט. ווי דר תלמיד חכם הט דס דרהערט איז ער אוועק געגאנגן פון דעם סוחר און הט ליבר געקופט ביי איין אנדרן סוחר טייערר ווי ביי דעם כדי ער זאל קיין הנאה האבן פון זיין תורה וועגן וועלוולער צו קופן:

מעשה, מיר געפינן אין דר גמרא, עס איז אמאל געוועזן א גרויסר עושר, ער הט געהאט פיהל גערטנר ווס האבן געוואקסן פירות, פלעגן איהם די גנבים גאר דס אובס אוועק צו גנבען, דא הט דר עושר געזעצט שומרים אין די גערטנר. און הט אן געזאגט, ווי די וועלן דרווישן דעם גנב זאלן זיי איהם דרטרינקן, דא גינג רבי טרפון פר דעם גארטן איז געלעגן איין עפל אויף דר ערד ווס איז אראפ געפאלן פון אבום, דא נעמט דר רבי טרפון דעם עפל און עסט, דא האבן די שומרים געמיינט אז דס איז דר גנב, האבן זיי איהם אין א זאק אריין געטאן איהם צו טראגן צום וואסר דרטרינקן, און ווי די שומרים האבן איהם

שוין

שון צום וואסר געבראכט דא שרייט דר רבי טרפון, אוי און וויי געשריגן אז רבי טרפון זאל אזו אומשולדיג פון דר וועלט גיין, ווי די שומרים האבן דס דרהערט אז דס איז רבי טרפון, דא זענן זיי זעהר דרשראקן און נעמן איהם אום דעם זאק ארום און זאגן מיר האבן מוזן האלטן דס וואס אונזר בעל הבית הט אונז געהייסן, אבר ווען מיר העטן וויסן אז איר זענט דס העטן מיר דס ניט געטון. דא האט זיך דר רבי טרפון זעהר מצער געוועזן און שרייט וויי געשריגן איך פארכט מיך איך הב מיין זכות אנגעווארן ווייל איך בין דא ניצול געווארן פון דעם טוט דורך מיין תורה:

מעשה, מיר געפינען אין דר גמרא. עס וואר אמאל אגרויסר תלמיד חכם ער הט געהייסן הלל. און ער וואר אגרויסר ארם מאן, און די תלמידי חכמים וואס אין בית המדרש האבן געלערנט האבן געהאלטן אשומר צום בית המדרש און האבן איהם צו געזאגט אז איטלכר וואס אין בית המדרש גיין אריין לערנן זאלן דעם שומר אלע טאג געבן אפעניג שמירה געלד. און דר הלל הט אמאל נישט געהאט צו געבן דעם פעניג און אומזונסט הט ער ניט וועלן אין בית המדרש אריין גיין, דען דר שומר העט איהם גערן געשענקט דעם פעניג ווייל ער אזו אלמדן איז געוועזן, אבר הילל הט ניט וועלן האבן מען זאל איהם עפס שענקי פון זיין תורה וועגן, הט ער זיך געזעצט אוף דעם פענצטר פון דרויסן, און דענסטמאל איז ווינטר געוועזן איז אשניי אוף איהם געפאלן וואס מען הט איהם ניט ארום געזעהן דס הט ער אלין געליטן און הט ניט וועלן הנאה האבן אז מען זאל אים אפעניג געבן: אוך הט ער נישט געהאט אוף לעבט צו קופן ער זאל ביי דר נאכט לערנן, הט ער ביי דר שיין פון דר לבנה געלערנט און הט נישט וועלן האבן מען זאל איהם וואס געבן ווייל ער איין תלמיד חכם איז. אזו איז פרצייטן געוועזן תלמידי חכמים און האבן אלין געלערנט לשם שמים און נישט פון גאוה וועגן, נישט

ווי היינט אין אונזערע דורות. ווען זיי לערנען איזט עס נישט לשם שמים, אונ זענען זיך מפלפל אין שוהל ווען דר חזן דאוונט, אונ טוען פיל לערנען פון גאוה וועגן:

מעשה, עס וואר אמאל אמאן ער הט געהייסן אבויה, ער הט אזוהן געהאט, דא הט ער געבעטן פיהל תלמידי חכמים אויף דעם ברית מילה, דא האבן זיך די לומדים מפלפל געוועזן אין דברי תורה, איז פליצלינג אגרוס פייער ארוס פון דעם הימל אונ עס איז שטארק לעכטיג געווארן. דא זאגט דר אבויה ווייל גאט טוהט אזו גרוס כבוד אן די תלמידי חכמים, דא נעם איך אויף מיר אז מיין זוהן וועט מיר לעבן וועל איך איהם אויך לאזן תורה לערנען, דא הט ער גערעט נישט לשם שמים די תורה צו לערנען נור פון כבוד וועגן, אזו איז ער יא אגרוסר למדן געווארן, אבר ער איז געווארן ארשע, איז אבת קול ארוס געגאנגן פון הימל אז דר זוהן פון אבויה הט קיין חלק לעולם הבא, דרום קער איטלכר מענש צו לערנען לשם שמים ניט פון כבוד וועגן:

אויך קער דר מענש געווארנט צו זיין דס ער זאל לערנען תורה ביי דר נאכט, דען אונזערע חכמים האבן געזאגט די נאכט איז ניט מער בשאפן געווארן נאר אז דר מענש זאל לערנען:

מעשה, עס הט זיך אמאל געטראפן עס איז געוועזן אמלמד אין אקליינע קהלה, דר מלמד איז איין אדם כשר געוועזן ער הט די תלמידים אלץ געלערנט אז זיי זאלן לערנען אונ מעשים טובים טוען לשם שמים אונ ניט פון גאוה וועגן, דא וואר אין שטעטל אגרוסר עושר, אונ הט געהאט דריי זיהן וואס האבן געלערנט ביי דעם מלמד, אמאל איז דר עושר געפארן אין אגרוסע שטאט אריין, אונ איז אין שוהל אריין געגאנגן דאוונען, דא הט ער געזעהן ווי בחורים אונ לומדים האבן זיך מפלפל געוועזן אין שוהל ביז מען הט געשריגן אויף זיי דס זיי זאלן נישט מבלבל זיין, דס איז דעם עושר זעהר וואל געפעלן ווייל ער זעהט די בחורים שרייען מיט אנאנדר אונ זענען זיך מפלפל:

ווי דער עושר איז אהיים געקומען דא נעמט ער זיינע דריי בחורים אוועק פון דעם מלמד אונ שיקט זיי לערנען אין דר גרויסע קהלה, אונ האבען דארט געלערנט אבער נישט לשם שמים נור פון נאוה וועגען. איז איין בחור געשטארבען, אונ צוויי האבען זיך נאר כופר געוועזן, אזוי גייט עס אוים מיט די וואס לערנען נישט לשם שמים:

כה) שער יראת שמים.

דער שער רעדט ווי דער מענש זאל גאטס פארכטיג זיין, דאס איז די בעסטע מדה, דען אז ער איז אגאטספארכטער דא היט ער זיך איין עבירה צו טוען, אונ טראכט זיך ווי זאל איך עובר זיין אוף גאטס געבאט, ווען אמלך בשר ודם געביט עפעס אונ מען איז עובר איז מען חייב מיתה, מכל שכן ווען גאט האט עפעס פערבאטען צו טהוען ווי מאר איך די זאך עובר זיין, קער דער מענש צו זעהן אז דאס זאל ביי איהם די ערשטע מדה זיין פון יראת שמים, דען ווען איינער פיעל מדות טובות האט, אונ האט נישט צו זיך די מדה פון גאטס פארכט, איז גלייך אז מען גיבט איינעם אפ אשליסעל פון אחדר ווי איין אוצר ליגט דרינען אז ער האט רשות צו טהוען מיט דעם אוצר וואס ער וויל, נור די שליסעל פון אויסענווייניגסטען חדר האט מען איהם נישט נגעבען דא קען ער צו דעם חדר ווי דער אוצר ליגט נישט קומען, נוא ווען ער האט יא די שליסעל פון דעם אוצר, ווען ער האט אבער די שליסעל פון דעם פעדער חדר נישט ווי ארום קען ער קומען צו דעם אוצר, אזוי איז אוך ווען איינער האט די שליסעל פון מדות טובות נור דעם שליסעל פון גאטס פארכט האט ער נישט, דא קומט איהם נישט ארום פון זיינע מדות ווען זיי זענען אן גאטס פורכט, דאס וועד ליבער ווען ער די מדות טובות העט אוך נישט געהאט, ווארום דאס ברענגט צו פיעל עבירות, דען צו לערנען אדער אנדערע מעשים טובים צו טהוען אן גאטס

פארכטיגקייט, נור מען זאל ריער פון וואס געניסען אויף דער וועלט דאס איז קינדישע זאכען, גלייך ווען פאטער און מוטער ווילען האבען אז זייערע קינדער זאלען צו דעם רבי גיין, אדער זאלען בעגערען צו לערנען, ווארום ווען מען וועט איהם פאר זאגען פון עולם הבא אדער פון גן עדן וועט דאס קינד ניט פאלגען, ווארום דאס קינד ווייסט נאך נישט וואס עולם הבא איז, דרום מוז מען איהם דער ווייל פאר זאגען אז ער וועט לערנען וועט ער עולם הזה האבען, און מען זאגט איהם צו גוטע קליידער צו מאכען, ווערט דאס קינד בעסער, דער נאך זאגט מען איהם צו אז ער וועט לערנען וועט מען מיט איהם אגוטען שידוך טוען, און מען וועט איהם אהיפש ווייב געבען מיט געלד, אבער דער נאך אז דאס קינד ווערט שון גרוס, און פערשטייט שון וואס גאט איז און וואס זיין הייליגע תורה איז, דא ווארפט ער שוין אוועק עולם הזה זאכען, און לערינט נור לשם שמים פון גאטס וועגען, ווייל גאט האט עס געבאטען. אונזערע חכמים האבען געזאגט, דער מענש זאל לערנען תחילה חאטשי שלא לשמה, אבער דורך דעם שלא לשמה אז ער פערשטייט רעכט וואס גאט איז וועט ער שוין לערנען לשמה, פון גאטס וועגען ניט פון שכר אדער עונש וועגען, נייערט ער דערקלעהרט דורך זיין לערנען די גדולה פון גאט ברוך הוא, און פון זיין נשמה וועגען ווייל זי פגן אזו אייז ערליך און הויך ארט קומט אראפ פון אונטערן כסא הכבוד זעלבערט דא לערינט ער לשמה:

למשל, ווען אקינד ביי אגרוסען מלך איז פערהאנדען, און מען האט דאס קינד אמאל געפאנגען אין דר שביה אריין, און מען האט דאס קינד געפיהרט אין פרעמדע לענדער אריין וואס דאס קינד קען גאר נישט, און מען האט דאס קינד פערקויפט אין אדארף צו אפויער, דער פויער האט דאס קינד אויפגעצויגען צווישען זיינע פויערישע קינדער, און דאס קינד האט געמוזט געוואנט ווערען די גראבע שפייז צו עסען ווי דעם פויערס קינדער, און

קריגט די טבע פון פויערין אונ הט נאר פרגעסין זיין איידילקייט וואס ער הט געהאט ביי זיין פאטער ביי דעם קעניג, צווישען אייטעל שרי מלוכה, דען ער הט שוין לאנג קיינעם פון זיי נישט געזעהן, הט ער אן פאטער אונ אן אלעם פערגעסען, אונ הט נאר די טבע געקריגען פון אפויער, עס טרעפט זיך אמאל זענען דורך געפארען סוחרים וואס האבען דאס געהערט ווי דאס קינד פון אמלך קומט ארוים, דא האבען זיי דעם קינד דאס געזאגט, דו זאלסט וויסען אז דו קומסט פון אזו אגרויסען מלך ארוים, דו ביזט פון זרע מלוכה, נור די סוחרים האבען נישט אזו רעכט געוואוסט פון וועלכען מלך, אונ פון וואס פר אלאנד ער איז, דא הט דאס קינד אנגעהויבען צו לאכען דרוים, אונ זאגט עס קאן נישט זיין, איך בין דא געבארען געווארען, ווי קום איך צו אמלך, דען דאס קינד הט שוין אלץ פערגעסען, אונ הט דאס ניט געגלייבט, אונ הט ווייטער זיין פויערישע נאטור געברויכט, ווי ער איז שוין געוואקסט געווארען, ווי עס קומט אלאנגע צייט דער נאך זענען ווידער געפארען לייט איבער דעם דארף, אונ די האבען בעסער געוואוכט ווי אזו דער איז אהער געקומען, די האבען איהם בעסער געזאגט ווי ער אהער קום, אונ דאס קינד איז שוין גרויס געווארען אונ היפש, דער הט זיך די ווערטער אין זין אריין גענומען, אונ זאגט ווען די זאך אזו איז דא מוז איך אנהייבען מיינע פויערישע אונ נארישע זאכען אוועק צו ווארפען, אונ מוז מיך פיהרען ווי אבן מלך קער זיך צו פיהרען, דאס איז וואהר אז עס איז שווער דעם מענש זיך אפ צו געוויינען פון זיין נאטור ווי ער הט זיך געפיהרט פון דער יוגענד אן, נור איך האב קיין ברירה נישט, קאן איך דען קומען ווי אדארפס פויער צו מיין פאטער דעם קעניג, דא וועט זיך מיין פאטער שעהמען, דרום מוז איך שוין אוועק ווארפען די גראבע זאכען אזו איז די זאך מיט דער נשמה אונ מיט דעם גוף, דען די נשמה הייסט אבת מלך, אונ איז געשיקט געווארען אין דעם גוף אריין

דער גוף איז אשטיק ערד אונ אגראבע נאטור, דער גוף גייט
נאך אייטעל עולם הזה זאכען, עסען אונ טרינקען אונ אלע וואל
לוסט פון עולם הזה נאך צו גיין, אבער די נשמה העט גערן
אלין נאך געצויגן עולם הבא זאכען, אזו ווי זי קומט אראפ פון
עולם הבא אזו העט זי גערען געטוען, נור דער גוף איז געוואנט
געווארען מיט דעם יצר הרע, ווי ער ווערט געבארען פיהרט
איהם דער יצר הרע נאך עולם הזה זאכען, ביז די נשמה איז
געוואנט געווארען דעם גוף נאך צו געבען, גלייך ווען זי העט
נישט אראפ געקומען פון הימעל, ווייל זי איז שוין געוואנט
געווארען מיט דעם גוף הט זי גאר פערגעסען אן יענע וועלט פון
וואנען זי קומט, אונ טוען אלין נאר גראבע פויערישע זאכען,
אבער ווען דער מענש גרעסער ווערט אונ הייבט אן צו פערשטיין
אז זיין נשמה איז גענומען געווארען פון אונטערען כסא הכבוד,
אונ קומט נאר אראפ זאל דעם גוף אויך מזכה זיין מיט מצות אונ
מעשים טובים, דא מוז ער אנהייבען צו ברעכען דעם גוף, זאל
אוועק ווארפען זיין נאטור וואס ער הט ליעב די גראבע זאכען פון
דער וועלט אונ זאל דעם גוף ציהען נאך עולם הבא זאכען, ווי
וואל עס קומט אביסעל שווערער אן דער גוף זאל זיך אפגעוויינען
פון זיין נאטור, דערקענען ווען מען דערמאנט זיך דעם נחת וואס
מען הט פון עולם הבא ווען מען ברענגט דעם גוף אויף עולם
הבא, אונ זאל זיך דערמאנען דעם גרויסען עונש וואס דער מענש
מוז ליידען אויף יענער וועלט, ווען חלילה ער קומט ארויף אויף
יענער וועלט איינגעראכט מיט עונות אונ זינד וואס ער הט מיט
זיך געבראכט פון דער וועלט, דא מוז איהם דם הארץ גיבראכען
ווערען, אונ מוז אנהייבען זיך צו פיהרען צו זאלבע זאכען וואס
די נשמה גוט איז, ניט דעם גראבען גוף אלין נאך צו געבען
וואס ער וויל, דרום קער דער מענש זיך צו בעדענקען אז ער
זאל נישט לאזין דעם גוף הערשען איבער זיין נשמה, נייערט ער
זאל זעהן אז די נשמה איז דאך בעסער ווי דער גוף, דען דער

נוף איז דאך גקומן פון ערד אונ ער וועט ווידר גיין אין דר ערד
אונ עס וועט אויס איהם ווערען ווערעם. אונ די נשמה איז דאך
אחלק אלהי ממעל. זי קומט פון אונטערען כסא הכבוד זעלבערט
איז דאך בילכער אז זי זאל געוועלטיגען איבער דעם גוף. אז
דער גוף זאל אימער אונטער טעניג זיין צו דער נשמה, דער מיט
וועט דער מענש דערפילט ווערען מיט גאנץ דיענסט, דא וועלן
מיר אויך זוכה זיין צו דער גאולה אין אונזערע טעג, אונ די
ישראל וועלין ישועות ונחמות האבן פר דעם גלות אמן:

כו) שער גידול בנים.

אין מדרש רבה שטייט, ווי אדם הראשון הט חוטא געוועזן איז
עסען פון עץ הדעת, איז די שלאנג געפלוכט געווארען, אונ
חוה אונ דיא ערד איז געפלוכט פון אדם הראשון וועגען, דא
פרעגט דר מדרש אקשיא, ווארום איז די ערד געפלוכט גווארין
פון אדם הראשון וועגען, דא ענטפערט דער מדרש אתירוץ,
ווייל אדם איז בעשאפען געווארען פון דער ערד. דרום האט
הקדוש ברוך הוא געפלוכט די ערדע, דען די לייט זאגען אשפריך
ווארט, ווען מען אבייז קינד זעהט דא פלוכען די לייט די ברוסט
פון די מוטר די זאלבע בייזע קינדר גזויגן הט. אונ זאלבע בריסטן
די זאלבע קינדר צו זייגען געגעבן האבן:

נוא וויל איך אקשיא פרעגען, אדם הראשון איז דאך בעשאפען
געווארען פון דיא עליונים, אויך דער גוף פון דיא תחתונים,
אונ דיא נשמה פון דיא עליונים ווארום איז דיא ערד געפלוכט
געווארען, ווי אדם הראשון האט חוטא געוועזען העט זאלען די
עליונים אויך געפלוכט ווערען, ווייל דיא נשמה איז פון אויבען
געוועזן. מיין איך דער תירוץ איז, דען אונזערע חכמים שרייבען,
דאס דיא נשמה זינדיגט קיין מאהל אונ רייצט נישט אן צו זינד,
אבער דער גוף איז בעשאפען געווארען פון דיא ערד, אונ דער
חומר הגוף ער רייצט אן דעם מענש צו אלע זינד, אונ דיא ערד

הייסט די מוטער פון מענשען, אונ די נשמה איז גלייך ווי אפאטער צום מענש, דרום איז די ערד פערפלוכט געווארען ווייל דער גוף אן רייצט צו זינד, אבער די הימלען ווי די נשמות ארוים קומען דיא רייצען ניט אן דעם מענש צו זינדיגען, אונ דרום זענען דיא הימלען ניט געפלוכט געווארין, אונ דרום פלוכען דיא לייט די מוטער דווקא אונ איהרע בריסטען וועלכע מוטער אביז קינד דערציהט, אונ פלוכען ניט דעם פאטער, אונ דא איז אכלל וועלכע איין אשה צנועה איז אין איהרעם הויז, די איז זוכה דס פון איהר וועלען ארויס גיין נביאים אונ צדיקים והסידים, ווי די גמרא איין ראיה ברענגט פון תמר, ווייל זיא אצנועה איז געוועזען איז פון איהר ארויס געגאנגען נביאים אונ מלכים, אבער וועלכע אשה קיין צנועה איז אדער זי האט מחשבות רעות, אזו געראטען איהרע קינדער אויך נאך איהר. עס האט אמאל אחכם געפרעגט דעם אנדערען חכם, ווארום נאשען דיא קליינע קאצען, דא ענטפערט דער אנדערער חכם ווייל איהר מוטער איז אויך אנאשערין געוועזן אזו געראטען דיא קינדער וויא דיא מוטער. דרום שטייט אין דר תורה כרחם אב על בנים, אונ שטייט נישט כרחם אם על בנים, דען דיא טבע פון אזכר דער וואלט גערען געזעהן דאס זיין זוהן זאל פרום אונ גוט זיין, דא שלאגט ער איהם קליינער הייט אונ מאכט זיין קינד אמורא, וויא אין פסוק שטייט, חושך שבטו שונא בנו ואוהבו שחרו מוסר, דאס איז טייטש, ווען איינער פר מייד דיא רוט פון זיין קינד האט ער דאס קינד פיינד, דען ווען דאס קינד גרויס ווערט וויל עס זיין געוואנהייט נאך גיין אונ מוז אנזלן אדער אגנב ווערען, דא ברענגט מען איהם אום, דאס הייסט פיינד געהאט זיין קינד, אבער וועלכער אלע טאג זיין קינד מיט ארוט שטראפט דער האט זיין קינד ליעב. ער געוויינט איהם קליינער הייט צוא טהוען גוטס, דרום שטייט, כי כאשר ייסר איש את בנו יי אלהיך מיסרך, דאס איז טייטש. גאט ברוך

הוא זאגט צוא ישראל, איך וועל אייך שטראפען גלייך וויא איין פאטער זיין קינד שטראפען טוהט, דען ווען אפאטער זיין קינד ליעב האט טוהט ער זיין קינד שטראפען, אבער דיא ווייבער מיינען, ווען מען אקינד שטראפען טוהט, דא האט זיא רחמנות אוף איהר קינד, אונ צאנקט מיט דעם רבי ווי די קינדער לערנען דאס דער מלמד זאל דיא קינדער נישט שלאגען, אונ ווען דאס קינד שטיפט, גיבט דיא מוטער דעם קינד אלץ נאך אין זיינע אויגען, דרום ווען דאס קינד אויף זיין עלטער בייז איז, דא טוען די לייט פלוכען די מוטער,

דער פרק איז איין זיס משל קעגין תשובה, וואס מען האט דאס מעתיק געוועזן פון ספר הקדוש שני לוחות הברית

עס איז געוועזן איין מלך, דער מלך האט ביא זיך געהאט שרים, וואס ער האט זייא זעהר ליב געהאט, זייא זענין ביא איהם מעהר חשובר אונ טייערער געוועזן פון אלע אנדערע שרים ויועצים וואס ער האט געהאט, דער חידוך האט דער מלך דיא שרים איבער געגעבין איין אוצר וואס אין איהם איז געוועזן דיא טייערסטע זאכין אונ אויך בורלאנטין.

איין מאל האבין דיא שרים דעם אוצר בגנבת, אונ וויא דער מלך האט דער זעהן אז דיא אלע טייערע זאכין זענין נישט דא אונ דיא איבריגע זאכין זענין צו טרעטין, האט דער מלך גרויס צער געהאט דער פון, אונ האט איין בעפעהל געגעבין מען זאל חוקר ודורש זיין ווער דאס האט געטוען, נון איז מען געוואהר געווארין אז דאס האבין דיא גרעסטע שרים געטוען, האבין באלד דיא קנעכט דעם מלך דאס מגלה געוועזן, אונ האבין איהם געזאגט אז דיא שרים וואס דוא האסט זייא ליבער אונ זענין ביא דיר חשובר פון אלע אנדערע שרים האבין דאס געטוען. וויא דער מלך האט דאס געהערט האט ער גרויס עגמת נפש געהאט אונ האט געענפערט, אז עס איז שקר, מיינע שרים ווערין דאס נישט טוען. האבין דיא קנעכט געזאגט אדונינו המלך שיק זייא רופען דען זייא האבין נאך דיא גאנצע גנבה ביא זיך. האט דער מלך געהייסין מען זאל זייא רופען.

צווישען זייא אונ צווישען דעם מלך איז אבער געוועזן איין וואסער, האט מען תיכף נאך זייא געשיקט איין שיף, דאס זייא זאלין תיכף ומיד פאר דעם מלך קומען.

אבער דער מלך מחמת גרויס אהבה וואס ער האט זייא געהאט, האט בישוינר געשיקט אייניעם פון זיינע קנעכט אונ האט זייא בעפוילען אונ געבעטין

זייא זאלין איבער דעם וועג דיא גאנצע גנבה אין וואסער אריין ווארפין, כדי אז זייא וועלין פאר איהם קומען זאל מען ביי זייא גאר ניט געפונען, וועט ער זייא קענין מציל זיין פון דעם טויט.

דיא קלוגע האבין אויף זייער לעבין מעהר רחמנות גיהאט וויא אויף דיא שיינע זאכין אונ האבין טאקי אלדונג אין וואסער אריין גיווארפין. איינער איז אבער גיוועזין איין שוטה אונ עס האט איהם באנג גיטוען אזעלכע טייערע זאכין אוועק צו ווארפין האט ער זייא בעהאלטען.

וויא זייא זענין פאר דעם מלך גיקומען, האט מען ביי זייא אלע גיזוכט, אונ מען האט אבער ביי זייא גאר ניט גיפונען, חוץ ביי דעם איינעם וואס עס איז איהם גיוועזין איין שאד אוועק צו ווארפין. דאס האט דעם מלך זעהר פר דראסין, אונ האט אים גיפרעגט פאר וואס האסט דוא אויך ניט אזוי גיטוען וויא דיינע חברים, האט ער איהם גאר ניט גיקענט ענטפערין: האט דער מלך צו איהם גיזאגט, דיא אנדערע עבירה איז נאך גרעסער וויא דיא ערשטע, ווארום צום ערשטין האב איך גיטראכט דער יצר הרע האט דיך פאר פיהרט אונ האט דיך אן גירעט צו גנבענן, אצונד אבער אז איך האב דיר איין עצה גיגעבין אז דוא זאלסט דיך מציל זיין פון דעם טויט אונ דוא האסט גיזעהן אז דיינע אלע חברים האבין דיא גנבה אוועק גיווארפין, פאר וואס האסט דוא מיך ניט גיפאלגט, כדי דוא זאלסט דיך מציל זיין, אצונד זעהע איך, אז דוא ביזט מיינע רייד מבזה אונ האסט גאר קיין חרטה ניט גיהאט אויף דיין שלעכטע מעשה, וועל איך דיר צאלין אזוי וויא דוא האסט פאר דינט, אונ האט איהם גיהייסין אום ברענגין מיט יסורים, אבער דיינע חברים האט דער מלך גיגעבין מתנות אונ האט זייא אהיים גישיקט בשמחה ובטוב לב.

דאס נמשל איז, דעם מלך מיינט מען גאט ברוך הוא דעם מלך מלכי המלכים, דיא שרים זענין דיא יודען וואס זייא זענין ביי השי"ת חשוב פון אלע אנדערע בריאים אויף דער וועלט אפילו פון מלאכים אין הימעל. דער אוצר איז דיא הייליגע תורה וואס ער האט יודען גיגעבין, אונ זייא בגנבענן אונ פאר דארבין חס ושלום דעם אוצר אונ זענין עובר אויף דיא מצות התורה. גייט דער שטן אונ דיא מקטריגים אונ זאגין צו השי"ת דיינע יודען וואס זענין ביי דיר דיא חשובים אונ דיא טייערסטע אויף דער וועלט. האבין דיין אוצר פאר דארבין. איז השי"ת איין מליץ טוב פאר זייא אונ זאגט ח"ו יודען האבין דאס ניט גיטוען, ווארום אז זייא זינדיגען אפילו ח"ו איז נור דורך עול גלות אדער דאגות פרנסה. זאגט דער שטן רבונו של עולם שיק זייא רופען, זייא האבין דיא עבירות נאך ביי זיך. נון הייסט השי"ת אזוי טוען, אונ מחמת אהבת ישראל שיקט השי"ת גישווינד איין נביא אדער איין חכם איין מוכיח אונ בעט פון נאמט וועגין, אז מען זאל תשובה טוען אונ דיא עבירות אוועק צו ווארפין ניט צו קוקען אויף דיא הבלי העולם אונ רחמנות צו האבין אויף זיין נפש אונ זיך מציל צו זיין פון דעם טויט אונ פון יסורים.

דער קינגער הערט אונ פאלגט אונ ווארפט אוועק אלע הבלי העולם אונ אלע תענוגים מיט שמחה, אונ קומט פאר דעם מלך ריין, מען געפונט ביי איהם גאר ניט, האט השי״ת גרויס תענוג אונ דער שטן ווערט פאר שעמט אונ דער מענטש גייט אהיים פריילך אונ לוסטיג. דער שוטה אבער איהם שוט באנג אוועק צו ווארפין די הבלי העולם אונ קומט פאר השי״ת מלא עבירות. דאס פאר דריסט זעהר השי״ת כביכול אונ זאגט צו איהם, די אנדרע עבירה איז נאך גרעסער ווי די ערשטע, ווארום צום ערשטין האט דיך דער יצר הרע אן גירעט, אונ אצונד אז איך האב דיך גיבעטין דוא זאלסט תשובה טוהן אונ די נארישקייטין אוועק צו ווארפין אונ דוא האסט מיך ניט גיפאלגט, זעהט אויס אז דוא ביזט חס ושלום מיך מבזה אונ קוקסט ניט אויף מיינע רייד, ווערט ער גישטראפט מיט יסורים בגוף ובנפש.

אצונד קינדער, דעם משל איז מעהר צו פאר שטיין ווי איך האב דא גישריבען, לכן זאל יעדער דאס משל תמיד אין זין האבין, וועט ער דארפין אלע מאל נייע גידאנקין צו האבין וואס וועלין איהם פירען צום גוטען, (והשם יתברך ידריך אותנו) אונ נאט ברוך הוא זאל אונז מאכין מרעשין (בארחות יושר) אין גאנצע וועגין, אונ זאל אונז אפ היטען פון אלעם שלעכטין, אונ ער זאל אונז העלפין דאס מיר זאלין איהם דינען (בלב שלם) מיט דעם גאנצין הארץ אמן ואמן.

כו) שער הלכות שבת.

דער מענשקער אימער צוא זעהן ער זאל געווארענט זיין שבת ערליך צוא האלטען ווען עס טרעפט זיך עפעס צוא קויפען אונ עס איז אזוי איין זאך וואס גוט איז אויף שבת האטשי עס איז ערשט זונטאג זאל ער זעהן צוא קויפען אונ זאל זאגען איך וויל דאס קויפען לכבוד שבת אונ דער מענש זאל זיך נישט שעהמען אונ זאל זעלבערט טהוען וואס לכבוד שבת איז, וויא דיא תנאים האבען זיך זעלבערט בעמיהט פון שבת וועגען, וויא דיא גמרא זאגט, רבה האט זיך אנידער געזעטצט אויף אשטיהל וואס איז געמאכט אויס העלפאנט ביין ווארום ער איז אגרויסער עושר געוועזן אונ האט זעלבערט דאס פייער אויף געבלאזען וואס מען האט אן געליינט פון שבת וועגען, אויך רב ענן האט זיך אן געטוהן איין

שְׁוואַרְץ קְלֵייד כְּדֵי עֶר זָאל נִישְׁט אַיינְרֶעכְֿמֶן זִיךְ דִי גוּטֶע קְלֵיידֶער אוּנ הָאט זִיךְ אַלְץ גֶעטְהוּעֶן וָואס מֶען בְּרוֹיכְט לְכָבוֹד שַׁבָּת, רַב סַפְרָא הָאט אָפְּגֶעזֶענְגְט אַקָאפּ פוּן אַבְהֵמָה לִכְבוֹד שַׁבָּת, רַבָּה הָט זֶעלְבֶּערְט פִּישׁ גֶעזַאלְצֶען לְכָבוֹד שַׁבָּת, רַבִּי יוֹסִי הָאט גֶעשְׁפָּאלְטִין דִין הָאלְץ אַז דָאס פַייעֶר זָאל גֶעךְ בְּרֶענֶען לְכָבוֹד שַׁבָּת, אוּנ הָבֶּן גֶעזָאגְט וִויא זָאל מֶען זִיךְ נִיט בֶּעמִיהֶען פוּן שַׁבָּת וֶועגֶן, וֶוען אוּנְז הֶעט זִיךְ גֶעטְרָאפֶען גוּטֶע אוּנ חָשׁוּבֶע גֶעסְט הֶעטֶען מִיר זִיךְ זֶעלְבֶּערְט בֶּעמִיהְט פוּן זֵייעֶרְט וֶועגֶן אִיז דָען אַבֶּעסֶערֶער גַאסְט פַארְהַאנְדֶען וִויא שַׁבָּת אִיז, וִויא זָאל זִיךְ דֶער בַּעַל הַבַּיִת נִישְׁט פְרֵייעֶן צוּ טוּעֶן לְכָבוֹד שַׁבָּת עֶר אִיז דָאךְ אַהִיפְּשֶׁער גַאסְט:

נַם יִזָהֵר. אוֹיךְ קֶער דֶער מֶענְשׁ גֶעוָואֶרענְט צוּא זַיין עֶר זָאל אִים עֶרֶב שַׁבָּת וֵוייניגֶער עֶסֶען וִויא אַיין אַנְדֶערְט מָאהְל, כְּדֵי עֶר זָאל הוּנְגֶערִיג זַיין צוּא עֶסֶען אוֹיף דֶער נַאכְט לְכָבוֹד שַׁבָּת, אוֹיךְ קֶער מֶען קַיין מְלָאכָה טוּעֶן עֶרֶב שַׁבָּת נָאךְ מִיטָאג:

אִין דֶער גְמָרָא שַׁבָּת שְׁטֵייט עֶס הָט אֵיינֶער גֶעהֵייסֶען יוֹסֵף מוֹקִיר שַׁבְּתָא דָאס אִיז טַייטְשׁ דֶער יוֹסֵף וָואס הָאט אִימֶער עֶרְלִיךְ שַׁבָּת גֶעהַאלְטֶען אוּנ אִין זַיין גַאס וִויא דֶער רַבִּי יוֹסֵף הָט גֶוואוֹנְט הָאט דָארְט אוֹיךְ גֶעוואוֹנְט אַגוֹי דֶער הָאט פִיעל גֶעלְד גֶעהַאט זַיין אֵיינֶענְם דָא הָאבֶּען פִיעל כִּישׁוּף מַאכֶערְס גֶעזָאגְט צוּ דֶעם גוֹי דוּ זָאלְסְט וִויסִין דֶער רַבִּי יוֹסֵף וָואס דוּא וואוֹנְסְט מִיט אִיהם אִין אֵיין גַאס דֶער וֶועט דַיין גַאנְץ גֶעלְד בֶּעקוּמֶען דָא הָאט דֶער גוֹי פַאר קוֹיפְט זַיין גַאנְץ פַארְמֶעגֶען אוּנ הָאט זִיךְ דֶער פַאר גֶעקוֹיפְט אֵיין גְרוֹיסֶען דִימַאנְט וָואס הָאט אַגְרוֹיסֶען שַׁאץ גֶעהַאט, דָא הָאט עֶר דָאךְ גֶעטְרַאכְט וִוי עֶר זָאל דֶעם דִימַאנְד בֶּעוָוארֶענֶען עֶס זָאל נִיט קָאנֶען קוּמֶען דֶעם רַבִּי יוֹסֵף אִין דִי הֶענְד אַרַיין דָא הָאט עֶר דֶעם דִימַאנְד אָן גֶענֵייט אִין זַיין הִיטֶעל דֶער נַאךְ הָאט זִיךְ גֶעטְרָאפֶען אַז דֶער גוֹי אִיז גֶעפָארֶען אִין אַשִׁיף אִיבֶּער אַגְרוֹיס וַואסֶער אִיז גֶעקוּמֶען אַגְרוֹיסֶער וִוינְד אוּנ הָאט זַיין הִיטֶעל פוּן קָאפּ אַרָאפּ גֶעוָוארְפֶען אִין וַואסֶער אַרַיין אוּנ אִין דֶעם וַואסֶער הָאט אַגְרוֹיסֶער

פִּישׁ אַיינְגֶעשְׁלוּנְגֶען דָאס הִיטֶעל מִיט דֶעם דִימַאנְד דֶער נָאךְ זֶענֶן גֶעגַאנְגֶען דִיא פִּישֶׁערְס אוּנ הָאבֶּען גְרָאד גֶעפַאנְגֶען דֶעם פִּישׁ וָוס הָאט דָאס הִיטֶעל מִיט דֶעם דִימַאנְד אַיינְגֶעשְׁלוּנְגֶען דָא הָאבֶּען זֵיי גִיבְּרַאכְט אִין שְׁטָאט אַרַיין אָן פְרַייטָאג דָא הָאבִּין זֵיי דֶעם פִּישׁ גֶעטְרָאגֶען צוּ דֶעם רַבִּי יוֹסֵף אוּנ דֶר רַבִּי יוֹסֵף הָאט גִיקוֹיפְט דֶעם פִּישׁ אוּנ הָט אִיהְם גִיעֶפִינְט הָאט עֶר גִיפִינֶען דְרִינֶען דָם הִיטֶעל מִיט דֶעם הִיפְּשֶׁען דִימַאנְט דָא הָאט עֶר דֶעם דִימַאנְט פַארְקוֹיפְט אַגְרוּסִין עוֹשֶׁר פַאר גְרוֹיס גֶעלְט דָא הָאט עֶר זִיךְ מְשַׂמֵחַ גִיוֶועזִין וָוס עֶר אִיז אַזַא גְרוֹסֶר עוֹשֶׁר גִיוָוארֶען. מִיר הָאבִּין גִילֶערִינְט אִין דֶער גְמָרָא סַנְהֶדְרִין דָער טוּרְנִיסְרוּפוּס הָאט גִיפְרֶעגְט דֶעם רַבִּי עֲקִיבָא וָואס אִיז דָא בַּייא אַיךְ דֶער מֶעהְר וָואס עֶטְץ הַאלְט אַזוֹ עֶרְלִיךְ דֶעם שַׁבָּת מֶעהְר וְויא אַלֶע טָאג דָא עֶנְפֶּרְט אִים דֶר רַבִּי עֲקִיבָא זָאג דוּ מִיר פַאר וָואס בִּיסְטוּ אַזוֹ אַיין גְרוֹסֶר הֶער אוּנ פִיל לַייט זֶענִין נִיט זֶעלְבֶע הֶערִן וִוי דוּ, דָא עֶנְפֶּרְט דֶר טוּרְנִיסְרוּפוּס וַוייל גָאט הָאט גוֹזֵר גִיוֶועזִין אַז אִיךְ זָאל אֵיין הֶער זַיין אוּנ דִי אַנְדֶערִי נִישְׁט דָא שְׁפְּרַאךְ דֶער רַבִּי עֲקִיבָא שַׁבָּת הָאט אוֹיךְ גָאט גוֹזֵר גִיוֶועזִין אוּנ דָאס אִיז. אָן גִישְׁרִיבֶּען אִין דֶער תּוֹרָה אַז דֶער זִיבֶּעטֶער טָאג אִיז שַׁבָּת אוּנ מִיר זָאלִין אִיהְם עֶרְלִיךְ הַאלְטִין, דָא שְׁפְּרַאךְ דֶר רָשָׁע גַיין אִיךְ פְרֶעג דִיךְ אַזוֹ וֶוער זָאגְט דָם אִיז שַׁבָּת וָואס עֶטְץ מַאכְט פִילַייכְט אִיז אֵיין אַנְדֶערֶער טָאג שַׁבָּת דָא עֶנְפֶּרְט רַבִּי עֲקִיבָא אִיךְ וִויל דִיר אַיין צֵייכִין וַוייזִין דֶער בָּאךְ סַמְבַּטְיוֹן וַוארְפְט אֵיין גַאנְצֶע וָואךְ מִיט שְׁטֵיינֶר אוּנ דָאס וַואסֶער שְׁרַייאֶט אוּנ רוֹישְׁט דָא קָאן מֶען אִיבֶּער דֶעם וַואסֶער נִיט אַרִיבֶּער פָּארֶען אוּנ וִוי עֶס קוּמְט פְרַייטָאג נָאךְ מִיטָאג דָא שְׁטֶעלְט זִיךְ דָאס וַואסֶער אוּנ בְּלַייבְּט שְׁטֵיין גַאנְץ שְׁטִיל דָא קֶענִין דִיא לַייט אַרִיבֶּער פָארִין דָאס אִיז אֵיין צֵייכִין, דֶער אַנְדֶערֶער צֵייכִין אִיז מֶען קָאן אָן זֶעהְן אָן דִיא מְכַשְׁפִים דֶען זֵייא קֶענִין אֵיין מֵת אוֹיס דֶעם קֶבֶר אַרוֹיף בְּרֶענְגִין מִיט כִּישׁוּף אָבֶער אָן שַׁבָּת קֶענִין זֵיי דָם נִיט בַּוַוייזֶען, דֶער דְרִיטֶער צֵייכִין אִיז וָואס מֶען קָאן אָן זֶעהְן אָן דַיין

פאטערס קבר דען אגאנצע וואך גייט ארויס אויס דיין פאטערס
קבר אגרויסר רויך וואס מען איז אים דן אין גיהנם אבער וויא עס
קומט שבת גייט שוין קיין רויך ניט ארויס אויס זיין קבר ווארום
שבת איז מען ניט דן קיין רשע אין גיהנם:

גדולה שבת. שבת איז אזו גרויס ביא גאט ברוך הוא און רופט
דעם טאג מתנה טובה ווי דיא גמרא זאגט אין מסכת שבת
אמר הקב"ה למשה גאט האט גיזאגט צו משה רבינו גייא צו דיא
ישראל איך וויל זייא עפיס געבין איין גוט געשאנק וואס איך האב
אין מיין אוצר און דיא מתנה הייסט שבת בכן זאג זייא אז איך
וויל זייא מיט דיא מתנה מכבד זיין ניא ווען השם יתברך האלט
שבת פר איין גוטע מתנה קער מען דאך אים זייער ערליך צו האלטן:
למשל ווען א מלך האט גיהאט אין זיין אוצר איין מעכטיג פיין
פינגעריל וואס עס איז ביי דעם מלך זעהר חשוב געוועזין
דער מלך הט זעהר ליב גיהאט זיין הויפט מאן דא שפראך דער
מלך צו איהם דא שענק איך דיר דאס פינגעריל וואס איך האב
גיהאט אין מיין אוצר נאר דאס בעט איך דיך אז דוא זאלסט
פיליוון עס זאל אזו שיין ביי דיר זיין ווי עס איז ביי מיר גיוועזין
זאלסט עס ניט לאזין בשמוצן דער הויפט מאן האט גענומן דאס
פינגעריל אהיים און האט דאס פינגעריל גלאזט ארום וואלגרן מען
האט דרויף גיטרעטין מיט דיא פיס ביז עס איז זייער מיאוס
גיווארין איין מאל הט זיך גיטראפין אז דר מלך האט געברויכט
ערגיץ צו גייאן דורך דעם שלאס וואס דער הויפטמאן איז גיזעסין
דא האט דר מלך דר זעהן דאס פינגעריל וואלגירט זיך ארום
אויף דער ערד דא איז דער מלך זייער ברוגז גיווארין אויף דעם
שררה און הט גיקנסת דעם הויפטמאן מיט פיל קנסים, אזו איז
אויך ווער עס האלט ניט ערליך שבת ווערט גישטראפט פון גאט
אויך זאגט דיא גמרא וויא חילול שבת איז אין דעם הויז אזו
איז דארט חלילה שריפות רחמנא ליצלן דרום קער מען צו זעהן
אז מען זאל אלץ באציייטינס אן גרייטין לכבוד שבת וויא דיא

גְּמָרָא זָאגְט וְויא עֶס קוּמְט פְרַייטָאג צוּ נַאכְט נָאךְ שִׁיהְל דָא קוּמֶען צְווייא מַלְאָכִים אִין דֶער שְׁטוּבּ אַרַיין אֵיינֶער אִיז אֵיין מַלְאָךְ טוֹב אוּנ אֵיינֶער אִיז אֵיין מַלְאָךְ רַע אוּנ אַז זֵייא זֶעהְן עֶס אִיז אַלְץ אָן גִּינְרֵייט לְכָבוֹד שַׁבָּת דָא זָאגְט דֶר מַלְאָךְ טוֹב אַז עֶס זָאל זַיין דֶר ווילֶען פַאר גָאט אַז עֶס זָאל אִיבֶּער אַכְט טָאג שַׁבָּת אוֹיךְ אַזוֹ זַיין אוּנ דֶר מַלְאָךְ רַע מוּז מִיט גִּיוואלְד נָאךְ זָאגִין אוֹיף דִי בְּרָכָה פוּן מַלְאָךְ טוֹב אָמֵן. וְוען עֶס אִיז אָבֶּר נִיט אַזוֹ אַלְץ גִּיטוּן לְכָבוֹד שַׁבָּת דָא שֶׁעלְט דֶר מַלְאָךְ רַע אוּנ זָאגְט וְויא אִיךְ זֶעה אַצִּינְדֶערְט אַזוֹ זָאל דָעם אַנְדֶערִין שַׁבָּת אוֹיךְ אַזוֹ זַיין אוּנ דֶער מַלְאָךְ טוֹב מוּז מִיט גִיוואלְט אָמֵן זָאגִין אוֹיף דֶען שֶׁעלְטִין וָואס דֶר מַלְאָךְ רַע הָאט גֶעשָׁאלְטֶען:

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר זָאגְט וָואס מֶען טוּהְט לְכָבוֹד שַׁבָּת נָאר ווייל גָאט הָאט גֶבָּאטֶען מֶען זָאל שַׁבָּת עֶרְלִיךְ הַאלְטֶען דָא שִׁיקְט גָאט אֵיין בְּרָכָה אִין דֶער זַאךְ אַרַיין, אִיךְ הָאבּ אַמָאל לֶעכְט אָן גֶעצִינְדֶען לְכָבוֹד שַׁבָּת הָאבֶּען דִיא לֶעכְט גִיבְּרֶענְט בִּיז אִיךְ הָאבּ זֵייא נָאךְ שַׁבָּת עֶרְשְׁט פַאר לָאשֶׁען, אוּנ פוּן דִיא לֶעכְט אִיז נָאר נִישְׁט אָפּ גִיבְּרֶענְט גֶעווָארֶען וָואס דִיא בְּרָכָה אִיז אַרַיין גֶעקוּמֶען אִין דִיא לֶעכְט אַרַיין. אוֹיךְ הָאבֶּען אוּנְזֶערִי חֲכָמִים גֶעזָאגְט אַז גָאט בֶּענְשְׁט דָאס עֶסִין פוּן שַׁבָּת אַז עֶס הָאט אֵיין בֶּעסֶערִין טַעַם אַלְס אִין דֶער וָואכֶען, דָאס אִיז אַלְץ וְוען עֶר הַאלְט שַׁבָּת וְויא גָאט הָט גֶעבָּאטֶען וְויא דִיא גְּמָרָא זָאגְט. רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ הָאט גִימַאכְט אֵיין סְעוּדָה פַאר דָעם קֵייסָר אַנְטְנִינוּס אִים שַׁבָּת, הָאט עֶר פַאר אִיהְם אוֹיף גִינֶעבִּין עֶסִין פוּן שַׁבָּת אָבֶּער עֶס אִיז שׁוֹין פַאר קִילְט גֶעווָארֶען הָאט עֶר דֶער פוּן אַגְרוֹסֶע הֲנָאָה גִיהַאט: דֶער נָאךְ הָט עֶר ווידֶער אֵיין סְעוּדָה גֶעמַאכְט פַאר דֶעם קֵייסָר אִין דֶער וָואכֶען הָאט מֶען אִיהְם גִינֶעבִּין וַוארוּם עֶסִין אִיז עֶס אִים נִיט זֶעהְר גֶעפֶעלֶען. דָא שְׁפְּרַאךְ דֶער קֵייסָר צוּ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וָואס בֶּעטַייט עֶס דָאס עֶסִין וָואס אִיךְ הָאבּ בַּייא דִיר גִינֶעסִין אִים שַׁבָּת אִיז קַאלְט גִיוֶועזִין אוּנ עֶס אִיז דָאךְ בֶּעסֶר אִין טַעַם גֶעוֶועזִין וְוי הַיינְט אִין דֶער וָואכֶען,

דָא זָאגְט רַבִּי עֲקִיבָא אִיךְ וִויל דִיר זָאגֶען וָואס דָאס בַּטַייט, אִין דֶעם עֶסִין פוּן דֶער וָואכֶען גֵייט אָפּ אֵיין גִיוֶועְרְץ דָאס גִיוֶועְרְץ הֵייסְט שַׁבָּת דָאס קָאן מֶען בַּייא דִיר נִיט קְרִיגֶן:

אוֹיךְ שְׁטֵייט וִויא דֶער מֶלֶךְ הָאט גִיפְרֶעגְט דֶעם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וָואס אִיז דָאס וָואס אַייעֶר עֶסִין פוּן שַׁבָּת שְׁמֶעקְט אַזוֹ שֵׁיין. דָא עֶנְטְפֶערְט רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִיר הָאבֶען אֵיין גִיוֶועְרְץ וָואס עֶס הֵייסְט שַׁבָּת טוּהְן מִיר דָאס שַׁבָּת אַרַיין, דָא שְׁפְּרַאךְ דֶער מֶלֶךְ צוּ דֶעם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ גִיבּ מִיר אוֹיךְ פוּן דֶם גִיוֶועְרְץ דָא שְׁפְּרַאךְ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ נֵיין דָאס גִיוֶועְרְץ גִיט נָאר אֵיין גוּטֶען גֶעשְׁמַאק אַרַיין בַּייא דִיא לַייט וָואס הַאלְטֶען שַׁבָּת, אָבֶר בַּייא דִיא וָואס הַאלְטֶען קֵיין שַׁבָּת נִיט הֶעלְפְט דָאס גִיוֶועְרְץ גָאר נִישְׁט:

אוֹיךְ קֶער מֶען צוּ זֶעהְן אַז מֶען זָאל גִיוָוארֶעְנְט זַיין לִיכְט אָן צִינְדֶן, וִויא דִיא גְמָרָא זָאגְט וָוער עֶס אִיז נִזְהָר אָן שַׁבָּת לִיכְט צוּ צִינְדֶען דָא קוּמֶען פוּן דֶעם אַרוֹיס זִיהְן תַּלְמִידֵי חֲכָמִים:

אוֹיךְ זָאל מֶען גֶעוָוארֶעְנְט זַיין מֶען זָאל נִישְׁט פִיעל רֵיידֶען אַם שַׁבָּת וָואס נִישְׁט צוּ שַׁבָּת קֶער. וִויא דִיא גְמָרָא זָאגְט אַז דִי מוּטֶער פוּן רַבִּי שִׁמְעוֹן הָאט אַם שַׁבָּת מֶעהְר גֶערֶעט וָואס עֶס הָאט נִישְׁט גֶעקֶעְרְט צוּא שַׁבָּת הָאט דֶער זוּהְן רַבִּי שִׁמְעוֹן צוּ אִיר גֶעזָאגְט מוּטֶער דוּ וֵוייסְט דָאךְ וואל אַז עֶס אִיז הַיינְט שַׁבָּת הָאט זִיא שׁוֹין אוֹיף גֶעהֶערְט צוּא שְׁמוּסֶען, אַדְּעָה אִיז פֶערְהַאנְדֶען אַז יְרוּשָׁלַיִם אִיז חָרוּב גֶעוָוארֶען וַוייל מֶען הָאט דְרִינֶען מְחַלֵּל שַׁבָּת גֶעוֶועזִין, אָבֶער אַז מֶען הַאלְט רֶעכְט שַׁבָּת דָא שִׁיקְט גָאט אַבְּרָכָה דֶעם מֶענְשׁ. אִין זַיין הוֹיז אַרַיין אוּנ אִין זַיין הָאב אוּנ גֶעלְד, וִויא עֶס שְׁטֵייט אִין דֶער גְמָרָא, דֶער רַבִּי חִיָּיא הָאט גֶעהַאלְטֶען שַׁבָּת בַּייא אַבַּעַל הַבַּיִת אִין דֶער שְׁטָאט לוּדְקִיָא, הָאט מֶען פַאר אִיהְם אַנִידֶער גֶעשְׁטֶעלְט אַגָאלְדֶענֶען טִישׁ. אוּנ אִיז אַזוֹ שְׁוֶוער גֶעוֶועזִין אַז זֶעכְצֶעהְן מֶענְשֶׁען הָאבֶען אִיהְם גֶעמוּזְט טְרָאגֶען, אוּנ זֶעכְצֶעהְן זִילְבֶּערְנֶע קֵייטֶען אִיז אָן גֶעשְׁלָאגֶען גֶעוֶועזֶען אָן דֶעם טִישׁ, וָואס מֶען הָאט מִיט זֵייא אָן גֶענוּמֶען צוּא טְרָאגֶען דֶעם טִישׁ, אוּנ אוֹיף

דער

דֶעם טִישׁ אִיז גֶעשְׁטַאנֶען שִׁיסֶעל, אוּנ בֶּעכֶער, אוּנ פְלַאשֶׁען, אוּנ גְלֶעזֶער, אוּנ אַלֶע מִינֵי כֵּלִים וָואס מֶען הָאט גֶעבְּרוֹיכְט צוּם טִישׁ אוּנ מֶען הָאט דֶעם טִישׁ אַנִידֶער גֶעשְׁטֶעלְט הָאט מֶען אָן גֶעהוֹיבֶּן צוּא לוֹיבֶּען גָאט אוּנ מֶען הָאט גֶעזָאגְט, לַיְיָ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ, דָאס אִיז טַייטְשׁ, צוּא גָאט אִיז דִיא עֶרְד מִיט אַלֶע אִיהְרֶע דֶער פִילוּנְג, אוּנ גָאר דִי וֶועלְט מִיט אִיהְרֶע זִיצְעְרְס, דָם אִיזְט אַלֶעס בַּייא גָאט אִין דֶער הַאנְד, אוּנ וִויא עֶס אִיז גֶעקוּמֶען נָאךְ שַׁבָּת, דָא הָאט מֶען דֶעם טִישׁ וִוידֶער אַוֶועק גֶענוּמֶען צוּא בֶּעהַאלְטֶען, הָאט מֶען וִוידֶער אָן גֶעהוֹיבֶּין גָאט צוּא לוֹיבֶּען מִיט דֶעם פָּסוּק, הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיְיָ, דָאס אִיז טַייטְשׁ דִי הִימְלֶען זֶענֶען צוּ גָאט אוּנ דִי עֶרְד אוּנ אַלֶעס וָואס דְרוֹיף אִיז הָאט עֶר גֶעגֶעבֶּען צוּ דִי מֶענְשֶׁען אִיטְלִיכֶען וִוי עֶר פֶערְדִיעֶנְט זִיךְ נָאךְ זַיינֶע מַעֲשִׂים נָאךְ, דָא הָאבּ אִיךְ דֶעם בַּעַל הַבַּיִת גֶעפְרֶעגְט דוּרְךְ וָואס פַר אַיין זְכוּת הָאסְט דוּ זוֹכֶה גֶעוֶועזֶען צוּ אַזוֹ אַגְרוֹס עֲשִׁירוּת, הָט עֶר מִיר גֶעעֶנְטְפֶערְט אִיךְ וֶועל אַייךְ זָאגֶען, אִיךְ בִּין אַקַצָב גֶעוֶועזֶען דִיא בֶּעסְטֶע בְּהֵמוֹת הָאבּ אִיךְ אַלֶעס גֶעהַאלְטֶען אוֹיף שַׁבָּת, הָאט זִיךְ מִיר דֶער נָאךְ שֶׁענֶערֶע בְּהֵמוֹת גֶעטְרָאפֶען הָאבּ אִיךְ דִיא עֶרְשְׁטֶע גֶעהַאלְטֶען אוֹיף דֶער וָואכֶען אוּנ הָאבּ וִוידֶער דִי פֶעטֶערֶע גֶעקוֹיפְט לִכְבוֹד שַׁבָּת, הָאבּ אִיךְ אָנְגֶעהוֹיבֶּן גָאט צוּ לוֹיבִּין אוּנ הָאבּ גֶעזָאגְט גֶעלוֹיבְּט אִיז גָאט בָּרוּךְ הוּא אַז עֶר הָאט דִיךְ מְזַכֶּה גֶעוֶועזֶען מִיט אַזוֹ אַגְרוֹיס עֲשִׁירוּת:

אוֹיךְ זָאגְט דִי גְמָרָא וֶוען דִי יִשְׂרָאֵל הֶעטֶען נָאר רֶעכְט גֶעהִיט צְוֵויי שַׁבָּתִים וִוי גָאט הָאט גֶעהֵייסֶען לְשֵׁם שָׁמַיִם אוּנ לִכְבוֹד שַׁבָּת הֶעטֶען זֵיי בַּאלְד אוֹיסְגֶעלֵייזְט גֶעוָוארֶען אוֹיס דֶעם בִּיטֶערֶען גָלוּת, דָאס קֶער זִיךְ דֶער מֶענְשׁ גוּט אִין זִין אַרַיין צוּא נֶעמֶען אַז עֶר זָאל רֶעכְט שַׁבָּת הַאלְטֶען, וּבִפְרַט נִיט אִין זִין צוּ הָאבֶּען וָואס פַר אַמְלָאכָה עֶר דַארְף צוּ טוּעֶן אִין דֶער וָואכֶען:

עֶס אִיז אַמָאל אַמַעֲשֶׂה גֶשֶׁעהֶן אַחָסִיד אִיז אַמָאל גֶגַאנְגֶען אַם שַׁבָּת פַרַיין אַיינֶען פֶעלְד הָט עֶר גֶזֶעהֶן וִוי אַשְׁטִיק פְּלוֹט ווֹם אַרוּם זַיין פֶעלְד

איז

איז געוועזען פערצווימט איז אוים געבראכען געווארען, דא האט ער אין זין געהאט, אז עס וועט קומען אין דער וואכען וועט ער ווידער דאס שטיק צוים וואס איז אוים געבראכען געווארען צוא פאר ריכטען, ווארום עס איז דריבער פיל שאדען אין פעלד געוועזען, ווארום אלע בהמות זענען דורך דעם לאך אריין געגאנגען אונ האבען שאדען געטהוען, וויא דער חסיד איז אהיים גע־־ומען דא האט ער זיך מישב געוועזען אז ער האט ניט רעכט געטהוען וואס ער האט אין זין געהאט צוא פאר רעכטען אין דער וואכען, דא האט ער אויף זיך גענומען אז ער זאל שוין קיין מאהל דאס נישט פערצוימען, פאר דעם ווייל ער האט אם שבת דאס נור אין זין געהאט אז ער זאל לאזען אמלאכה טהוען, אין דעם זכות האט אים גאט איין נס געטוהן איז אגרויסער בוים ארום גיוואקסען אויף דעם ארט וואס דער פלוט איז אפען גיוועזין אונ דער בוים איז גיוועזין איין צלף בוים, אונ אויף איין צלף בוים וואקסן וויא פיל מאל אין יאר פירות, דא האט דער חסיד פון דיא פירות וואס אויף דעם בוים הט געוואקסען גיהאט זיין פרנסה אגאנץ יאהר פון דעם קאן מען זעהן ווי גרויס דער שכר איז פון דעם מענש וואס האלט שבת ערליך. צו עולם הזה אונ צו עולם הבא:

יט) שער הלכות כיבוד אב ואם.

דיא מצוה מען זאל ערליך האלטין פאטער אונ מוטער איז זייער גרויס דיא רבנן האבין גילערינט דריי זענין אין איין חברותה אז דר מענש זאל בשאפען ווערין גאט ברוך הוא אונ פאטער אונ מוטער, פון פאטער אונ מוטער ווערט בשאפען דער גוף, אונ גאט גיט אין דעם אלעם אריין אנשמה אונ דם ליכט פון דיא אויגין אונ דם הערין פון דעם אויער אונ דם רעדין אונ דער גאנג אונ דעם שכל אונ אז עס קומט דיא צייט אז דער מענש זאל שטארבען נעמט השם יתברך זיין חלק אוועק אונ די צוויי חלקים פון פאטער אונ מוטער בלייבן ליגן ווי אשטיק ליים ממילא ווען עס איז יוא

איין

איין חברותה מיט גאט מוז מען דאך פאטער און מוטער אזוי ערליך האלטען ווי גאט ברוך הוא און אין דר צייט אז מען האלט פאטער און מוטער ערליך זאגט גאט דא וואהן איך צווישען זיי אבער אז מען האלט פאטער און מוטער ניט ערליך זאגט גאט וויא קאן איך מיט זיי וואנען ווען איך זעה מען האלט זיין חברותה ניט ערליך דא טרעט גאט פון זיי אפ און וויל ניט זיין מיט זיי: דיא גמרא פרעגט ביז ווי וייט איז מען שולדיג כבוד אן צו טאן פאטער און מוטער הט דער תנא עולא געזאגט לאזען מיר זעהן ווי איין גוי הט אן געטוהן כבוד אן זיין פאטר וועלין מיר פר שטיין ווי מיר ברויכען צו טוהן דען עם הט זיך אמאהל געטראפען אין דער שטאט אשקלון הט געוואנט איין גוי הט ער געהייסען דמא בן נתינא האבין דיא חכמים אמאל געוואלט בייא איהם קויפען שטיינער צום אפוד וואס דער כהן גדול איז דריגען געגאנגען ווי דיא חכמים זענין געקומען צו אים האבען זיי איהם געוואלט געבין פיל מאל הונדערט טויזענד גולדען רווחים פון דיא שטיינער ווי ער הט גינעבין, הט ער געזאגט צו זיי איך העט איך גערין פר קופט נאר איך קאן אצונד דם ניט טוהן ווארום דיא שליסעל פון דעם חדר ווי דיא שטיינער ליגען איז אין בעט ביי מיין פאטער צו קאפעו און ער שלאפט גראד אצונד דרויף ניא ווי קאן איך מיין פאטער אויף וועקין דא האבין דיא חכמים מוסען אוועק גיין און האבען געקויפט ערגיץ אנדרש, חי עס איז געקומען איבער איאר אזוי איז געבארען געווארען צווישען זיינע בהמות איין פרה אדומה דא זענין דיא חכמים צו אים געגאנגען קויפען דיא פרה אדומה ווי דיא חכמים זענין אריין געקומען צו אים דא זאגט ער צו זיי איך ווייס וואל נאך ווס עטץ זענט געקומען עטץ ווילט ביי מיר דיא פרה אדומה קויפען און איך וויים פר גווים ווען איך וויל וועלין האבין ביי אייך גאנץ פיל געלד וועט עטץ מיר געבין דער פר נאר איך וויל דם ניט טוהן נאר עטץ זאלט מיר געבין אזוי פיל געלד דער פאר וויא פיל איך

האב אָן גֶעוואָרֶען אָן דיא אֲבָנִים טוֹבוֹת וָוס עֶמְץ הָט וָועלִין בַּיי מִיר קויפֶען פַר אַיָאר הָאבּ אִיךְ נִיט גִיקֶענְט דֶר ווידֶר זַיין מַיין פָאטֶערְם כָּבוֹד וָוס עֶר הָט גֶעשְׁלָאפֶען אויף דִיא שְׁלִיסֶל הַיינְט וַוייל אִיךְ הָאבִּין אַז עֶמְץ זָאלְט מִיר דָאס גֶעלְט גֶעבִּין פַאר דִי פָּרָה אֲדוּמָה הַיינְט לָאזִין מִיר זֶעהֶן דִי גוֹיִם זֶענִין נִיט גֶעבָּאטֶען גְ וָוארֶען אויף כִּיבּוּד אָב וָאֵם אוּנ הַאלְטֶען אַזוֹ בִּכְבוֹד פָאטֶער אוּנ מוּטֶער מִכָּל שֶׁכֵּן מִיר זֶענִין דָאךְ גֶעבָּאטֶען גֶעוָוארֶען אויף כִּיבּוּד אָב וָאֵם וִויא קֶערִין מִיר נָאךְ עֶרְלִיךְ צוּ הַאלְטֶען פָאטֶער אוּנ מוּטֶער אוּנ ווידֶער וָוען הקב"ה הָאט דֶעם גוֹי אַזוֹ אֵיין שָׂכָר גִיגֶעבִּין דֶער פַאר וִויא וָועט עֶר נָאךְ אוּנְז צָאלֶען פַאר אֵיין גְרוֹסִין שָׂכָר וָואס מִיר זֶענִין גֶעבָּאטֶען גֶעוָוארֶען אויף דֶער מִצְוָה:

אַמָאל אִיז דֶער גוֹי גִיזֶעסִין צְווִישֶׁען דִיא גְרוֹסִי הֶערִין פוּן רוּים אִיז גֶעקוּמֶען זַיין מוּטֶער אוּנ הָאט אִיהֶם מְבַייֵשׁ גִיוֶועזִין פַאר אַלֶע עֶלְצְטִי אוּנ הָאט אִיהֶם גֶעשְׁלָאגֶען אִין קָאפּ אַרַיין אוּנ הָט אִיהֶם אִין פָּנִים אַרַיין גֶעשְׁפִּיגֶען אוּנ דָאס קְלֵייד אָפּ גִרִיסֶען פוּן זַיין לַייבּ אַרָאפּ אוּנ עֶר הָאט זִיא נִיט וָועלִין מְבַייֵשׁ זַיין אוּנ עֶר הָאט אִיהְר אֵיין וָוארְט נִיט גִירֶעט: מֶען הָאט גִיפְרֶעגְט דֶעם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וִויא וַוייט גֵייט דֶער כִּיבּוּד אָב וָאֵם זָאגְט רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וָוען דֶר פָאטֶער אָדֶער דִיא מוּטֶער נֶעמִין בַּייא זֵייעֶר זוּהְן אַוֶועק אֵיין בַּייטֶעל פִיל מִיט גֶעלְד אוּנ וַוארְפֶען פַאר זַיינֶע אוֹגֶען אִין יָם אַרַיין אוּנ דֶער זוּהְן רֶעט נִישְׁט אֶקֶעגִין אוּנ אִיז זֵיי נִיט מְבַייֵשׁ דָאס הֵייסְט מְכַבֵּד גֶעוֶועזִין פָאטֶער אוּנ מוּטֶער אָבֶער מֶען מוּז וִויסֶען וָוען מֶען הַאלְט פָאטֶער אוּנ מוּטֶער עֶרְלִיךְ אַז מֶען זָאל זִיךְ דֶער מִיט נִיט פַאר זִינְדִיגֶען. וָוארֶען אַמָאל גִיט אֵיינֶער זַיין פָאטֶער אוּנ מוּטֶער צוּא עֶסִין גוּטֶע גִישְׁטָאפְּטֶע עוֹפוֹת אוּנ עֶרְט אָן עוֹלָם הַבָּא אוּנ אַמָאל לָאזְט אֵיינֶער זַיין פָאטֶער אִין דֶר מִיל אַרְבֵּייטֶען אוּנ אִיז דֶר פַאר זוֹכֶה לְעוֹלָם הַבָּא אַזוֹ וִוי עֶס אִיז אַמָאל אֵיין מַעֲשֶׂה גֶעוֶועזִין עֶס הָאט אֵיינֶער מְפַרְנֵס גֶעוֶועזִין זַיין פָאטֶר מִיט אַלֶעם גוּטֶן דָא שְׁפְּרַאךְ דֶר פָאטֶר צוּם זוּן מַיין לִיבּ קִינְד דוּ

פִיהְרְסְט דִיךְ זֵייעֶר גְרוֹיס, וַוייז מִיר ווִיא דוּ קָאנְסְט דָם אוֹים שְׁטֵיין
דָא שְׁפְּרַאךְ דֶער זוּהְן צוּם פָאטֶר דוּ אַלְטֶער וָוס פְּרֶעגְסְטוּ אִיךְ גִיבּ
דִיר צוּ עֶסִין עֶם פַאר דִיר אוּנ שְׁוַויג שְׁטִיל וֶוען מֶען גִיט אַהִינְט
צוּ עֶסִין שְׁווַייגְט עֶר אוֹיךְ שְׁטִיל: דָא זָאל מַאן זֶעהְן עֶר הָט פָאטֶר
אוּנ מוּטֶר זֵייעֶר שֵׁיין גֶעגֶעבִּין צוּ עֶסִין אוּנ הָאט דָאךְ אָן גֶעווארֶען
עוֹלָם הַבָּא, אוּנ אַמָאל הָט זִיךְ גִיטְרָאפֶן עֶם הָט דֶר שְׂרָרָה גֶעשִׁיקְט
צוּ אֵיין אַלְטֶען מַאן זָאל גֵיין אִין שְׁלָאם אַרַיין אַרְבֵּייטֶן אוּנ פִּירֶען
מִיסְט אוּנ עֶרְד צוּ שִׁיטֶן דֶעם שְׁלָאם אוּנ דֶר מַאן הָט גִיהַאט אֵיין
זוּהְן הָט עֶר גִיאַרְבֵּייט אִין דֶר מִיהְל דָא אִיז גֶקוּמֶן דֶר זוּהְן צוּ לוֹפִין
צוּם אַלְטֶן פָאטֶר אוּנ שְׁפְּרַאךְ צוּ אִים מַיין לִיבֶּר פָאטֶר דוּ בִּיסְט
אֵיין אַלְטֶר מַאן דִיא אַרְבֵּייט אִין שְׁלָאם אִיז אוֹיף דִיר גַאנְץ שְׁוֶוער
בְּבֵן גֵייא דוּ לִיבֶּר אִין מִיהְל אַרַיין אוּנ אַרְבֵּייט פַאר מִיר אִין מִיהְל
אוּנ אִיךְ וִויל לִיבֶּער גֵיין. אִין שְׁלָאם אַרַיין אַרְבֵּייטֶן פַאר דִיר. לָאזִין
מִיר זֶעהְן דֶער זוּהְן הָט דֶעם פָאטֶר לָאזִין אַרְבֵּייטֶן אִין מִיהְל אוּנ
הָט דָאךְ בַּקוּמֶן גַן עֵדֶן דֶר פַר ווַייל עֶר הָט דֶעם פָאטֶר מִיט גוּטֶע
לִיבְּלִיכֶע רֵייד צוּ גֶענוּמֶן אוּנ הָט דָם גֶעטוּהְן לְטוֹבָה דֶעם פָאטֶער
צוּ לִיבּ, אוּנ דֶער אַנְדֶערֶער הָט דָאס בֶּעסְטֶע שְׁפֵּייז דֶעם פָאטֶער
גֶעגֶעבִּין אוּנ הָט דָאס גֵיהִנָם דֶער פַאר בַּקוּמֶן:

רַבִּי טַרְפוֹן הָט גִיהַאט אֵיין אַלְטֶע מוּטֶר וֶוען זִי אִיז גִיגַאנְגִין זִיךְ
לֵייגִין אִין בֶּעט אַרַיין דָא הָאט זִיךְ דֶער רַבִּי טַרְפוֹן אַנִידֶער
גֶעלֵייגְט אוֹיף דֶער עֶרְד כְּדֵי דִי מוּטֶר זָאל שְׁטֵייגֶן אוֹיף אִים אַרוֹיף
אִין בֶּעט אַרַיין דָא הָאבֶּן זַיינֶע חֲבֵירִים גִיזָאגְט דוּ טוּסְט נָאךְ נִיט
קֵיין הַאלְבּ כָּבוֹד אָן ווִי מֶען גִיהֶערְט פָאטֶר אוּנ מוּטֶר אָן צוּ טוּהְן:
רַבִּי יוֹסִי אַז עֶר הָט גִיהֶערְט דָם קוֹל פוּן דִיא מוּטֶר אַז זִי קוּמְט
אִיז צֶר אוֹיף גִישְׁטַאנִין אוּנ הָט נִיט וֶועלִין זִיצְן פַר אִיר. אוּנ
הָט גִיזָאגְט לָאם אִיךְ אוֹיף שְׁטֵיין פַר דֶער שְׁכִינָה:

כט) שער הלכות צדקה

וֶוער עֶם אִיז אֵיין עוֹשֶׁר אִיז עֶר מְחוּיָב צוּ גֶעבִּין צְדָקָה. נָאךְ זַיין

פארמעגין אמרו מען הט געזאגט אויף דעם רבי טרפון אז ער איז אגרויסער עושר געוועזין אונ האט ניט אזו פיל צדקה גיגעבין נאך זיין עשירות נאך דא איז געקומען רבי עקיבא צו אים אונ הט געזאגט ווילסטו דיר קויפין דערפער זאגט רבי טרפון יוא איך וויל קויפין, אונ הט דעם רבי עקיבא אין די האנד אריין גיגעבין טויזינד דוקאטין דא גינומט דר רבי עקיבא דם געלט אונ צו טיילט אשליש הט ער גגעבין די עניים אונ צוויי חלקים הט ער געטיילט צו די תלמידי חכמים אונ דער נאך האט דער רבי טרפון געטראפען דעם רבי עקיבא אונ פרעגט אידם האסט דו מיר עפעס אגוטע שטאט געקויפט, זאגט ער עס קען בעסער ניט זיין אויף דער וועלט, דא זאגט ער צו אים קום ווייז מיר לאז מיך זעהן דא הט ער אים אנגענומען ביי דר האנד אונ פירט אים אין בית המדרש אריין אונ נעמט אספר תהלים בייא אקינד אויס דער האנד ארויס אונ מישט אויף דעם פסוק פיזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד דאס איז טייטש דר וואס האט פערשפרייט זיין געלד צווישען ארעמע לייט דעם וועט דער שכר אייבעג בלייבין דא שפראך רבי טרפון וואס האסט דו מיין געלד אוועק געגעבען דא שפראך רבי עקיבא ווייסט דו דען נישט וויא עס איז דער גאנגען מיט נקדימון בן גוריון וואס ער הט פיל צדקה געגעבין ווי ער איז געגאנגען פון דר היים אין בית המדרש אריין הט מען אונטער גשפרייט זיידענע פאלסטערן אז ער זאל ניט גיין אויף די בלויסע ערד אונ דא זענען נאך געגאנגען עניים ווי ער איז אראפ געגאנגען פון איטליכר פאלסטר האבען דיא עניים אוועק גנומען די פאלסטרן דם הייסט דאך פיל צדקה געגעבין דאך ניט נאך זיין עשירות נאך איז ער געשטראפט געווארן אונ זיין געלד איז צו נישט געקומען אונ די קינדר זענען גרויסע ארימע לייט געווארן דרום הב איך מיך געפארכטן אז עס זאל דיר חלילה אויך ניט אזו אויס גיין דרום הב איך דיר נישט גיהאלט זאגן וום איך וועל מיט דיין געלד טוען דא שפראך דר רבי טרפון ווארום האסט דו מיר ניט געזאגט העט

איך

איך דיר געגעבן געלד אויף צדקה, דא שפראך ער דאס איז אלץ איין טועה דם געלד איז דאך דיין געלד דר שכר בעולם הבא איז דיין נור איך האב אויך געוואלט אשכר האבן ווייל איך האב דיך געבראכט דר צו אז דו זאלסט צדקה געבן דם שאט דיר ניט דא זעהט מען דר ווס גיבט ניט צדקה נאך זיין עשירות נאך ווערט געשטראפט:

מעשה רבי יוחנן הט געזעהן אין חלום אז זיינע שוועסטרס קינדער וועלן דם יאהר אן וועהן זיבן הונדרט נולדען דרום הט ער ביי זיי אוועק גנומן אויף צדקה זיבן הונדרט נולדען ווי עס איז אן געקומן אן ערב יום כפור הט מען זיי געפאנגן צום מלך דא האבן זיי זיך זעהר דר שראקן דא איז דר רבי יוחנן צו זיי געגאנגן אונ הט זיי געזאגט שרעקט ניט דם וועט אייך ניט מער קאסטן נור זיבצען נולדען אונ הט זיי דר ציילט פון דעם חלום היינט האבן זיי געגעבן זיבן הונדרט נולדן אן זיבצען דא וועט עטץ נור דם אן ווערן ווס עטץ הט ניט צו דער צדקה געגעבן וועט עטץ מוזן דעם גוי אוועק געבן דא שפראכן זיי ווארום הט איר אונז ניט געזאגט פון דעם חלום העטן מיר אייך נאך זיבצען נולדן ליבר געגעבן אין דר צדקה אריין איי מיר זאלן געבן דעם גוי דא שפראך רבי יוחנן ווען איך העט אייך דם געזאגט העט אייער מצוה ניט אזו גרוס געוועזן ווארום עטץ העט געגעבן דם געלד נישט לשם שמים נור עטץ העט געגעבן פון דעסט וועגן עטץ זאלט ניט דארפן דעם גוי צו געבן העט די מצוה נישט אזו גרוס געוועזן אבר היינט אז איך האב אייך ניט געזאגט איז די מצוה גרעסר דרום קער מען צו זעהן תמיד צדקה צו געבן ובאם לאו קומט דם געלד חלילה אין גוימס הענד אריין אונ דם געלד הט קיין קיום ניט אבר אז דר מענש וועט זיך פאר נעמן צו געבן לשם שמים דא וועט דט געלד אקיום האבן ביי זיינע קינדר אונ קינדס קינדר, אונ בעולם הבא הט ער איין בעזונדרן שכר אין גן עדן; בזכות זה וועלן מיר זוכה זיין צו דר גאולה במהרה בימינו אמן:

תם ונשלם